

ΕΣΠΑ 2007-13\Ε.Π. Ε&ΔΒΜ\Α.Π. 1-2-3
«ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21^{ου} αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, Οριζόντια Πράξη» MIS: 295450
Με την συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε. Κ. Τ.)

Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΤΑ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Γυμνάσια

Αθήνα 2011

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΕΣΠΑ 2007-13\Ε.Π. Ε&ΔΒΜ\Α.Π. 1-2-3

«ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21^{ου} αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, Οριζόντια Πράξη» MIS: 295450
Με την συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε. Κ. Τ.)

Το παρόν έργο έχει παραχθεί στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «*ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο πρόγραμμα σπουδών, στους Άξονες Προτεραιότητας 1,2,3 – Οριζόντια Πράξη*», με κωδικό MIS 295450 και ειδικότερα στο πλαίσιο του Υποέργου 1: «*Εκπόνηση Προγραμμάτων Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και οδηγών για τον εκπαιδευτικό «Εργαλεία Διδακτικών Προσεγγίσεων*», με ευθύνη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Επιστημονικό Πεδίο: **Θρησκευτικά**

Διδακτικό Μαθησιακό Αντικείμενο/Τάξη/επίπεδο εκπαίδευσης:

Θρησκευτικά Α' - Γ' Γυμνασίου

Πρόγραμμα
Σπουδών
στα Θρησκευτικά
Γυμνασίου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<i>A. Πλαίσιο βασικών αρχών και προσανατολισμών στα Θρησκευτικά Δημοτικού και Γυμνασίου</i>	6
1. Συνοπτική ιστορική αναδρομή στην πορεία του μαθήματος των Θρησκευτικών	7
2. Οι νέες απαιτήσεις για τη θρησκευτική εκπαίδευση στο ευρωπαϊκό πλαίσιο του ΜτΘ	10
3. Η μετάβαση στο Νέο Σχολείο ως πλαίσιο οργάνωσης του νέου Προγράμματος Σπουδών για το ΜτΘ	13
3. α. Η γνώση ως μεταφορά και ως ανακάλυψη	13
3. β. Οι μαθητές είναι αυριανοί πολίτες ή δρώντα κοινωνικά πρόσωπα; Εκπαίδευση και ελευθερία	15
3. γ. Ο εκπαιδευτικός χαρακτήρας της θρησκευτικής μάθησης του 21 ^{ου} αιώνα	15
4. Η νέα πρόταση ΠΣ του ΜτΘ	16
4.α. Η σύνθεση των κατευθύνσεων ως προς τον χαρακτήρα του ΠΣ	17
4.β. Η υπογράμμιση της ανθρωποκεντρικής διάστασης	18
4.γ. Γενικοί σκοποί και προσανατολισμοί του ΜτΘ στο νέο ΠΣ	18
4.δ. Προσέγγιση της θρησκευτικής γνώσης στο νέο ΠΣ	20
4.ε. Δομή και διάρθρωση των περιεχομένων του νέου ΠΣ	21
1. ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟ – Ο κόσμος της Θρησκείας	22
2. ΓΥΜΝΑΣΙΟ – Θρησκεία και Ιστορία ως έκφραση Πολιτισμού	23
3. ΛΥΚΕΙΟ – Θρησκεία και Πολιτισμός σε διάλογο με την Κοινωνία	24
5. Διδακτικές προσεγγίσεις και μαθησιακές διαδικασίες	25
<i>B. Πρόγραμμα Σπουδών Γυμνασίου</i>	26
Α' Γυμνασίου	28
Β' Γυμνασίου	37
Γ' Γυμνασίου	48
Επιλεγμένη Βιβλιογραφία	61

Α. Πλαίσιο
βασικών αρχών και
προσανατολισμών
στα Θρησκευτικά
Δημοτικού και Γυμνασίου

1. Συνοπτική ιστορική αναδρομή στην πορεία του ΜτΘ

Το μάθημα των Θρησκευτικών (ΜτΘ) υφίσταται στα Αναλυτικά Προγράμματα (ΑΠ) Σπουδών της Ελληνικής εκπαίδευσης σχεδόν από την ίδρυση του νέου Ελληνικού κράτους. Όπως όλα τα μαθήματα αλλά και οι προσανατολισμοί και οι επιλογές της δημόσιας εκπαίδευσης, το ΜτΘ πέρασε από διάφορες φάσεις, ανάλογα με τις εποχές και τις εκάστοτε κυρίαρχες προτεραιότητες. Σχεδόν μέχρι τον Μεσοπόλεμο τα Θρησκευτικά στο Ελληνικό σχολείο απέβλεπαν στη «διάπλαση του ήθους των νέων». Στις αρχές του εικοστού αιώνα, με την ίδρυση του «Εκπαιδευτικού Ομίλου» (1910), έγινε για πρώτη φορά συζήτηση για τον υποχρεωτικό ή μη χαρακτήρα του ΜτΘ στην εκπαίδευση. Οι ζυμώσεις αυτές προκάλεσαν και τις εκπαιδευτικές αλλαγές επί Ελευθερίου Βενιζέλου, κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου, οπότε και τα ΑΠ των Θρησκευτικών αλλάζουν, προσλαμβάνοντας πλέον γνωσιακό και μορφωτικό περιεχόμενο. Τα ΑΠ των ετών 1913, 1914 και 1931 γίνονται πιο ακαδημαϊκά σε μια προσπάθεια να ξεπεραστεί ο πιετισμός και ο ηθικισμός των προηγούμενων χρόνων, ενώ παράλληλα εισάγεται για πρώτη φορά και η διδασκαλία άλλων μεγάλων θρησκευμάτων του κόσμου.

Στα μέσα της δεκαετίας του '60, τα νέα σχολικά εγχειρίδια, που συντάσσονται στο πλαίσιο της γενικότερης εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, φέρουν τη σφραγίδα μιας προσπάθειας να εκφραστεί η ορθόδοξη θεολογική παιδεία, διαφοροποιημένη από τα ηθικιστικά στοιχεία του παρελθόντος, ως μία βιβλική και λειτουργική κατήχηση της Εκκλησίας. Αλλά αυτό δεν ήταν παρά ένα διάλειμμα, αφού με τα διατάγματα του 1966 και αργότερα στην περίοδο της δικτατορίας έλαβε χώρα μια σημαντική οπισθοδρόμηση.

Στο Σύνταγμα του 1975 η διατύπωση του άρθρου 16 για ανάπτυξη «θρησκευτικής συνειδήσεως» δεν διευκρινίζεται επαρκώς. Ωστόσο, με βάση τον Νόμο 309/1976 για την εκπαίδευση το θρησκευτικό φρόνημα συμπλέκεται με το εθνικό. Τα ΑΠ του ΜτΘ που συντάχθηκαν και δημοσιεύτηκαν μέσα σε ένα χρόνο, από το 1977 έως το 1978, αναδείκνυαν ένα σαφώς κατηχητικό ρόλο για το μάθημα, όπως άλλωστε φαίνεται στη σκοποθεσία τους (Γενικός σκοπός Πρωτοβάθμιας: «η ανάπτυξη του θρησκευτικού συναισθήματος των μαθητών, η εδραίωση της πίστεως στη Χριστιανική Θρησκεία και η ενίσχυση της ενεργητικής συμμετοχής τους στη θρησκευτική ζωή του λαού μας». Γενικός σκοπός Δευτεροβάθμιας: «η φανέρωση των αληθειών του Χριστού για το Θεό, τον κόσμο και τον άνθρωπο, τη μύηση των μαθητών στις σωτήριες αλήθειες του χριστιανισμού με την ορθόδοξη πίστη και ζωή, την επίγνωση της ιστορικής διαδρομής της Εκκλησίας και της προσφοράς της στον

κόσμο, τη βίωση των αληθειών της Ορθόδοξης χριστιανικής πίστεως στις συγκεκριμένες περιστάσεις της καθημερινής ζωής του μαθητή, για να βελτιώνεται 'σοφία και ηλικία και χάριτι' και να καταντήσει εις άνθρωπον 'τέλειον, εις μέτρον ηλικίας του πληρώματος του Χριστού'»). Η οργάνωση των περιεχομένων του ΑΠ ακολουθούσε αυστηρά συστηματική και χρονολογική σειρά – τόσο στην Πρωτοβάθμια όσο και στη Δευτεροβάθμια (Παλαιά Διαθήκη, Καινή Διαθήκη, Εκκλησιαστική Ιστορία, Δογματική, Λειτουργική, Κατήχηση, Ηθική) αντλώντας τις γνώσεις από τους παραδοσιακούς ακαδημαϊκούς θεολογικούς κλάδους. Όπως είναι φυσικό, τα σχολικά εγχειρίδια του τότε Κέντρου Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμόρφωσης (ΚΕΜΕ) που γράφτηκαν στο διάστημα 1977-81 διαπνέονται από έντονη συντηρητική και κατηχητική διάθεση, μολονότι πρόκειται για μια περίοδο που η ορθόδοξη θεολογική σκέψη γνωρίζει μια σπάνια και πρωτόγνωρη ακμή.

Το 1985, αφού προηγήθηκαν ποικίλες θεολογικές ζυμώσεις σε συνέδρια Θεολογικών Σχολών, θεολογικών ενώσεων, καθώς και σε ανοικτές συζητήσεις στην κοινωνία, δημοσιεύονται νέα ΑΠ (ΦΕΚ 158/19.9.1985 τ. Α' και ΦΕΚ 170/7.10.1985 τ. Α'), τα οποία σημειώνουν σαφέστατη διαφοροποίηση από τα προηγούμενα. Με τη σκοποθεσία της Πρωτοβάθμιας να παραμένει ως είχε, τα νέα ΑΠ της Δευτεροβάθμιας στόχευαν στο: 1) *Να ενημερωθούν οι μαθητές για την υφή του θρησκευτικού φαινομένου, 2) Να γνωρίσουν ιδιαίτερα το Χριστιανισμό, κατεξοχήν την Ορθοδοξία και να τοποθετηθούν υπεύθυνα, 3) Να αξιοποιήσουν την προσφορά του μαθήματος για την καλλιέργεια του ήθους και της προσωπικότητάς τους, να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο σύγχρονο κοινωνικό προβληματισμό και να βοηθηθούν να πάρουν έμπρακτη θέση.*

Σχεδόν ταυτόχρονα με τη δημοσίευση των νέων ΑΠ του ΜτΘ, δημοσιεύεται και ο Νόμος 1566/1985 (ΦΕΚ 167, τ.Α', 30.9.1985) σύμφωνα με τον οποίο ένας από τους σκοπούς της εκπαίδευσης ήταν «να ... υποβοηθεί τους μαθητές: α) να γίνονται ελεύθεροι, υπεύθυνοι, δημοκρατικοί πολίτες ... να εμπνέονται από αγάπη προς τον άνθρωπο, τη ζωή και τη φύση και να διακατέχονται από πίστη προς την πατρίδα και τα γνήσια στοιχεία της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης...». Πρόκειται για μια διατύπωση που «νομιμοποιεί», κατά κάποιο τρόπο, τον ομολογιακό και κατηχητικό χαρακτήρα του μαθήματος.

Τα περιεχόμενα των νέων ΑΠ της Δευτεροβάθμιας ακολουθούσαν στο μεν Γυμνάσιο την γραμμική έκθεση της ιστορίας της σωτηρίας (Παλαιά Διαθήκη στην Α' τάξη, Καινή Διαθήκη στη Β' τάξη και Εκκλησιαστική Ιστορία στη Γ' τάξη), ενώ στο Λύκειο, στην Α' τάξη διδάσκονται καίρια θεολογικά, λατρευτικά και πρακτικά θέματα της Εκκλησίας, στη Β' τάξη παρέχεται μια κριτική θεώρηση του Χριστιανισμού και των κυριότερων θρησκευμάτων του κόσμου και τέλος, το

αντικείμενο του μαθήματος στην Γ' τάξη, είναι η σπουδή βασικών συγχρόνων θεμάτων της χριστιανικής ηθικής. Πάνω στα νέα ΑΠ γράφτηκαν στο διάστημα 1985-1989 μια σειρά νέων εγχειριδίων. Πρόκειται για εγχειρίδια που «μπολιάστηκαν» από τη γόνιμη θεολογία του '60 και διέπονται από σύγχρονες ψυχοπαιδαγωγικές αρχές.

Στα έτη 1990-1992 συντάχθηκαν νέα ΑΠ για την Πρωτοβάθμια, τα οποία υπογραμμίζοντας την εισαγωγική αποστολή του Δημοτικού, επιχείρησαν να απομακρυνθούν από τον ιστορισμό, τη νοησιαρχία και την παράθεση στερεότυπων γνώσεων. Συνακόλουθα, στα καινοτόμα σχολικά βιβλία που γράφτηκαν η επιλογή της ύλης έγινε από όλους τους χώρους, δηλαδή από την Παλαιά Διαθήκη, την Καινή Διαθήκη, την Εκκλησιαστική Ιστορία (εκκλησιαστική παράδοση και ζωή – εκκλησιαστική τέχνη – Άγιοι – Μάρτυρες κ.ά.), την Κατήχηση και τη Λειτουργική, με σταθερή κατεύθυνση όλες οι διδακτικές ενότητες να έχουν «χριστοκεντρικό, εκκλησιοκεντρικό και παιδοκεντρικό προσανατολισμό». Τότε το μάθημα στο Δημοτικό μετονομάστηκε σε *Ορθόδοξη Χριστιανική Αγωγή*.

Το 1992 προέκυψε η ανάγκη νέων Αναλυτικών Προγραμμάτων και για τη Δευτεροβάθμια, καθώς τα προηγούμενα ίσχυαν ήδη δέκα χρόνια και η χώρα βρισκόταν στα πρόθυρα της ευρωπαϊκής ένταξης. Το πρόγραμμα αυτό, που τελικά δημοσιεύτηκε το 1998, για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση εκπονήθηκε κατά τον τύπο του Curriculum. Ο γενικός σκοπός του μαθήματος παρέμενε ο ίδιος με αυτόν του 1985, αλλά για πρώτη φορά στο νέο ΑΠ, εκτός από τους σκοπούς τους μαθήματος για κάθε τάξη καθορίζονται και οι διδακτικοί στόχοι των κεφαλαίων. Στις τρεις παράλληλες στήλες που υπάρχουν στο ΑΠ περιέχονται: οι στόχοι ανά διδακτική ενότητα, τα περιεχόμενα και διδακτικές παρατηρήσεις. Η διάρθρωση των περιεχομένων ακολουθεί για το Γυμνάσιο τη λογική των προηγούμενων προγραμμάτων (Παλαιά Διαθήκη, Καινή Διαθήκη και Εκκλησιαστική Ιστορία), με ουσιαστική αλλαγή την εισαγωγή στη Β' τάξη του ίδιου του κειμένου της Καινής Διαθήκης προς επεξεργασία. Ως προς το Λύκειο, η ουσιαστική τροποποίηση αφορούσε την Α' τάξη, όπου τα θέματα της χριστιανικής πίστης παρουσιάζονται μέσα από τη χριστιανική λατρεία. Στη Β' Λυκείου διδάσκονται ουσιαστικά θέματα του Χριστιανισμού, καθώς και θρησκευτολογικά μαθήματα και στη Γ' Λυκείου γίνεται επιλογή θεμάτων από τον χώρο της χριστιανικής ηθικής. Απόρροια αυτών των νέων ΑΠ ήταν μια σειρά νέων σχολικών εγχειριδίων που κυκλοφόρησαν από το 1997 έως το 2000.

Με τον νόμο 2525/1997 και τη μεταρρύθμιση των ελληνικών εκπαιδευτικών πραγμάτων, το ΜτΘ έγινε στο Λύκειο ένα πανελλήνιο εξεταζόμενο μάθημα. Στην έντονη κινητικότητα που δημιουργήθηκε στον εκπαιδευτικό θεολογικό κόσμο

αναδείχθηκε η ανάγκη ανανέωσης του μαθήματος και επαναπροσδιορισμού των στόχων, των περιεχομένων και των πρακτικών του.

Το 2002, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, σε ένα νέο σχεδιασμό για την υποχρεωτική εκπαίδευση, κατάρτισε και δημοσίευσε το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγράμματος Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) και τα συνακόλουθα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) για την υποχρεωτική εννεαετή εκπαίδευση (ΦΕΚ τ. Β΄ αρ. 303/13–03–03). Η σκοποθεσία των νέων ΑΠ παρουσιάζεται αρκετά εκσυγχρονισμένη, αφού περιλαμβάνει την ανάδειξη της συμβολής του Χριστιανισμού στη συνοχή του σύγχρονου κόσμου και στην ποιότητα της ζωής, την ευαισθητοποίηση και έμπρακτη δέσμευση των μαθητών απέναντι στους σύγχρονους κοινωνικούς προβληματισμούς, την υπογράμμιση του υπερφυλετικού, υπερεθνικού και οικουμενικού χαρακτήρα του χριστιανικού μηνύματος, τις διαπιστώσεις γύρω από την πολυπολιτισμική, πολυφυλετική και πολυθρησκευτική δομή των συγχρόνων κοινωνιών και, τέλος, τη συνειδητοποίηση της ανάγκης για διαχριστιανική και διαθρησκευτική επικοινωνία. Το ΜτΘ απομακρύνεται από τον κατηχητικό χαρακτήρα του και είναι ένα μάθημα εγκεντρισμένο μεν στην Ορθόδοξη παράδοση όμως με σαφέστατα *γνωσιακό, μορφωτικό και παιδαγωγικό* χαρακτήρα. Η διάρθρωση των περιεχομένων του παραμένει η ίδια, με μόνη καινοτομία την εισαγωγή του ίδιου του κειμένου της Παλαιάς Διαθήκης στην Α΄ Γυμνασίου. Ως προς το άνοιγμα προς τις άλλες ομολογίες και θρησκείες, εκτός από τη διδασκαλία τους στη Β΄ τάξη του Λυκείου, εισάγονται και στις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου ορισμένες διδακτικές ενότητες για τον Ρωμαιοκαθολικισμό, τον Προτεσταντισμό, τον Ιουδαϊσμό και το Ισλάμ.

Τα βιβλία (Δημοτικού και Γυμνασίου) γράφτηκαν από το 2003 έως το 2006 και συνοδεύτηκαν –για πρώτη φορά– από βιβλία εκπαιδευτικού. Σε αυτά η θρησκευτική ύλη προσεγγίζεται με πνεύμα διαλόγου, ελευθερίας και καταλλαγής, χωρίς ομολογιακή εμμονή, κατηχητισμό, φανατισμό ή μισαλλοδοξία. Με άλλα λόγια, η προσπάθεια του 2003 αναδεικνύει ένα ΜτΘ που βοηθά στην κατανόηση της Παράδοσης και εκφράζει τον θρησκευτικό πολιτισμό μας με σεβασμό προς κάθε ετερότητα.

2. Οι νέες απαιτήσεις για τη θρησκευτική εκπαίδευση στο ευρωπαϊκό πλαίσιο του ΜτΘ

Από τις αρχές του 21ου αιώνα, οι διεθνείς εξελίξεις επιβεβαιώνουν ότι η θρησκευτική εκπαίδευση αναγνωρίζεται πλέον ως απαραίτητος όρος για την πολύπλευρη και ολοκληρωμένη μόρφωση των μαθητών. Στον ευρωπαϊκό διάλογο

για τη σχολική θρησκευτική εκπαίδευση, αλλά και στα επίσημα κείμενα της Ευρώπης για την εκπαίδευση, αναδεικνύεται πλέον ως κοινά αποδεκτό αίτημα το δικαίωμα όλων των παιδιών για θρησκευτική εκπαίδευση, πράγμα που λειτουργεί ως επιτακτικό κίνητρο για την καλύτερη οργάνωσή της. Κατόπιν τούτου, επιδιώκεται ένα σχολικό ΜτΘ, στο οποίο να συμμετέχουν όλα τα παιδιά χωρίς καμιά διάκριση και ανεξάρτητα από τη θρησκευτική ή μη δέσμευσή τους.

Η επίγνωση των κινδύνων που προκύπτουν από τη θρησκευτική απομόνωση αλλά και από τις ποικίλες πολιτικές ή ιδεολογικές χρήσεις της θρησκείας οδηγεί στην ανάγκη να αποτελέσουν οι θρησκευτικές αξίες πεδία διαλόγου, συνάντησης και ειρηνικής συνύπαρξης των ανθρώπων, ανεξάρτητα από τις θρησκευτικές και πολιτικές πεποιθήσεις και διαφορές τους. Με τον τρόπο αυτόν οι θρησκείες μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των συγκρούσεων και στη δημιουργία μιας σύγχρονης πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Παρά τις όποιες δυσκολίες και διαφορές που υπάρχουν, ο θεραπευτικός και συμφυλιωτικός ρόλος των θρησκειών παραμένει βασικός, καθώς στις περισσότερες θρησκείες υπάρχουν «πηγές» θεραπείας και συμφιλίωσης. Κατά συνέπεια, ένα ΜτΘ που εξετάζει θέματα όπως η δικαιοσύνη, η ειρήνη, η καταλλαγή, η κοινωνική συνοχή, η ανεξιθρησκία, η ευθύνη για τον κόσμο, η αναζήτηση προσωπικού νοήματος, συνάντησης και σχέσης με τον Θεό και τον άλλο, η δημιουργικότητα, η ηθική συμπεριφορά, η ευθύνη για τα κοινωνικά προβλήματα – ζητήματα δηλαδή κρίσιμα για την κοινή ζωή των ανθρώπων στην Ευρώπη – θεωρείται ότι προσφέρει σπουδαίες ευκαιρίες για να εξεταστούν ζητήματα αποκλεισμού και προκατάληψης απέναντι στη θρησκευτική διαφορετικότητα και ταυτόχρονα να εξευρεθούν και αξιοποιηθούν οι βασικές προϋποθέσεις και δυνατότητες για μια ειρηνική συνύπαρξη των ευρωπαϊών πολιτών.

Παρά την ποικιλία των ειδών ΜτΘ που υιοθετεί και εφαρμόζει η κάθε χώρα, αδιαπραγμάτευτοι παραμένουν οι δύο άξονες πάνω στους οποίους αυτό θα αναπτύσσεται: α) το πλαίσιο σταθερών ευρωπαϊκών αξιών, όπως η δημοκρατία, η κοινωνική συνοχή, η κοινωνική δικαιοσύνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα, και β) τα ξεκάθαρα εκπαιδευτικά κριτήρια και οι εκπαιδευτικοί στόχοι, όπως η *ευαισθησία*, ο *σεβασμός*, η *ανοχή*, η *ενσυναίσθηση*, η *κατανόηση*, η *στοχαστικότητα* και η *ευρύτητα των οριζόντων* του.

Αν και δεν επιδιώκονται ενιαίες και ομοιόμορφες λύσεις, αφού κάθε χώρα είναι απόλυτα ελεύθερη να επιλέγει τον χαρακτήρα και τις κατευθύνσεις της θρησκευτικής εκπαίδευσης (επιλογή που σχετίζεται στενά με την ιδιαίτερη ιστορική και πολιτισμική της συνάφεια), αναγνωρίζεται πως ένα ΜτΘ που στοχεύει αποκλειστικά και μόνο στην εξοικείωση των μαθητών σε μια μόνο ιδιαίτερη

Θρησκευτική παράδοση έχει πλέον φτάσει στα όριά του. Η σχολική θρησκευτική εκπαίδευση χρειάζεται να υπερβεί πρακτικές μονοφωνίας και αντιλήψεις αποκλειστικότητας. Βασική προϋπόθεση αυτής της υπέρβασης είναι η διευρυμένη γνώση «γύρω από τις θρησκείες» αλλά και τις όποιες κοσμοθεωρήσεις που νοηματοδοτούν τον ανθρώπινο βίο. Ταυτόχρονα, οι μαθητές και οι μαθήτριες χρειάζονται μάθηση «μέσα από τη θρησκεία», η οποία θα τους επιτρέψει να συνομιλήσουν με τη ζωντανή πραγματικότητα της θρησκείας και να κατανοήσουν κατά πόσο και με ποιο τρόπο η κάθε θρησκεία συνυφίνεται με τα προβλήματα της καθημερινής ζωής και με τις κοινωνικοπολιτισμικές αντιφάσεις και συγκρούσεις. Οι ομοιότητες που έχουν επισημανθεί στους στόχους των ευρωπαϊκών ΜτΘ εκφράζουν αυτή τη συνθετική κατεύθυνση της ΘΕ. Πιο συγκεκριμένα αναγνωρίζεται ότι το ΜτΘ χρειάζεται:

- να προσφέρει γνώση και κατανόηση για τα θρησκευτικά πιστεύω και τις θρησκευτικές εμπειρίες,

- να προσανατολίζει το ενδιαφέρον των μαθητών στην ποικιλία των θρησκευτικών δυνατοτήτων και ηθικών αντιλήψεων που ανιχνεύονται στις θρησκευτικές εμπειρίες, και

- να ενθαρρύνει τους μαθητές, ώστε να ευαισθητοποιηθούν προς τη θρησκεία και προς τις θρησκευτικές διαστάσεις της ζωής.

Επιπροσθέτως, θεωρείται πλέον βέβαιο ότι το θρησκευτικό φαινόμενο εξαιτίας της διαχρονικότητάς του επηρεάζει με τον δικό του τρόπο την τοπική και την παγκόσμια ιστορία. Μελετώντας τον σημερινό παγκόσμιο χάρτη των θρησκειών, πολλοί αναλυτές επισημαίνουν πως όχι μόνο δεν μειώνονται οι θρησκείες, αλλά αναπτύσσονται και οργανώνονται με τεράστια δύναμη. Η άποψη πως η εκλογίκευση της ζωής προϋποθέτει αυτομάτως και την περιθωριοποίηση της θρησκείας, έχει πλέον εγκαταλειφθεί. Αντιθέτως, πολλά λογοκρατικά κέντρα διανόησης, αλλά και πολιτικής, στρατιωτικής και οικονομικής ισχύος ενθαρρύνουν αυτή την αναθεωρητική περίσκεψη για το θρησκευτικό φαινόμενο. Κατά συνέπεια, στο πλαίσιο της σύγχρονης ΘΕ, οι θρησκείες εξετάζονται μέσα στο πολιτισμικό τους περιβάλλον χωρίς να διαχωρίζεται η μελέτη της θρησκείας από τον πολιτισμό. Ωστόσο, υπογραμμίζεται ότι αυτή η «πολιτισμική» έμφαση δεν πρέπει να οδηγεί στον σχετικισμό και στην παραθεώρηση ζητημάτων που συνδέονται τόσο με την αλήθεια που ευαγγελίζονται οι θρησκείες όσο και με τις αντινομίες τους. Γίνεται επίσης αποδεκτό ότι υπάρχουν διαφορές γύρω από τις θρησκείες που δεν είναι προς το παρόν εύκολο να γεφυρωθούν. Αναγνωρίζοντας, ωστόσο, ότι οι θρησκείες είναι πηγή ελπίδας για σωτηρία, αιτία προσωπικής δέσμευσης και συλλογικής πορείας, επισημαίνεται ότι στη διαδικασία της διδασκαλίας τους αυτά τα στοιχεία

θα πρέπει να προβληθούν.

Εν τέλει, στη νέα θεώρηση του ΜτΘ προβάλλεται με έμφαση το αίτημα του *θρησκευτικού γραμματισμού*, ως μία καίρια διάσταση της θρησκευτικής αγωγής, που συμβάλλει στη δημιουργία πολιτών με θρησκευτική αυτοσυνειδησία και δεκτικότητα στον διάλογο με το διαφορετικό. Ο θρησκευτικός αυτός γραμματισμός βασίζεται στους κανόνες της παιδαγωγικής και επιστημονικής γνώσης και στοχεύει στην κριτική ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης των μαθητών με τις γνώσεις, τις αξίες και τις στάσεις ζωής που παρέχει για τις θρησκείες και από τις θρησκείες, εφαρμόζοντας μια διερευνητική, ερμηνευτική και διαλογική μαθησιακή προσέγγιση.

Συνακόλουθα, όλες αυτές οι προϋποθέσεις-προσδοκίες από τη ΘΕ συνοψίζονται στο αίτημα διαμόρφωσης κάποιων βασικών κοινών κριτηρίων (standards) για το ΜτΘ των ευρωπαϊκών χωρών. Πιο συγκεκριμένα, αναγνωρίζεται ότι το ΜτΘ:

1. Μπορεί και πρέπει να διδάσκεται σύμφωνα με τους όρους και τα κριτήρια της γενικής εκπαίδευσης στα δημόσια σχολεία.
2. Χρειάζεται να περιλαμβάνει θεωρήσεις διαχριστιανικής και διαθρησκειακής μάθησης, διαλόγου, συνεργασίας και συλλογικότητας.
3. Η διδασκαλία του απαιτεί επαγγελματίες εκπαιδευτικούς, με ισχυρή θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση που έχουν διαμορφώσει κατανόηση του ρόλου τους και στοχαστικοκριτική στάση απέναντι στη θρησκεία.

3. Η μετάβαση στο Νέο Σχολείο ως πλαίσιο οργάνωσης του νέου Προγράμματος Σπουδών για το ΜτΘ

Η θρησκευτική εκπαίδευση κατά τη μετάβαση στο Νέο Σχολείο και στη νέα εκπαιδευτική και κοινωνική πραγματικότητα σε συνδυασμό με την ήδη υπάρχουσα μακρόχρονη διαδρομή και παράδοση, αλλά και τις νέες απαιτήσεις, οφείλει να αναμετρηθεί και να διαχειριστεί τρεις βασικές εντάσεις.

3.α. Η γνώση ως μεταφορά και ως ανακάλυψη

Μέχρι σήμερα, στην Ελλάδα, ήταν κυρίαρχη η αντίληψη για τη θρησκευτική εκπαίδευση ως μιας διδακτικής διαδικασίας «μεταφοράς» σημαντικών περιεχομένων από την ιστορία, τη διδασκαλία της Εκκλησίας και τον θρησκευτικό πολιτισμό αυτού του τόπου. Η θρησκευτική μάθηση πραγματωνόταν είτε μέσα από μια δασκαλοκεντρική διαδικασία μονόδρομης μεταφοράς της γνώσης και της συλλογικής μνήμης από τους εκπαιδευτικούς προς τους μαθητές είτε μέσα από μια

διαδικασία επίτευξης στόχων, οι οποίοι προκαθορίζονταν από ειδικούς, συνδέονταν με συγκεκριμένες συμπεριφορές των μαθητών και ελέγχονταν και αξιολογούνταν από τους εκπαιδευτικούς. Αυτές οι δύο αντιλήψεις, ως γνωστόν, σχετίζονται με δύο διαφορετικούς τύπους Προγράμματος Σπουδών (ΠΣ): στο πρώτο η αφετηρία και η έμφαση δίνεται στα γνωστικά περιεχόμενα (ΠΣ Περιεχομένων), ενώ στο δεύτερο το βάρος εστιάζεται στην επίτευξη των προκαθορισμένων στόχων (Στοχοθετικό ΠΣ ή κλειστό Curriculum). Παρά το γεγονός ότι στην πορεία το Στοχοθετικό ΠΣ αντικατέστησε το ΠΣ Περιεχομένων, εντούτοις στην πραγματικότητα επρόκειτο απλώς για ένα μετασχηματισμό του παραδοσιακού συγκεντρωτικού ΠΣ Περιεχομένων. Σε μια σύγχρονη, όμως, θεώρηση της εκπαίδευσης, η υπέρβαση αυτής της έντασης εκφράζεται με έναν νέο τύπο προγράμματος σπουδών: που είναι το *ΠΣ Διαδικασίας*.

Πρόκειται για ένα ΠΣ επικεντρωμένο στις μαθησιακές διεργασίες οι οποίες επιλέγονται κατάλληλα, ώστε να διευκολύνουν τους μαθητές να ανακαλύψουν, να δομήσουν και να αξιοποιήσουν δημιουργικά οι ίδιοι τη γνώση. Τα κριτήρια με τα οποία επιλέγονται αυτές οι μαθησιακές διεργασίες και καθορίζεται η καταλληλότητά τους είναι τα εξής:

- να αναδεικνύουν τη συνάφεια της γνώσης και των ικανοτήτων των μαθητών με τις πρακτικές εφαρμογές τους στην κοινωνία και στην καθημερινή ζωή,
- να ενοποιούν τις διαδικασίες απόκτησης γνώσης και μάθησης με τη χρήση και την εφαρμογή,
- να οργανώνονται γύρω από ζητήματα και θέματα που αναδεικνύουν όρους σχετικούς με τη ζωή των μαθητών στη σύγχρονη κοινωνία,
- να εμπλέκουν τους μαθητές σε ενεργητικές μαθησιακές διαδικασίες (διερευνητική μάθηση βασισμένη πάνω σε προβλήματα, συζήτηση και διάλογο και δράση μέσω της διάδρασης και σχέσης με την κοινωνία/κοινότητα), οι οποίες υπερβαίνουν την απλή επιφανειακή μάθηση και παράγουν μαθησιακές εμπειρίες με προσωπικό νόημα.

Τα περιεχόμενα των ΠΣ Διαδικασίας επιλέγονται με κριτήριο, όχι απλώς και μόνο τα γνωσιακά χαρακτηριστικά τους, αλλά κυρίως τον αποφασιστικό ρόλο που μπορούν να έχουν στην παραγωγή και στην ερμηνεία νοήματος από τους μαθητές.

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, στη θρησκευτική μάθηση δεν αρμόζει μια αναπαραγωγική άποψη, η οποία δίνει έμφαση στον προκαθορισμό της κατευθυντήριας ιδέας, στη μηχανική μεταφορά γνώσεων και στην παραγωγή «έτοιμων» θέσεων. Αντίθετα, πιο λειτουργικό ή συμβατό με τη θρησκευτική μάθηση αποδεικνύεται ένα ΠΣ διαδικασίας, το οποίο, εμπλέκοντας τους μαθητές σε ενεργητικές μαθησιακές διεργασίες, διευκολύνει την αυτο-διαμόρφωση της

συνείδησής τους, του τρόπου, δηλαδή, με τον οποίο αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους στον κόσμο δρώντας μέσα σε αυτόν.

3.β. Οι μαθητές είναι αυριανοί πολίτες ή δρώντα κοινωνικά πρόσωπα; Εκπαίδευση και ελευθερία

Η θρησκευτική εκπαίδευση των μαθητών δεν είναι επικεντρωμένη αποκλειστικά στη διαμόρφωση και προετοιμασία τους ως αυριανών πολιτών, αλλά πρωτευόντως στην παρούσα πορεία και δράση τους ως αυτόνομων προσώπων. Θέτοντας ως κεντρική και βασική αξία του ΠΣ –γύρω από την οποία οργανώνεται και αναπτύσσεται η εκπαιδευτική διαδικασία– «την αξία της Ελευθερίας με εμφατικά εναρμονισμένη την Προσωπική και Συλλογική της διάσταση», θα πρέπει να ορίσουμε αυτή τη διαδικασία ως μια πορεία ή ακριβέστερα ως συμπόρευση. Μια συμπόρευση που ξεκινά από τη προσχολική θρησκευτική αγωγή και συνοδεύει τον μαθητή –και τον αυριανό πολίτη– ως υπαρξιακό θεμέλιο και «συμβολικό κεφάλαιο» καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του. Η καλλιέργεια της ελευθερίας είναι ιδρυτική προϋπόθεση τόσο για την πολιτική όσο και για την όποια θρησκευτική τοποθέτηση και δράση. Εξίσου ιδρυτικά, άλλωστε, λειτουργεί η ελευθερία και ως προϋπόθεση μάθησης και γνώσης.

Στον βαθμό, επομένως, που η εκπαίδευση οφείλει να ανταποκρίνεται σε αυτή την αρχέγονη δίψα του ανθρώπου για γνώση, συγκρότηση νοήματος, πολιτική πράξη και ελευθερία, το νέο ΠΣ δεν μπορεί να βασίζεται στην επιβολή και στη χειραγώγηση και, ταυτόχρονα, θα πρέπει να αντιστέκεται στον πειρασμό να καλύπτει με τις παρεχόμενες πληροφορίες και γνώσεις, με τις βεβαιότητες και τις απαντήσεις του, όλες τις πιθανές ερωτήσεις, «καταργώντας» αυτή τη δίψα. Με την αναγκαία διευκρίνιση, βέβαια, ότι η ελευθερία και η δίψα γι' αυτήν δεν είναι μια παιγνιώδης και επιπόλαιη–ανέξοδη διεργασία, αλλά οφείλει να εκβάλλει πάντοτε στην ανάληψη μιας ευθύνης και στη διαμόρφωση μιας όσο το δυνατόν υπεύθυνης, διανοητικής και υπαρξιακής στάσης απέναντι στην ίδια τη ζωή με όποιες συνέπειες ή επιπτώσεις έχει αυτή η στάση.

3.γ. Ο εκπαιδευτικός χαρακτήρας της θρησκευτικής μάθησης του 21^{ου} αιώνα

Η διαχείριση της έντασης που δημιουργούν διαφορετικές κοινωνικές ομάδες με διαφορετικές ιδεολογίες και απόψεις για τη θέση και το χαρακτήρα του ΜτΘ στο Ελληνικό σχολείο, δεν μπορεί παρά αφετηριακά να θεμελιωθεί στον ουσιαστικά εκπαιδευτικό χαρακτήρα που υπηρετείται με το παρόν ΠΣ. Αυτό σημαίνει ότι η

Θρησκευτική εκπαίδευση καλείται να υπηρετήσει έναν «θρησκευτικό γραμματισμό», ο οποίος θα πρέπει να υπηρετεί κοινωνικά προτάγματα καθολικού χαρακτήρα, όπως είναι πρώτα και κύρια ο πολιτισμικός εγκλιματισμός του μαθητή στην ευρύτερη κοινωνική πραγματικότητα που ζει – και όχι βέβαια ο ιδεολογικός εγκλιματισμός του σε μεριστικές και απολυτοποιημένες ερμηνείες και στάσεις ζωής. Εξάλλου, η κύρια στόχευση του *πολιτισμικού εγκλιματισμού* που συνεπάγεται ο θρησκευτικός γραμματισμός, απευθύνεται όχι μόνο στους Έλληνες ή στους Ορθοδόξους μαθητές αλλά σε όλους, ανεξαρτήτως εθνικής καταγωγής ή θρησκευτικής και ομολογιακής ταυτότητας.

Η περιεκτική αυτή αντίληψη – που αποδέχεται τον δημιουργικό διάλογο με τη νεωτερικότητα, τον πλουραλισμό, την πολυπολιτισμικότητα και την ετερότητα αλλά και η θεμελίωση της χριστιανικής μαρτυρίας στη σχολική εκπαίδευση σε ένα άλλο υψηλότερο πνευματικό και θεολογικό επίπεδο, αφενός προφυλάσσουν την ίδια τη Θεολογία από εκτροπές και ακρότητες του παρελθόντος και, αφετέρου, διασφαλίζουν και αναδεικνύουν τη θετική παρουσία της και την καθοριστική συμβολή της στην εκπαίδευση των μαθητών.

4. Η νέα πρόταση ΠΣ του ΜτΘ

Η παρούσα πρόταση αφορά ένα μάθημα που διατηρεί μεν τον γνωσιακό και παιδαγωγικό χαρακτήρα που είχε ως τώρα, ανοίγεται ωστόσο στις χριστιανικές παραδόσεις της Ευρώπης και τις άλλες θρησκείες. Δίνοντας τις συντεταγμένες αυτού του μαθήματος, διαμορφώνουμε ένα ΠΣ το οποίο ξεκινά από και έχει επίκεντρο τη θρησκευτική παράδοση του τόπου, την παράδοση της Ορθόδοξης Χριστιανικής Εκκλησίας, όπως αυτή σαρκώθηκε στη ζωή και αποτυπώθηκε στα μνημεία του πολιτισμού του. Κάθε μαθητής/τρια, ανεξαρτήτως της θρησκευτικής του/της ιδιοπροσωπίας, είναι χρήσιμο να γνωρίζει τη θρησκευτική παράδοση του τόπου. Αυτός είναι ο πρώτος και βασικός κύκλος του μαθήματος. Ο δεύτερος κύκλος είναι οι μεγάλες χριστιανικές παραδόσεις που συναντώνται στην Ευρώπη και γενικότερα στον κόσμο, εκτός της Ορθοδοξίας, όπως ο Ρωμαιοκαθολικισμός και ο Προτεσταντισμός με τις κύριες και βασικές του ομολογίες. Ο τρίτος κύκλος περιλαμβάνει τα μεγάλα θρησκευόμενα και ιδίως όσα ενδιαφέρουν την ελληνική κοινωνία περισσότερο, δηλαδή τις μονοθεϊστικές παραδόσεις του Ιουδαϊσμού και του Ισλάμ, καθώς και άλλες θρησκείες που κατά τόπους ή κατά περίπτωση κρίνεται ότι παρουσιάζουν αυξημένο ενδιαφέρον. Συνεπώς, πρόκειται για ένα διευρυμένο θεολογικό μάθημα, το οποίο εξετάζει με ερευνητικό, κριτικό και διαλεκτικό τρόπο τη συνεισφορά κάθε θρησκευτικής παράδοσης στην ιστορία και τον πολιτισμό,

αποβλέποντας στον θρησκευτικό γραμματισμό, αλλά και στην ευαισθητοποίηση και στον αναστοχασμό των μαθητών απέναντι στον δικό τους θρησκευτικό προβληματισμό. Φυσικά δεν είναι δυνατόν στο Ελληνικό σχολείο να μην είναι κεντρικός ο λόγος της Ορθόδοξης θεολογίας και παράδοσης, η οποία μέσα από το ΜτΘ καλείται να προχωρήσει πιο πέρα και από τη νεωτερικότητα και να αποδεχθεί τον πλουραλισμό και την ετερότητα, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε ταυτόχρονα να μην υποτιμά, να μην σχετικοποιεί, πολύ δε περισσότερο να μην εγκαταλείπει την αυτοσυνειδησία της. Στοιχεία μιας τέτοιας θεολογικής θεώρησης της πολυπολιτισμικότητας ως αλληλοσεβασμού, αποδοχής και ειρηνικής συνύπαρξης με τη θρησκευτική ή όποια άλλη ετερότητα, είναι διάσπαρτα μέσα στην Αγία Γραφή, στην πατερική κληρονομιά αλλά και σε κείμενα νεότερων και σύγχρονων χριστιανών στοχαστών. Απαιτείται σαφώς μια άλλη νοοτροπία και ένας άλλος προσανατολισμός και βέβαια, ανάλογοι χειρισμοί για την αναγνώριση και αξιοποίησή τους στη διδακτική πράξη. Άλλωστε, η Ορθόδοξη θεολογία από τη φύση της δεν προσπερνά τη θρησκευτική ετερότητα, αλλά διαλέγεται με αυτήν, χωρίς βεβαίως αυτό να σημαίνει ότι προδίδει τον εαυτό της.

4.α. Η σύνθεση των κατευθύνσεων ως προς τον χαρακτήρα του ΠΣ

Παρά το γεγονός ότι οι προσανατολισμοί των διάφορων τύπων ΠΣ διατηρούν σοβαρές μεταξύ τους διαφορές, σήμερα μπροστά στη ραγδαία αλλαγή συνθηκών και αναγκών, υποστηρίζεται η σύνθεση των κατευθύνσεων· πράγμα δύσκολο, όμως απαραίτητο. Με προϋπόθεση τη διευρυμένη θεώρηση της θρησκευτικής γνώσης, το ΠΣ του ΜτΘ φαίνεται να αποτελεί ένα πεδίο όπου υπερβαίνεται η διαζευκτική θεώρηση των προσανατολισμών και υλοποιείται η σύνθεσή τους, καθώς σχετίζεται με:

- την καλλιέργεια αξιών και στάσεων γύρω από την προσωπική ταυτότητα, την οικουμενική συνείδηση, την κοινωνία και επικοινωνία με τους εγγύς και τους μακράν «άλλους», τις πολιτισμικές αξίες, την προάσπιση της ειρήνης, το ενδιαφέρον για τα τοπικά και παγκόσμια προβλήματα, την ανάπτυξη οράματος για τη βελτίωση της ζωής τόσο της πατρίδας μας όσο και ολόκληρου του κόσμου,
- την καλλιέργεια ικανοτήτων και δεξιοτήτων όπως: η οικοδόμηση της νέας γνώσης, η συνθετική σκέψη, το κριτικό πνεύμα, η παραγωγή λόγου (επιστημονικού, επικοινωνιακού), η δημιουργικότητα, η αυτοβελτίωση, η συμμετοχικότητα με σκοπό επίλυση κοινωνικών προβλημάτων σε τοπικό, κοινοτικό και παγκόσμιο επίπεδο,

- την καλλιέργεια μιας συνειδητής διαπολιτισμικής επικοινωνίας, καθώς και του διαλόγου, της συνεργασίας και της συλλογικής πρωτοβουλίας.

4.β. Η υπογράμμιση της ανθρωποκεντρικής διάστασης

Μια σύγχρονη αντίληψη για το ΜτΘ καλείται να εστιάσει το ενδιαφέρον του μαθητή στην ανθρώπινη διάσταση των θρησκειών και της θρησκευτικής πίστης, αναδεικνύοντας, σχολιάζοντας και προσεγγίζοντας κριτικά τη θρησκεία ως διαχρονική πηγή έμπνευσης για τον πολιτισμό και άντλησης προσωπικού αλλά και συλλογικού υπαρξιακού νοήματος, ως συνεκτικού δεσμού κοινωνικών συσσωματώσεων αλλά και αφορμή κοινωνικών εντάσεων. Μ' ένα λόγο, καλείται να προσεγγίσει, να παρουσιάσει και να αναδείξει τη θρησκεία ως κινητήρια δύναμη της πορείας, των τροπών αλλά και των ανατροπών της ανθρώπινης ιστορίας, όπως και της συγκρότησης, της ανάπτυξης, της αυτοσυνειδησίας και της αυτοπραγμάτωσης κάθε ανθρώπου ξεχωριστά.

Επιπλέον, σύμφωνα με την ανάλυση και τις προτεραιότητες που θέτει το ευρύτερο πλαίσιο αλλαγής των ΠΣ, καθώς επίσης και με βάση τα ιδιαίτερα ψυχοδυναμικά χαρακτηριστικά των μαθητών, το ΜτΘ καλείται να αξιοποιήσει:

- την προώθηση της διαφοροποίησης στη διδασκαλία-μάθηση και αξιολόγηση
- την καθιέρωση και ενίσχυση της καινοτομίας και δημιουργικότητας σε όλα τα επίπεδα
 - την εγκάρσια διάχυση των ιδεών της αειφορίας (βιώσιμης ανάπτυξης) και της προστασίας του περιβάλλοντος
 - την προώθηση της ψηφιακής επικοινωνίας σε ισορροπία με τις κλασικές μορφές «προφορικότητας» και «εγγραμματοσύνης».

4.γ. Γενικοί Σκοποί και προσανατολισμοί του ΜτΘ στο νέο ΠΣ

1. Να οικοδομήσει ένα στιβαρό μορφωτικό πλαίσιο/πεδίο γνώσης και κατανόησης του Χριστιανισμού και της Ορθοδοξίας, ως πνευματικής και πολιτισμικής παράδοσης της Ελλάδας και της Ευρώπης αλλά και ως ζωντανής πηγής έμπνευσης, πίστης, ηθικής και νοηματοδότησης: για τον κόσμο και τον άνθρωπο, τη ζωή και την ιστορία.
2. Να παρέχει στους μαθητές ικανοποιητική κατάρτιση για τη φύση και τον ρόλο του θρησκευτικού φαινομένου, στο σύνολό του και στις επιμέρους εκφάνσεις του (τις θρησκείες του κόσμου), θεωρώντας τες ως ζωντανή πηγή πίστης, πολιτισμού και ηθικού τρόπου ζωής.

3. Να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις και να προσφέρει τις ευκαιρίες για να αναπτύξουν οι μαθητές ικανότητες και επάρκειες -αλλά και διαθέσεις και στάσεις- που χαρακτηρίζουν το θρησκευτικά εγγράμματο υποκείμενο, καλλιεργώντας παράλληλα την ηθική και κοινωνική του ευαισθησία.
4. Να προάγει τη γνωριμία, την κριτική κατανόηση, τον σεβασμό και τον διάλογο μεταξύ ανθρώπων με διαφορετικές απόψεις, αντιλήψεις ή δεσμεύσεις πάνω σε ζητήματα πίστης και ηθικού προσανατολισμού.
5. Να συνεισφέρει στον ελεύθερο και υπεύθυνο αυτοπροσδιορισμό της προσωπικής τους ταυτότητας καθώς και στην ολόπλευρη (θρησκευτική, γνωστική, πνευματική, κοινωνική, ηθική, αισθητική και δημιουργική) ανάπτυξη των μαθητών, μέσα από την αναζήτηση του νοήματος και την υπαρξιακή αναμέτρηση με την πολυπλοκότητα του μυστηρίου της ζωής.

Οι γενικοί αυτοί σκοποί του ΜτΘ μπορούν να εξειδικευτούν στους παρακάτω επιμέρους **εκπαιδευτικούς προσανατολισμούς** και επιδιώξεις/προτεραιότητες:

1. την ανάδειξη των οικουμενικών αξιών τόσο του Χριστιανισμού όσο και των άλλων θρησκειών του κόσμου,
2. τη διερεύνηση πτυχών και όψεων της τοπικής θρησκευτικής ιστορίας και παράδοσης, με στόχο τη γνώση, τη διαφύλαξη και την ανανέωση της τοπικής πολιτισμικής κληρονομιάς,
3. την κριτική κατανόηση των δογματικών, λατρευτικών, υπαρξιακών και πολιτισμικών εκφράσεων της Ορθόδοξης Εκκλησίας, των άλλων μεγάλων χριστιανικών ομολογιών, καθώς και άλλων θρησκευμάτων,
4. την προσέγγιση της θρησκευτικής πίστης γενικότερα και του Χριστιανισμού ιδιαίτερα με πολλαπλά κριτήρια (πολιτισμικά, ηθικά, κοινωνικά, ιστορικά, προσωπικά, θεολογικά),
5. την αποκωδικοποίηση του θρησκευτικού υποβάθρου των πολιτισμικών παραδόσεων και την αναγνώριση των θρησκευτικών διαστάσεων του σύγχρονου πολιτισμού,
6. την κατανόηση των αξιών αλλά και των αρνητικών ή επικίνδυνων εκφράσεων των θρησκειών, που αυτές εμπεριέχουν, διατηρούν ή υποβάλλουν,
7. την κατανόηση της εποχής και των αναγκών της και τη μεθερμηνεία του θεολογικού λόγου στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες,
8. τον προβληματισμό και την ευαισθητοποίηση απέναντι στα κοινωνικά προβλήματα της εποχής, τα υπαρξιακά ερωτήματα και τα ηθικά διλήμματα του ανθρώπου,

9. τον σεβασμό του δικαιώματος κάθε ανθρώπου στη θρησκευτική ελευθερία, την αναζήτηση και τον θρησκευτικό αυτοπροσδιορισμό,
10. την αναγνώριση και τον σεβασμό στην ιδιαίτερη θρησκευτική και πολιτιστική προέλευση και συνάφεια κάθε μαθητή,
11. την ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης και τον σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον,
12. την ανθρωπιστική προσέγγιση της θρησκευτικής μάθησης, με την παράλληλη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία,
13. την ανάδειξη του ολιστικού και μεταμορφωτικού χαρακτήρα της θρησκευτικής εκπαίδευσης,
14. τη θεμελίωση της θρησκευτικής εκπαίδευσης σε στέρεες παιδαγωγικές θεωρήσεις και σε συνεχή ενημέρωση και διάλογο με τις σύγχρονες φιλοσοφικές αντιλήψεις περί γνώσης,
15. τη συνεισφορά του ΜτΘ στη διαμόρφωση μαθητών που αναπτύσσουν θετική στάση προς τη μάθηση, εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και ευθύνη για τον κόσμο.

4.δ. Προσέγγιση της θρησκευτικής γνώσης στο νέο ΠΣ

Πριν προχωρήσουμε στη δομή και στη διάρθρωση των περιεχομένων του νέου ΠΣ, είναι απαραίτητο να οριοθετήσουμε τις αντιλήψεις μας γύρω από την προσέγγιση του θεολογικού γνωστικού αντικειμένου. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο θεμελιώδες ενδιαφέρον που συνιστά τη θρησκευτική γνώση στο ΜτΘ μας οδηγεί σε μια **εμπειρική προσέγγιση**· αυτό δηλαδή που ενδιαφέρει τον μαθητή είναι να μπορεί να απαντά σε ερωτήσεις, να γνωρίζει κανόνες και νόμους που διέπουν το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο. Στην περίπτωση αυτή μπορούμε να πούμε ότι ο μαθητής στέκεται «έξω» από το αντικείμενο και, ιδιαίτερα ως προς το ΜτΘ, ενδιαφέρεται να μάθει διάφορα δεδομένα γύρω από τη γλώσσα, τους συμβολικούς κώδικες, τους κανόνες και τις εφαρμογές τους σε κάθε θρησκεία.

Το δεύτερο ενδιαφέρον σχετίζεται με την εσωτερική λειτουργία της συγκεκριμένης επιστήμης, που οδηγεί σε έναν **ερμηνευτικό τύπο γνώσης**. Σε αυτή την προοπτική, ο μαθητής κατανοεί και επιχειρεί συνδέσεις ανάμεσα στα πράγματα και στα νοήματα· μ' ένα λόγο εισέρχεται «εντός» του γνωστικού αντικειμένου. Συγκεκριμένα, ως προς το ΜτΘ ο μαθητής ενδιαφέρεται να γνωρίσει τι σημαίνει και πώς συνδέεται και επηρεάζει μια συγκεκριμένη θεολογική θεώρηση ή θρησκεία την προσωπική και κοινωνική οργάνωση του βίου των πιστών της, αλλά και τη σχέση

των τελευταίων με τους πιστούς άλλων θρησκειών ή με τους θρησκευτικά αδιάφορους συνανθρώπους τους.

Στο τρίτο ενδιαφέρον για τη γνώση μπορούμε να αναγνωρίσουμε ότι, πάνω και πέρα από την τεχνική και ερμηνευτική κατανόηση, υπάρχει και ένα ενδιαφέρον του μαθητή, του κάθε μαθητή, για μια αναζήτηση αυτού που ορίζεται ως «χειραφέτηση». Οι άνθρωποι λαχταρούν να είναι ελεύθεροι, να διαμορφώνουν τις δικές τους γνώμες, να σκέφτονται και να αποφασίζουν οι ίδιοι για τον εαυτό τους. Η γνώση είναι αληθινή, όταν μας ελευθερώνει από ό,τι ονομάζεται «πρόσδεση στο παρελθόν». Χωρίς αυτό το «χειραφετικό ενδιαφέρον», οι «αλήθειες» οποιασδήποτε επιστήμης και γνώσης λειτουργούν στατικά και ενδεχομένως χρησιμοποιούνται για ποικιλότητα χειραγώγηση. Ο τρόπος γνώσης που υπηρετεί και καλλιεργεί το χειραφετικό ενδιαφέρον των μαθητών είναι ο **κριτικός** ή ο **αυτοστοχαστικός τρόπος**. Σε αυτήν την προοπτική, ο μαθητής θα επιβεβαιώσει ότι η επιστήμη τολμά, επινοεί και ελευθερώνει. Ακόμη περισσότερο, ότι η ίδια η μαθησιακή διεργασία δεν είναι μια τεχνική προμελετημένης παγίδευσης –με χειραγωγούμενο τον ίδιο τον μαθητή– αλλά μια ανοικτή διεργασία όπου η κριτική του ικανότητα είναι πραγματικά ζωντανή. Προσερχόμενος σε αυτό το ανοιχτό περιβάλλον ο μαθητής θα αναρωτηθεί για την αξία οποιασδήποτε πλευράς της θεολογικής γνώσης ή της θρησκείας που μελετά, ώστε να είναι βέβαιος ότι σχηματίζει μια πραγματικά ακριβοδίκαιη εικόνα της. Σε μια τέτοια προσέγγιση της γνώσης, οι συνηθισμένες μεθοδολογίες ή ακόμη και η ανοικτή συζήτηση είναι απλώς ανεπαρκείς. Χρειάζεται βαθιά καλλιέργεια για να καταφέρει ο μαθητής να διαμορφώσει μια πραγματικά δική του άποψη, αλλά και αντι-άποψη, να «διαβάσει» σε εύρος και βάθος το ζήτημα που τον απασχολεί, να βγει έξω στον κόσμο και να διερευνήσει εξεταστικά ανθρώπους που εμπλέκονται προσωπικά με ό,τι μελετά. Καμιά απόδειξη δεν γίνεται αποδεκτή με «ελαφριά καρδιά», τίποτε δεν θεωρείται δεδομένο, καμιά εξουσία δεν είναι υπεράνω κριτικής, συμπεριλαμβανόμενης και της αυθεντίας του εκπαιδευτικού.

Η πρότασή μας για το ΜτΘ κινούμενη στην κατεύθυνση του θρησκευτικού γραμματισμού των μαθητών, προϋποθέτει και τις τρεις παραπάνω προσεγγίσεις της θρησκευτικής γνώσης. Καθώς γίνεται προφανές, προτείνουμε ένα ΠΣ το οποίο θεμελιώνεται στη σχέση του με τον λόγο και την ερμηνεία του, στοχεύει στο να οικοδομήσει λογικά την θρησκευτική αγωγή των παιδιών και των εφήβων μέσα από την κατανόηση, την ερμηνεία και την κριτική, και δι' αυτού να συμβάλει στην προσωπική και ελεύθερη λογική συγκρότησή τους, η οποία είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εν γένει προσωπική, κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξή τους.

4.ε. Δομή και διάρθρωση των περιεχομένων του νέου ΠΣ

Η θεμελίωση και η κλιμακούμενη ανά βαθμίδα ανάπτυξη του ΜτΘ ως μια σταθερή αναφορά στην ερμηνευτική προσέγγιση/διαπραγμάτευση του θεολογικού και θρησκευτικού λόγου και των επιμέρους παραστατικών, αφηγηματικών, συμβολικών, καλλιτεχνικών, ηθικών, κοινωνικών ή άλλων εκφράσεων του, εννοείται πως δεν παραγνωρίζει ούτε υποτιμά διαστάσεις, όπως η εμπειρία, η συναισθηματική εμπλοκή, το βίωμα, η φαντασία κ.ά., ούτε βέβαια επιδιώκει τη μετατροπή του ΜτΘ σε ένα πεδίο άσκησης μιας στείρας και μονότροπης νοησιαρχίας. Αντιθέτως, σε αυτή τη νέα προοπτική του, το ΠΣ αναδεικνύοντας και αξιοποιώντας τον ερμηνευτικό λόγο ως τον συνεκτικό ιστό για τη σκέψη, τη φαντασία, το αίσθημα και την έκφραση, επιτρέπει στο ΜτΘ να υπηρετήσει τη μετάβαση του μαθητή από το ατομικό φρόνημα στον κοινό λόγο και από το γράμμα στο πνεύμα των θρησκειών, δηλαδή στο υπαρξιακό, λατρευτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό αξιακό τους αντίκρισμα – εκεί όπου μορφή (έκφραση) και περιεχόμενο (σκέψη, φαντασία, αίσθημα) συνυφαίνονται σε ένα ενιαίο και αδιάσπαστο σύνολο. Ταυτόχρονα, στην ίδια προοπτική, το ΜτΘ οδηγεί τον μαθητή σε μια κριτική κατανόηση των σημερινών προβλημάτων του ανθρώπου και των συγχρόνων κοινωνιών και του δίνει τη δυνατότητα ή τα κατάλληλα εργαλεία και τις γνώσεις για έναν πληρέστερο και γι' αυτό πιο εποικοδομητικό διάλογο με αυτά.

Με βάση την προοπτική αυτή και λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη την ηλικιακή ιδιαιτερότητα των μαθητών, προτείνουμε μια σταδιακή μετάβαση στον τρόπο προσέγγισης των θεματικών αξόνων του ΜτΘ, ως εξής:

4.ε.1. ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΟ – Ο κόσμος της Θρησκείας

Προσεγγίζεται η θρησκεία αυτή καθεαυτή· δηλαδή, πρόκειται για τη σταδιακή χαρτογράφηση και αναγνώριση των βασικών εξωτερικών χαρακτηριστικών της. Στη βαθμίδα αυτή παρέχονται αφηγηματικά στοιχεία γύρω από τα *πρόσωπα*, τα *έθιμα*, τα *σύμβολα*, τις *παραδόσεις*, την *ιστορία*, τα *μνημεία*, την *κοινωνική και πολιτιστική ζωή* των θρησκευτικών παραδόσεων. Η πορεία αυτή έχει ως αφετηρία την Ορθόδοξη θρησκευτική παράδοση του τόπου και κατόπιν ανοίγεται στον θρησκευτικό ορίζοντα ολόκληρου του κόσμου. Ειδικότερα στην Γ' και Δ' τάξη το μάθημα είναι ανάγκη να αξιοποιεί τα ενδιαφέροντα, τις προσλαμβάνουσες έννοιες, παραστάσεις και εικόνες των παιδιών, να έχει παιγνιώδη και συμμετοχικό χαρακτήρα και να αφουγκράζεται τα ερωτήματα αυτής της κρίσιμης ηλικίας στην

πρώτη και καθοριστική επαφή της με τη σχολική θρησκευτική αγωγή. Το ίδιο ισχύει εν μέρει και στις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού. Η αξιοποίηση βασικών στοιχείων της προεφηβικής αυτής ηλικίας, όπως η κατανόηση του χρόνου, της ευθύνης, η σημασία των σχέσεων και των κανόνων κ.ά., διευκολύνει την ανακάλυψη και προσέγγιση *κειμένων, μνημείων, προσώπων, τόπων και γεγονότων*. Εδώ, όμως, προστίθενται κατάλληλα προσαρμοσμένα για τη βαθμίδα αυτή και ορισμένα στοιχεία και περιεχόμενα από τις θεματικές ενότητες του Γυμνασίου ως ολοκλήρωση του Δημοτικού, αλλά και ως εισαγωγή σε πιο συγκροτημένες θεματικές περιοχές που θα ακολουθήσουν στην επόμενη βαθμίδα.

4.ε.2. ΓΥΜΝΑΣΙΟ – Θρησκεία και Ιστορία ως έκφραση Πολιτισμού

Μελέτη της θρησκείας και του πολιτισμού που αυτή παρήγαγε ιστορικά μέσα από μια αμφίδρομη διαδικασία: αφενός έκφρασης, μαρτυρίας και ερμηνείας του εσωτερικού της βιώματος σε μορφές επικοινωνίας και αφετέρου, αναμέτρησης και διαλόγου με την εκάστοτε εποχή και τα συστήματα–παραδείγματα νοηματοδότησης του ανθρώπινου βίου. Έτσι, δίνεται έμφαση στη *ζωή*, στην *ιστορία*, στην *τέχνη* και στον *πολιτισμό* που σάρκωσαν ο Χριστιανισμός, ιδιαίτερα η Ορθοδοξία, και οι μεγάλες θρησκευτικές παραδόσεις, ενώ γίνεται και μια κριτική παρουσίασή τους μέσα από θεμελιώδεις άξονες, όπως *Θεός, κόσμος, άνθρωπος, ηθική, κοινωνία, πολιτισμός, σύγχρονη ζωή*.

Στην **Α΄ τάξη**, έχοντας ως γενικότερο πλαίσιο την προοπτική «πορείας και ανάπτυξης» του θρησκευτικού φαινομένου, στοιχεία από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη αποτελούν την αφετηρία μιας γνωριμίας με την Ορθόδοξη και ευρύτερα χριστιανική παράδοση. Ακολουθούν μικρές ενότητες για τα ιερά κείμενα του Ιουδαϊσμού (ραβινικές και ταλμουδικές παραδόσεις) και του Ισλάμ, αλλά και ορισμένων άλλων θρησκευτικών παραδόσεων.

Στην **Β΄ τάξη**, στην προοπτική των «συγκρούσεων και συνθέσεων», δίνεται έμφαση στην ιστορία και στον πολιτισμό, ανατρέποντας, όμως, με δημιουργικό και παιγνιώδη τρόπο τις αγκυλώσεις και τις δυσκολίες μιας ιστορικής και πολιτισμικής ύλης που μαθαίνεται με τους συμβατικούς σχολικούς τρόπους. Το θεματικό αυτό πεδίο προσεγγίζεται μέσα από ένα δημιουργικό εργαστήρι συμμετοχικής και αναπαραστατικής προσέγγισης του πολιτισμού που έχτισαν στην ιστορία, η Ορθοδοξία, ο Χριστιανισμός στη Δύση και οι μεγάλες θρησκευτικές παραδόσεις μέσα από την πίστη, τη λατρεία και τη ζωή τους.

Τέλος, στην **Γ΄ τάξη**, με προοπτική τη μετάβαση από το «τοπικό στο παγκόσμιο», παρουσιάζονται και διερευνώνται με κριτικό τρόπο σύγχρονα θέματα

της ύπαρξης του θρησκευτικού φαινομένου στον ευρωπαϊκό και παγκόσμιο χώρο, σπουδαία πρόσωπα, θέματα ηθικής, κρίσιμα κοινωνικά και υπαρξιακά προβλήματα, αρνητικές όψεις της σύγχρονης ζωής αλλά και προοπτικές ελπίδας και αλλαγής κ.ά. θέματα, μέσα από τους βασικούς άξονες: *Θεός, κόσμος, άνθρωπος, κοινωνία, πολιτισμός.*

4.ε.3. ΛΥΚΕΙΟ – Θρησκεία και Πολιτισμός σε διάλογο με την Κοινωνία

Με βάση τις παραπάνω προσεγγίσεις του ΠΣ στην υποχρεωτική Εκπαίδευση, βασικός άξονας του ΜτΘ στο Λύκειο θα μπορούσε να είναι η θρησκεία και ο πολιτισμός της σε σχέση με τη σημερινή εποχή και την κοινωνία της ύστερης νεωτερικότητας, καθώς και τα προβλήματα και ζητήματα που συνδέονται μαζί της. Σε μια νέα προσέγγιση, το μελλοντικό πρόγραμμα σπουδών του Λυκείου, αντί να περιλαμβάνει πολλές και διάφορες διδακτικές ενότητες και να διακρίνεται θεματικά με στεγανό και εγκυκλοπαιδικό τρόπο από τάξη σε τάξη, είναι δυνατό να ενσωματώνει με τρόπο πολυπρισματικό στοιχεία που κινούνται γύρω από ορισμένους θεμελιώδεις θεματικούς άξονες, όπως *Θεός, κόσμος, άνθρωπος, κοινωνία, ηθική, πολιτισμός, σύγχρονη ζωή.*

Πρόκειται για μια σταδιακή – και πάντως όχι αποκλειστική και μονοδιάστατη – μετάβαση από το στάδιο της κατανόησης (Νηπιαγωγείο-Δημοτικό) στην ερμηνευτική προσέγγιση (Γυμνάσιο) και από εκεί στην κριτική προσέγγιση και στη δημιουργική ανίχνευση των ορίων του διαλόγου και της σύνθεσης με τη σημερινή εποχή (Λύκειο). Λαμβάνοντας υπόψη ότι η θρησκεία και η αλήθεια της εκτείνονται σε τρία κεντρικά θεματικά πεδία (ανθρωπολογικό, κοσμολογικό, θεολογικό), διερευνώνται:

1. Πώς η θρησκεία ενεργοποιεί τα γνωστικά εργαλεία του ανθρώπου (σκέψη, φαντασία, αίσθημα, έκφραση κ.ά.) και επιδρά πάνω τους, ώστε το περιεχόμενο της αλήθειας της να αποκτήσει αφηγηματική, τελετουργική, κοινωνική, δογματική, ηθική, εμπειρική ακόμη και υλική μορφή,
2. Πώς η θρησκεία μεταφράζεται και σαρκώνεται μέσω αυτών σε πρόταση πολιτισμού που νοηματοδοτεί πολυεπίπεδα τον συλλογικό και ατομικό βίο, και
3. Ποια είναι τα όρια του διαλόγου και της ανταπόκρισης της ίδιας της θρησκείας και του πολιτισμού που παρήγαγε στα σημερινά –και συνεχώς μεταβαλλόμενα– νέα ζητούμενα, σε μια προοπτική δημιουργικής σύνθεσης του παλιού με το καινούριο, της συσσωρευμένης εμπειρίας και σοφίας του παρελθόντος με τα αιτήματα και τις ανάγκες του παρόντος.

Απαραίτητη προϋπόθεση για μια ορθή επιστημονικά εξέταση (κατανόηση, ερμηνεία και κριτική) του θρησκευτικού φαινομένου στην πολυμορφία του είναι η ιστορική προσέγγιση και τεκμηρίωση, αλλά και η ερμηνευτική και στοχαστικοκριτική πλαισίωσή του.

Με μια άλλη διατύπωση, επικεντρωμένη περισσότερο στο διδακτικό υλικό που μπορεί να περιέχει και να αξιοποιεί η εν λόγω διάρθρωση και προσέγγιση του θρησκευτικού φαινομένου σε ολόκληρο το φάσμα της εκπαίδευσης, το θέμα τίθεται ως εξής:

α. ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ-ΔΗΜΟΤΙΚΟ: Από την εικόνα και την παράσταση στον λόγο και στις αφηγήσεις του.

β. ΓΥΜΝΑΣΙΟ: Από τον λόγο και τις αφηγήσεις του στις κατά τόπους και εποχές ερμηνείες και πολιτισμικές εκφράσεις του.

γ. ΛΥΚΕΙΟ: Από τον λόγο με τις εικόνες και τις ερμηνείες του στον διάλογο με το σήμερα, με τις εικόνες, με τις αφηγήσεις και με τα ερωτήματά του.

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ-ΔΗΜΟΤΙΚΟ		ΓΥΜΝΑΣΙΟ		ΛΥΚΕΙΟ	Ι σ τ ο ρ ί α
Ο κόσμος της Θρησκείας		Θρησκεία και Πολιτισμός		Θρησκεία, πολιτισμός και Κοινωνία	
Με βασική στόχευση κατά βαθμίδα αντίστοιχα στην:					
απόπειρα κατανόησης		ερμηνευτική προσέγγιση		κριτική – διάλογος	
Η άντληση πρωτογενούς θρησκευτικού υλικού (μνημεία και πηγές) για τη διδακτική πράξη θα γίνεται από τη:					
Λατρεία	Διδασκαλία (Βίβλος, πατερικά κείμενα, δόγματα, ιερά κείμενα θρησκειών)	Κοινωνία		Ηθική	
η οποία πραγματεύεται ζητήματα πάνω στις τρεις μεγάλες θεματικές περιοχές της θρησκείας:					
ανθρωπολογία		κοσμολογία		θεολογία	

5. Διδακτικές προσεγγίσεις και μαθησιακές διαδικασίες στο ΜτΘ

Στο ΜτΘ δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις διαδικασίες μάθησης, με βάση τις σύγχρονες γνωσιολογικές, παιδαγωγικές και διδακτικές θεωρίες, που μπορούν να υποστηρίξουν την προαγωγή του θρησκευτικού γραμματισμού των μαθητών και την προετοιμασία ελεύθερων, ενεργών και υπεύθυνων πολιτών. Βασικοί άξονες στη διδασκαλία του ΜτΘ είναι:

1. Σεβασμός στον απαραβίαστο χαρακτήρα της προσωπικής ελευθερίας κάθε ανθρώπου και στην θρησκευτική ετερότητα.
2. Κριτική προσέγγιση των θρησκευτικών διδασκαλιών και γενικότερα αξιοποίηση ενός πλαισίου κριτικής διδασκαλίας και μάθησης.
3. Ποικιλία μορφωτικών και διδακτικών στόχων, που απευθύνονται όχι μόνο στον γνωστικό αλλά και στον συναισθηματικό κόσμο του μαθητή, δίνοντας βαρύτητα στη συμμετοχικότητα και την ψυχοκινητική δράση.
4. Έμφαση στην ερευνητική και ανακαλυπτική μάθηση, που ενθαρρύνεται από την ομαδοσυνεργατική και την επικοινωνιακή-βιωματική διδασκαλία.
5. Αξιοποίηση ενός πολυθεματικού διδακτικού πακέτου με πολλαπλά διδακτικά μέσα, με παράλληλη αξιοποίηση όλων των συγχρόνων δυνατοτήτων των ΤΠΕ.
6. Δυνατότητα μερικής προσαρμογής και διαφοροποίησης της διδακτέας ύλης, μέσα από ένα κατάλογο πολλαπλών διδακτικών μέσων, ανάλογα με την ειδική θέση, την πολιτισμική ταυτότητα και τα ειδικά ενδιαφέροντα της μαθητικής κοινότητας με απώτερο στόχο την κοινωνική συνοχή του σχολικού περιβάλλοντος και κατ' επέκταση της ίδιας της κοινωνίας.
7. Ανάδειξη της θρησκευτικής ιδιαιτερότητας της τοπικής κοινότητας: της πίστης, της ιστορίας, της λειτουργικής ζωής, της τέχνης και της ζωής.
8. Ολόπλευρη αξιοποίηση της διαθεματικότητας και της διεπιστημονικότητας.
9. Ανάπτυξη στάσεων, συμπεριφορών και αξιών που έχουν πανανθρώπινη απήχηση.
10. Καλλιέργεια δημιουργικών δεξιοτήτων μέσω συνεργατικών, ερευνητικών, διαλογικών και συμμετοχικών δράσεων.
11. Πολυεπίπεδη διδασκαλία που συνδυάζει ισορροπημένα τον καθορισμό ρεαλιστικών στόχων, μαθησιακών επιδιώξεων, προσδοκώμενων επαρκειών και δεικτών για την επίτευξή τους, μέσω μιας ποικιλίας αξιολογικών προσεγγίσεων.
12. Μεταγνωστική προσέγγιση και διαδικασίες ανατροφοδότησης.

Β. Πρόγραμμα

Σπουδών

Γυμνασίου

Πρόγραμμα Σπουδών στα Θρησκευτικά Γυμνασίου

Η Θρησκεία στη ζωή, στην ιστορία και στον πολιτισμό

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ: Πορεία και ανάπτυξη (46 ώρες)	Β΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ: Πορεία μέσα από συγκρούσεις (48 ώρες)	Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ: Από το τοπικό στο οικουμενικό (48 ώρες)
<ol style="list-style-type: none"> Μεγαλώνοντας και αναζητώντας (3 δώρα) Η συνάντηση του Χριστιανισμού με τον Ελληνισμό (5 δώρα) Πώς ζουν οι Χριστιανοί; Η νέα ζωή της Εκκλησίας (4 δώρα) Πώς παίρνονται οι αποφάσεις (3 δώρα) Μονοθεϊστικές θρησκείες: Ιουδαϊσμός και Ισλάμ (5 δώρα) Θρησκευτικές αναζητήσεις και εμπειρίες της μακρινής Ανατολής (3 δώρα) 	<ol style="list-style-type: none"> Μπορούν οι άνθρωποι να εικονίζουν τον Θεό; (4 δώρα) Ποιος είναι ο Θεός των Χριστιανών; «Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι;» (4 δώρα) Ποιος είναι ο άνθρωπος; (4 δώρα) Εμείς και οι «άλλοι» (4 δώρα) Διάσπαση και αντιπαλότητα στις θρησκείες (5 δώρα) Ορθοδοξία, Διαφωτισμός, Νέος Ελληνισμός (3 δώρα) 	<ol style="list-style-type: none"> Η Χριστιανοσύνη στον σύγχρονο κόσμο (4 δώρα) Το ζήτημα της θρησκείας στη σύγχρονη Ευρώπη (2 δώρα) Βία στο όνομα του Θεού και της αλήθειας (2 δώρα) Μαρτυρία και προσφορά της πίστης στον σύγχρονο κόσμο (2 δώρα) «Πού είναι ο Θεός;»: Η οδύνη του σύγχρονου κόσμου και το αίτημα της σωτηρίας από το κακό (5 δώρα) Ελπίδα και αγώνας για τη μεταμόρφωση του κόσμου (5 δώρα) Από την αρχή έως το τέλος του κόσμου (4 δώρα)

A' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ:

Πορεία και ανάπτυξη (46 ώρες)

Βασικός άξονας των θεματικών ενότητων

Οι θεματικές ενότητες οργανώνονται με κεντρικούς άξονες την ιδέα της προσωπικής πορείας των μαθητών και την ιστορική πορεία του Χριστιανισμού. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να ανακαλύψουν, να διαγνώσουν και να ερμηνεύσουν την αμφίδρομη πορεία από τη θρησκεία στον πολιτισμό, όπως καταγράφηκε στην ιστορία, οικοδομώντας παράλληλα τον δικό τους προσωπικό - νοηματικό και αξιακό - κόσμο μέσα από τη σύνδεση και την αναμέτρηση των ερωτημάτων που τους απασχολούν με τις προτάσεις και τις απαντήσεις του Χριστιανισμού και των άλλων θρησκειών.

Γενικοί στόχοι της τάξης

Οι μαθητές:

1. να κατανοήσουν τη συγκρότηση και την πορεία της Χριστιανικής Εκκλησίας εντός του ιστορικού και πολιτισμικού πλαισίου της ύστερης Αρχαιότητας
2. να ερευνήσουν τα γεγονότα και τις εξελίξεις όχι μόνο στη συγχρονική τους συνάφεια, αλλά και τη διαχρονική τους ισχύ
3. να φωτίσουν όψεις του παρόντος μέσα από την αναγωγή στο παρελθόν και να κατανοήσουν συνθήκες του παρελθόντος μέσω των δικών τους εμπειριών
4. να μελετήσουν κριτικά τη ζωή και τη δράση σημαντικών προσώπων του Χριστιανισμού και άλλων θρησκειών
5. να κατανοήσουν τα χριστιανικά θεολογικά κριτήρια πίστης και ζωής
6. να προσεγγίσουν ποικίλες διδασκαλίες, αναζητήσεις και εμπειρίες από τις μεγάλες θρησκείες του κόσμου
7. να ευαισθητοποιηθούν προς τις πανανθρώπινες αξίες που αναδεικνύονται από τη μελέτη των θρησκειών (ανθρώπινα δικαιώματα, ισότητα φύλων και φυλών, δικαιοσύνη, ειρήνη, ελευθερία)

1. Μεγαλώνοντας και αναζητώντας (3 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • εκφράζουν συναισθήματα και ερωτήματα που τους απασχολούν καθώς αλλάζουν εκπαιδευτική βαθμίδα και βρίσκονται μπροστά σε νέες προκλήσεις • περιγράφουν και αξιολογούν τις δυσκολίες και τα προβλήματα της πρώτης Εκκλησίας • αξιολογούν τη σημασία της οργάνωσης (για την πρώτη Εκκλησία και για τους ίδιους) 	<p>i. Το πέραςμα σε ένα καινούργιο κύκλο της ζωής (Γυμνάσιο):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αλλαγές, όνειρα και σχέδια • Ψάχνοντας για προσωπικό νόημα • Δυσκολίες και συγκρούσεις • Ανάγκη για οργάνωση <p>ii. Μετά τους διωγμούς, ο Χριστιανισμός εξαπλώνεται σε όλη τη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Προσαρμογές και δυσκολίες • Κλήρος και λαός: • <u>Από την ΚΔ:</u> Λειτουργία της Εκκλησίας (Α Τιμ 3, 1-13) • Οργάνωση και θεσμοί της Χριστιανικής Εκκλησίας <p>iii. Η οργάνωση της Χριστιανικής Εκκλησίας στις μέρες μας:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενορίες, Μητροπόλεις, Αρχιεπισκοπές, Πατριαρχεία, • Ρωμαιοκαθολικοί - Βατικανό • Προτεσταντισμός 	<ul style="list-style-type: none"> • Ρόλος στον τοίχο: Ένας δωδεκάχρονος στη σύγχρονη Ελλάδα. Οι μαθητές σηκώνονται και γράφουν – ιδέες, σχέδια, όνειρα– μέσα στο περίγραμμα • TPS: Τα ερωτήματά μας / οι αλλαγές μας • TPSS: Τα όνειρα και τα σχέδιά μας • TWPS: Οι δυσκολίες και οι συγκρούσεις μας • Παιχνίδι ρόλου (με σενάριο: «Όλοι θέλουν το καλό μου!», ποιος ονειρεύομαι εγώ να γίνω;) • Κατασκευή εννοιολογικού χάρτη και στη συνέχεια διαγράμματος όπου ταξινομούνται οι πληροφορίες για την οργάνωση της Εκκλησίας • «Ειδικό ανάμεσά μας»: Βρίσκουν φωτογραφικό υλικό σχετικά με το iii (κληρικούς, Πάπα, Πατριάρχες κ.ά.). Το παρουσιάζουν στην τάξη • Προσομοίωση μιας δράσης συμμετοχής σε μια κληρικολαϊκή δομή (π.χ. οργάνωση μιας εικονικής ενοριακής κοινότητας) • Επεξεργασία κειμένου με φύλλο εργασίας • Σύνταξη πίνακα περιεχομένων (στο τέλος της θεματικής ενότητας οι μαθητές παραδίδουν σε πρόχειρο γραπτό τις σπουδαιότερες πληροφορίες / απόψεις που επεξεργάστηκαν. Ζητείται η σύνταξη πίνακα περιεχομένων συστηματικά και λογικά διαρθρωμένου) 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ Γ' Γ/σίου (1997), δ.ε. 19</u></p> <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΑΔΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Όψεις της Θρησκείας / Κόσμος, στο Όψεις της Θρησκείας</i> • <i>Καινή Διαθήκη / Τα παιδικά χρόνια του Χριστού, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000)</i> • <i>Βιβλιοθήκη / Καινή Διαθήκη / Απαρχές, στο Θρησκευτικά Α', Β', Γ' Γυμνασίου (2007)</i> • <i>Οι αγώνες στη ζωή μας, Η αναζήτηση και φανέρωση της αλήθειας, στο Θρησκευτικά Ε' και ΣΤ' Δημοτικού</i>

2. Η συνάντηση του Χριστιανισμού με τον Ελληνισμό (5 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • αναγνωρίζουν και περιγράφουν -με παραδείγματα- τα πεδία συνάντησης Χριστιανισμού-Ελληνισμού • παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά της εποχής και των συνθηκών εντός των οποίων πραγματοποιήθηκε η συνάντηση (συνάφεια) • αξιολογούν τη συνεισφορά του ελληνικού πολιτισμού στην εξέλιξη του Χριστιανισμού • παρουσιάζουν στοιχεία ζωής και δράσης των προσώπων • αναγνωρίζουν και αξιολογούν τη σύνθεση Ελληνισμού-Χριστιανισμού σε συγκεκριμένα μνημεία • αναπτύσσουν θετική στάση απέναντι στον διάλογο θρησκείας-πολιτισμού και τον πλούτο που παράγεται 	<p>i. Από τις εμπειρίες των εφήβων: Η δυναμική των «συναντήσεων» (παρέες, ομάδες, χώροι, δικτυακές κοινότητες...)</p> <p>ii. Δυο κόσμοι συναντιούνται:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η εποχή (ύστερη αρχαιότητα) • Η κυριαρχία της ελληνικής γλώσσας (στη μετάδοση του χριστιανικού κηρύγματος και στα κείμενα της Καινής Διαθήκης) • Εναντίον της ειδωλολατρίας, αλλά σεβασμός της αρχαιοελληνικής σοφίας και διάλογος μαζί της: <ul style="list-style-type: none"> - Ιουστίνος: Στην ελληνική σκέψη υπάρχουν σπέρματα αλήθειας (Σπερματικός Λόγος) - Οι ελληνικές σπουδές των Πατέρων της Εκκλησίας - Οι Χριστιανοί θεολόγοι σπουδάζουν την αρχαιοελληνική ρητορική τέχνη - Μ. Βασίλειος – Τρεις Ιεράρχες: Προτροπή των νέων να μελετούν την ελληνική φιλολογία και επιστήμη <p>iii. Η απογείωση της σύνθεσης στην τέχνη</p> <ul style="list-style-type: none"> • Από τον περίπτερο αρχαιοελληνικό ναό στη χριστιανική βασιλική • Από τα Φαγιούμ στη χριστιανική εικόνα • Από τον Ορφέα και τον Ήλιο στον Καλό Ποιμένα και στον Παντοκράτορα 	<ul style="list-style-type: none"> • TPS: Οι συναντήσεις μας / οι επιρροές μας • Παιχνίδι ρόλων (για την κατανόηση της λειτουργίας των επιρροών): Ο ένας προσπαθεί να πείσει τον άλλον για κάτι – θετικό ή αρνητικό. Συζήτηση, συμπεράσματα • «Ειδικοί ανάμεσά μας»: Κατασκευή χάρτη ύστερης αρχαιότητας, με σπουδαιότερες πόλεις, σχολές, κέντρα, ρωμαϊκούς δρόμους. Παρουσίαση στην τάξη • Βρίσκουν στοιχεία για τις φιλοσοφικές σχολές της εποχής. Συζήτηση • «Μια μέρα από τη ζωή ενός Χριστιανού σε μια ελληνική πόλη του 2ου μ.Χ. αι.» (που να εμπεριέχει στοιχεία για την εποχή και τα όσα επεξεργαστήκαμε) • Μελέτη περίπτωσης: Οι σπουδές των τριών Ιεραρχών. Παρουσίαση στην τάξη και συζήτηση. Το υλικό προετοιμάζεται κατάλληλα για να το παρουσιάσουν οι ίδιοι οι μαθητές στη γιορτή των Τριών Ιεραρχών • Αναζήτηση αρχαιοελληνικών έργων τέχνης και χριστιανικών εικόνων στο διαδίκτυο, χωρισμός σε κατηγορίες και σχολιασμός (σχέσεις, ομοιότητες, διαφορές) • Δάνεια αρχαιοελληνικής αρχιτεκτονικής στους βυζαντινούς ναούς: Οργάνωση ψηφιακής παρουσίασης κατά ομάδες • Επίσκεψη σε μνημεία της πόλης μας με προετοιμασμένο από τον εκπαιδευτικό φύλλο εργασίας όπου οι μαθητές καταγράφουν στοιχεία και παρατηρήσεις. Πορίσματα στην τάξη • Συζήτηση στην τάξη για τη δημιουργία blog ή wiki για το μάθημα των Θρησκευτικών • Εργασία με κείμενα: Αναγνώριση ελληνικών και βιβλικών επιχειρημάτων σε κείμενα Απολογητών και Απ. Πατέρων αντίστοιχα • Σχολιασμός επιχειρημάτων (δίστηλο φύλλο χαρτιού. Αριστερά αναγράφονται πατερικά επιχειρήματα για την ανάγκη μελέτης της αρχαιοελληνικής σοφίας. Στο δεξιό μέρος οι μαθητές γράφουν τα σχόλιά τους) • Κείμενο πορισμάτων (επιγραμματική διατύπωση των σπουδαιότερων πορισμάτων / συμπερασμάτων της ενότητας. Η αξία του στη συντομία) • Δουλεύοντας με τέχνη (Artful Thinking) 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Γ' Γ/σίου (1997), δ.ε. 25, 26 • Γ' Γ/σίου (2006), δ.ε. 13, 16 • Β' Λυκείου (1989), δ.ε. 27 <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΑΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Βιβλιοθήκη / Η Ιστορία της Εκκλησίας / Απαρχές, Επέκταση διωγμοί και αναγνώριση, στο Θρησκευτικά Α', Β', Γ' Γυμνασίου (2007) • Εκκλησιαστική Ιστορία / Η φανέρωση της Εκκλησίας, Μεγάλοι Πατέρες της Ανατολικής Εκκλησίας, Πατερικές μορφές της αρχαίας χριστιανικής Δύσης, Μορφές χριστιανικής τέχνης, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000) • Ο λατρευτικός πλούτος της Εκκλησίας / Ο χώρος, στο Επιλεγμένα θέματα Θρησκευτικών Α' Ενιαίου Λυκείου • Η αναζήτηση και φανέρωση της αλήθειας, στο Θρησκευτικά Ε' και ΣΤ' Δημοτικού • Β' περιοδεία Απ. Παύλου, Βυζαντινή τέχνη στην πόλη της Θεσσαλονίκης, στο Θρησκευτική Αγωγή • Δημόσιος βίος, στο Δημόσιος και Ιδιωτικός βίος στην Αρχαία Ελλάδα • Επίσκεψη στην Κωνσ/πολη, στο λογισμικό Στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων

3. Πώς ζουν οι Χριστιανοί; Η νέα ζωή της Εκκλησίας (4 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • διατυπώνουν προσωπικούς προβληματισμούς και θέτουν ερωτήματα για τη ζωή και το νόημά της • αναγνωρίζουν και κρίνουν τις βασικές αξίες της χριστιανικής πρότασης ζωής • ερμηνεύουν τα κύρια στοιχεία του λατρευτικού τυπικού της Θείας Ευχαριστίας του Βαπτίσματος και του Χρίσματος • αναλύουν τις διαστάσεις (προσωπικές και κοινωνικές) της ευχαριστιακής στάσης ζωής χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα παραδείγματα • συγκρίνουν απόψεις για τη θρησκευτική πίστη (δικές τους και άλλων) με τη χριστιανική • χρησιμοποιούν σωστά -στον προφορικό ή γραπτό λόγο- τους όρους που επεξεργάστηκαν 	<p>i. Ερωτήματά μας για τη ζωή:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο άνθρωπος ζει μόνο με ψωμί; • Η ζωή είναι ατομική πορεία ή σχέση; • Η ζωή είναι κτήμα που κατέχουμε ή δώρο που μας δόθηκε; • Η φύση είναι ιδιοκτησία μας; <p>ii. Απαντήσεις της Χριστιανικής Εκκλησίας:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Για τη σχέση των ανθρώπων με τον Θεό: <ul style="list-style-type: none"> - Μπροστά στην Ορθόδοξη εικόνα της Αγίας Τριάδας: Ο άνθρωπος φιλοξενεί τον Θεό που τον επισκέπτεται - Η Αγία Τριάδα: Ο Θεός του διαλόγου, της σχέσης και της αγάπης - Η πίστη στον Θεό: Ο άνθρωπος ανταποκρίνεται ελεύθερα στην αγάπη του Θεού και αναφέρει τη ζωή του σε αυτόν • Για τον σκοπό και το νόημα της ζωής: <ul style="list-style-type: none"> - Η Εκκλησία ως μια κοινότητα Ευχαριστίας (Θεία Ευχαριστία) - Η ζωή του ανθρώπου ως ευχαριστία, δηλαδή ως σχέση, προσφορά και αγάπη - Ο Χριστιανός με το Βάπτισμά του γίνεται μέλος της εκκλησιαστικής κοινότητας - Η σχέση του ανθρώπου με την κτίση: Όχι εκμεταλλευτής ιδιοκτήτης, αλλά προσωπικά υπεύθυνος φίλος - <u>Από την ΚΔ</u>: (Εφ 4, 25-32, Ρωμ 15, 1-2, Μτ 7, 1-5) <p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ (οικολογική): «Δεν μπορούμε να σώσουμε ό,τι δεν αγαπάμε» (K. Ware)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Τι χρειάζεται ο άνθρωπος για να ζήσει; Ιδεοθύελλα (οι λέξεις γράφονται στον μισό πίνακα) • Αυτοσχεδιασμός / παρουσίαση σκηνής ή Still Image με θέμα: Φιλία, εμπιστοσύνη, αλληλεξάρτηση, επικοινωνία. • TPS: Οι σχέσεις μας με τους άλλους και τη φύση • Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: Ο Θεός ως Τριάδα • Δουλεύοντας με τέχνη (Artful Thinking): <i>Η Φιλοξενία του Αβραάμ</i> (Α. Ρουμπλιώφ), <i>Ελιά-καντήλι</i> (Χρ. Μποκόρου). Αναζήτηση λεπτομερειών, ερμηνεία εικόνας, συνέντευξη, διάλογος προσώπων και φράσεις στην εικόνα κ.ά. • Συνέντευξη από τον ιερέα της τοπικής ενορίας γύρω από τη Θεία Ευχαριστία. Οργάνωση μιας λειτουργίας όπου να τους εξηγήει το κάθε μέρος • «Καυτή καρέκλα»: Ο άνθρωπος είναι ιδιοκτήτης της φύσης και δικαιούται να την εκμεταλλεύεται για το καλό του! • Επεξεργασία κειμένων (που χρησιμοποιούνται στο μάθημα) με φύλλο εργασίας • Σύνταξη θέσεων (πάνω στα ζητήματα που επεξεργάστηκαν) • Κείμενο πορισμάτων της ενότητας • Project: «Η Θεία Ευχαριστία έχει μια μεγάλη ιστορία» (Διερεύνηση της εξέλιξής της από τα πρωτοχριστιανικά χρόνια μέχρι σήμερα) • Έκφραση προσωπικής τοποθέτησης: Οι μαθητές γράφουν ένα κείμενο δικής τους έμπνευσης χρησιμοποιώντας τους όρους που επεξεργάστηκαν στο μάθημα • Δραματοποίηση τμημάτων της επιστολής προς Διόγνητον • Ιστοεξερεύνηση και παρουσίαση: Τα στοιχεία της φύσης στη λατρεία της Εκκλησίας • Σχέδιο έρευνας: Η Εκκλησία, μια ευχαριστιακή κοινότητα 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Β' Γ/σίου (1998)</i>, δ.ε. 19 • <i>Α' Γ/σίου (2006)</i>, δ.ε. 5 (<i>φιλοξενία του Αβραάμ</i>) <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΔΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Όψεις της Θρησκείας / Χριστιανισμός / Κοινότητα και Σύγχρονα Θέματα / Κατανάλωση, και πλούτος, Προκατάληψη, Θεός / Κακό και δυστυχία, στο Όψεις της Θρησκείας</i> • <i>Εκκλησιαστική Ιστορία / Η Εκκλησία της αγάπης και της διακονίας, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000)</i> • <i>Ο λατρευτικός πλούτος της Εκκλησίας / Λατρεία, στο Επιλεγμένα θέματα Θρησκευτικών Α' Ενιαίου Λυκείου</i>

4. Πώς παίρνονται οι αποφάσεις; (3 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • αξιολογούν τον τρόπο λήψης αποφάσεων από την πρώτη Εκκλησία • διασαφηνίζουν τους αποφασιστικούς παράγοντες που οδήγησαν στη διαμόρφωση των δογμάτων • αφηγούνται ιστορίες για τη ζωή του Μ. Αθανασίου και του Μαξίμου του Ομολογητή και αξιολογούν τη στάση τους • εξηγούν με παραδείγματα τον τρόπο με τον οποίο τα δόγματα σχετίζονται με τη ζωή των πιστών • ελέγχουν και κρίνουν τις απόψεις και τις στάσεις τους απέναντι στα όρια 	<p>i. Συζητώντας για τα όριά μας: Όλα επιτρέπονται; Ποιος ξέρει την αλήθεια; Ποιος αποφασίζει για το σωστό;</p> <p>ii. Η Χριστιανική Εκκλησία αποφασίζει και ορίζει την πίστη:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πότε και γιατί χρειάζονται οι αποφάσεις; Πλάνες, συγχύσεις και σφάλματα στη σκέψη των ανθρώπων • Πώς παίρνονται οι αποφάσεις; Οικουμενικές Σύνοδοι • Τα Δόγματα και οι Κανόνες: Δείκτες για τη σωστή κατεύθυνση, η ζωή και η πίστη της Εκκλησίας με λόγια • Το Σύμβολο της Πίστεως: Το «Πιστεύω» των Χριστιανών • Τα δόγματα ορίζουν αλλά δεν περιορίζουν <p>iii. Άνθρωποι που υπερασπίστηκαν τα δόγματα: Μέγας Αθανάσιος, Μάξιμος Ομολογητής</p> <p>iv. Δέχονται όλοι οι Χριστιανοί τα ίδια δόγματα;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Παιχνίδι ρόλων / παρουσίαση σκηνής με θέμα «πόσο χρειαζόμαστε τα όρια;» • TPS: Ποιος αποφασίζει για μας; • Πραγματοποίηση μιας συνέλευσης τάξης για τη λήψη μιας απόφασης. Συζήτηση στην τάξη γύρω από τη σημασία των ρόλων, της διαδικασίας, των αποφάσεων • Μία Σύνοδος (Dimensional Analysis) • Δουλειά με τέχνη: Εικόνα Α΄ Οικουμενικής Συνόδου: Διερεύνηση ρόλων των προσώπων, σημασίες και νοήματα • «Ειδικοί ανάμεσά μας»: Βρίσκουν και παρουσιάζουν στην τάξη στοιχεία για το Κοινοβούλιο, τους Νόμους, το Σύνταγμα. Σε ολομέλεια συζητείται η αντιστοιχία τους με τη Σύνοδο, τα Δόγματα/Κανόνες και το Σύμβολο της Πίστεως • Debate ή «δύο καρέκλες»: «Εφόσον η πίστη είναι ελεύθερη, κανένας δε χρειάζεται τα δόγματα!» • Επικαιροποίηση: Ποια θέματα θα απασχολούσαν μια Οικουμενική σύνοδο σήμερα; • Κατασκευή σχεδιαγράμματος για το θέμα iv • Δραματοποιήσεις σκηνών από τη ζωή των προσώπων • Κείμενο πορισμάτων της ενότητας • Σύνταξη πίνακα περιεχομένων • Στιγμιότυπα ή ιστορίες από την Ζ΄ Οικ. Σύνοδο 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Γ΄ Γ/σίου (2006), δ.ε. 14, 15 και 18 • Γ΄ Γ/σίου (1997), δ.ε. 24 <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΑΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Βιβλιοθήκη / Η Ιστορία της Εκκλησίας / Απαρχές, Επέκταση διωγμοί και αναγνώριση, Εδραίωση και ακμή, στο Θρησκευτικά Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου (2007) • Εκκλησιαστική Ιστορία / Τα προβλήματα στα πρώτα θήματα της Εκκλησίας, Η οργάνωση της Εκκλησίας, Οι αιρέσεις και η διδασκαλία της Εκκλησίας, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000) • Σύγχρονα Θέματα / Χριστιανισμός / Θεός, στο Όψεις της Θρησκείας • Το Σύμβολο της Πίστεως, στο Θρησκευτικά Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού

5. Μονοθεϊστικές Θρησκείες: Ιουδαϊσμός και Ισλάμ (5 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • παρουσιάζουν τα βασικά πιστεύω του Ιουδαϊσμού και του Ισλάμ • περιγράφουν και εξηγούν τη σχέση των πιστών με τις ιερές γραφές τους • ερμηνεύουν το νόημα κάποιων θρησκευτικών πρακτικών • αναγνωρίζουν - σε συγκεκριμένα παραδείγματα- τις κοινές ρίζες Χριστιανισμού-Ιουδαϊσμού • εξετάζουν και αναθεωρούν τυχόν προκαταλήψεις τους για τις δύο θρησκείες • αναγνωρίζουν βασικές ιδέες των θρησκειών στην τέχνη 	<p>i. Ιουδαϊσμός</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ισραήλ: Ο εκλεκτός λαός του Θεού • Ιστορία του Ισραήλ: Γεγονότα της Βίβλου (Πατριάρχες, Μωυσής/Εξοδος, Δαβίδ, Σολομών, Βαβυλώνια Αιχμαλωσία, Μακκαβαίοι, καταστροφή, διασπορά) • Η ιδιαίτερη σχέση των πιστών με τις Ιερές Γραφές: Τορά, Προφήτες, Ταλμούδ. Μια θρησκεία μάθησης • Προφητική παράδοση: Φωνή του Θεού και προσδοκία του Μεσσία • Πώς πρέπει να ζουν οι άνθρωποι; <ul style="list-style-type: none"> - Σεμά (Δευτ 6, 4) - Ζωή σύμφωνα με τον Νόμο του Θεού - Ο πόνος και οι δοκιμασίες: Ένα μυστήριο • Παλαιά Διαθήκη: Ένα κοινό βιβλίο για Εβραίους και Χριστιανούς! <p>ii. Ισλάμ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μωάμεθ: Ο προφήτης του Αλλάχ • Αλλάχ: δημιουργός, οδηγός, κριτής • Κοράνι: Το μήνυμα του Αλλάχ • Η σχέση των Μουσουλμάνων με το Κοράνι • Πώς πρέπει να ζουν οι άνθρωποι; <ul style="list-style-type: none"> - Πέντε στύλοι: Κοντά στον άνθρωπο και τον Θεό - Σαρία: Ο νόμος στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων (οι υποχρεώσεις του ανθρώπου προς την κοινότητά του· καλές και κακές πράξεις • Τζελαλαντίν Ρουμί: Ο υμνητής του «Αγαπημένου» 	<ul style="list-style-type: none"> • Επίσκεψη σε Συναγωγή. Συζήτηση με τον ραβίνο • Οργάνωση επίσκεψης στο Εβραϊκό Μουσείο Ελλάδος ή αυτό της Θεσσαλονίκης • Κατασκευή πίνακα/χρονολόγιου γεγονότων της ιστορίας του Ισραήλ από την ΠΔ. Θυμόμαστε πρόσωπα για τα οποία ξέρουμε μια ιστορία • Συγκέντρωση φωτογραφικού υλικού από τη σύγχρονη εβραϊκή ζωή (ανάγνωση Τορά, Μπατ Μπιτσβά, Τείχος Δακρύων κ.ά.) • Μπαίνοντας σε μια συναγωγή / σε ένα τζαμί (προσανατολισμός, σχήμα, χώροι, επίπλωση, φωτισμός, διακόσμηση) • Οι μαθητές αναζητούν παροιμιώδεις φράσεις από τον Ιουδαϊσμό και το Ισλάμ που χρησιμοποιούνται στην καθημερινότητά μας • Αναζήτηση θρησκευτικής μουσικής των δύο θρησκειών στο διαδίκτυο, παρουσίαση στην τάξη • Βρίσκουν και παρουσιάζουν στοιχεία για τις τέχνες στο Ισλάμ (υφαντά, τέχνες του βιβλίου / καλλιγραφία, διακοσμητικές τέχνες, αραβουργήματα, κεραμικά). Συζήτηση στην τάξη για τα χρώματα, τα σχήματα, τις συνθέσεις • Χαιρετισμοί των Μουσουλμάνων, χαιρετισμοί των Εβραίων • Project: Επιστήμες και Άραβες • Ανάδειξη συναντήσεων, π.χ. <ul style="list-style-type: none"> <u>ΠΑ</u> <u>ΚΑ</u> - Γεν 1,1 → Α Κορ 8, 6 (δημιουργός Θεός) - Ησ 49,14-16 → Λκ 15,11-32 (αγάπη του Θεού) - Εξ 20,1 → Μτ 19, 16-19 (10 εντολές) - Δευτ 6, 5-9 → Μτ 22,34-40 (αγάπη του ανθρώπου) - Ησ 2,4 → Απ 21,1-5 (προσδοκία του Μεσσία) • Επίσκεψη στο Μουσείο Ισλαμικών Τεχνών – Μουσείο Μπενάκη • Ομαδοσυνεργατική με χρήση εκπαιδευτικών λογισμικών και διαδικτύου με θέματα εργασίας: <ul style="list-style-type: none"> - Χώροι λατρείας στις μονοθεϊστικές θρησκείες - Γνωριμία με την τέχνη του Ιουδαϊσμού - Συναντήσεις Χριστιανισμού – Ισλάμ • Δημιουργούμε υλικό σε διαφάνειες • Project: Δημιουργούμε έναν οδηγό γνωριμίας με τόπους λατρείας των τριών μεγάλων μονοθεϊστικών θρησκειών 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Β΄ Λυκείου (1998), δ.ε. 5, 29, 30, 31 • Β΄ Λυκείου (1989), δ.ε. 2 • Α΄ Γυμνασίου 2006, σελ. 93 <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΑΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Όψεις της Θρησκείας / Ιουδαϊσμός, Ισλάμ και Σύγχρονα Θέματα / Ιουδαϊσμός, Ισλάμ, στο Όψεις της Θρησκείας • Ισλάμ / Μυστικισμός, στο Επιλεγμένα θέματα Θρησκευτικών Β΄ Ενιαίου Λυκείου • Γνωριμία με το Ισλάμ, στο Θρησκευτική Αγωγή

6. Θρησκευτικές αναζητήσεις και εμπειρίες της μακρινής Ανατολής (3 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • παρουσιάζουν στοιχεία για τα πρόσωπα των διαφόρων θρησκειών • αναγνωρίζουν σύμβολα και ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των θρησκειών • αξιολογούν στοιχεία του ηθικού κώδικα των διαφόρων θρησκειών • δακρίνουν τις επιδράσεις της κάθε θρησκείας στην τέχνη και τη ζωή των ανθρώπων (πολιτισμό) • επισημαίνουν στοιχεία και όψεις των θρησκειών που θα ήθελαν να μελετήσουν περισσότερο 	<p>i. Τόποι, συνήθειες: Ένα πανόραμα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ινδουϊσμός: Ναός της Μινάκι, Μπεναρές (προσκύνημα), λουτρό στον Γάγγη, ο Σίβα ως Ναταράγια, ιερές αγελάδες, ιεροτελεστίες, Μαντάλα • Βουδισμός: Αγάλματα του Βούδα, παγόδες, μοναστήρια του Θιβέτ, κάψιμο λιβανιού • Ταοϊσμός: Άγαλμα του Λάο Τσε στην Κίνα, το γιν και το γιανκ, ο μεγαλύτερος θρησκευτικός κανόνας στον κόσμο • Κομφουκιανισμός: Ναοί στην Κίνα <p>ii. Πρόσωπα, αξίες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ινδουϊσμός. Ρ. Ταγκόρ: «Ο εραστής του Θεού» • Βουδισμός. Σιντάρτα: Μεταστροφή και φωτισμός • Ταοϊσμός. Λάο-Τσε: Κοιτάσματα σοφίας • Κομφουκιανισμός. Κομφούκιος: Ηθική και κοινωνική φιλοσοφία 	<ul style="list-style-type: none"> • Τα σύμβολα και οι διαδρομές τους • Ιστοξερευνήση τέχνης: Αγάλματα, εικόνες, ναοί • Βρίσκουν στο διαδίκτυο και παρουσιάζουν Μαντάλα και θρησκευτική μουσική • Διαθεματικές εργασίες: Ελληνισμός και Βουδισμός στην ελληνιστική τέχνη, σανσκριτικά και αρχαία ελληνικά • Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία με ιστορίες από τις θρησκείες της ενότητας • Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία με χρήση λογισμικού με θέμα πρόσωπα και αξίες στις θρησκείες της μακρινής Ανατολής • Επίσκεψη στο Μουσείο Ασιατικής Τέχνης Κέρκυρας (όπου αυτό είναι εφικτό) 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ Β' Λυκείου (1998), δ.ε. 32, 33, 35, 36</u></p> <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΑΔΜΘ/ΠΙ</u> <i>Όψεις της Θρησκείας / Ινδουϊσμός, Βουδισμός, Κομφουκιανισμός, και Σύγχρονα Θέματα / Ινδουϊσμός, Βουδισμός, Κομφουκιανισμός, στο Όψεις της Θρησκείας</i></p>

Προσδοκώμενες επάρκειες των μαθητών στο τέλος της τάξης

A. Ως προς τη γνώση και κατανόηση του κόσμου της θρησκείας

- Χειρίζονται σωστά θεολογικούς όρους και έννοιες
- Περιγράφουν τις πολλαπλές όψεις των εξελίξεων και των επιλογών της πρώτης Χριστιανικής Εκκλησίας
- Χρησιμοποιούν θεολογικά κριτήρια στη νοηματοδότηση των γεγονότων
- Κατανοούν, και αξιολογούν τις χριστιανικές απαντήσεις για την πίστη, καθώς επίσης για το νόημα και τη σημασία της ανθρώπινης ζωής
- Αναγνωρίζουν, περιγράφουν και αξιολογούν θεμελιώδεις διδασκαλίες των μεγάλων θρησκειών του κόσμου

B. Ως προς την κατανόηση της πολιτιστικής εμβέλειας του θρησκευτικού φαινομένου

- Κατανοούν την πολιτιστική και ανθρωπιστική διάσταση της Ορθοδοξίας, του Χριστιανισμού και τις αντίστοιχες των άλλων θρησκειών
- Προσδιορίζουν τις διαστάσεις του «ιερού» στα μνημεία και τις αντιλήψεις του πολιτισμού
- Ανιχνεύουν θρησκευτικά ή θεολογικά κίνητρα στην έμπνευση δημιουργών της τέχνης (λογοτεχνία, μουσική, θέατρο, κινηματογράφος κλπ)
- Αναγνωρίζουν την ποικιλία των εκφραστικών μέσων των θρησκειών
- Αναλύουν και αξιολογούν τη συνάντηση Χριστιανισμού – Ελληνισμού
- Εντοπίζουν τα ιουδαϊκά και τα ισλαμικά στοιχεία που έχουν ενσωματωθεί στον ελληνικό και ευρωπαϊκό πολιτισμό

Γ. Ως προς την προσωπική ανάπτυξη και καλλιέργεια αξιών και στάσεων

- Ανακαλύπτουν στη χριστιανική παράδοση, την Αγία Γραφή και τα ιερά κείμενα των θρησκειών απαντήσεις γύρω από το νόημα της ζωής και των σχέσεων του ανθρώπου (με τον Θεό, τον συνάνθρωπο και τη φύση)
- Διαμορφώνουν προσωπικές θέσεις απέναντι στα υπό εξέταση ζητήματα
- Προσδιορίζουν, ελέγχουν και αξιολογούν προσωπικά στερεότυπα και προκαταλήψεις τους που σχετίζονται με θρησκευτικές πεποιθήσεις
- Αναπτύσσουν κριτική στάση απέναντι στη δική τους θρησκευτική ιδιοπροσωπία
- Καλλιεργούν μια στάση σεβασμού και διαλόγου με τον Χριστιανισμό και τις άλλες θρησκείες
- Αναπτύσσουν προσωπικά ενδιαφέροντα γύρω από τα θρησκευτικά ζητήματα
- Καλλιεργούν διερευνητική σκέψη και στοχαστικοκριτικές ικανότητες

- Εκφράζουν αισθητική ευαισθησία και καλλιεργούν τη φαντασία και την επινοητικότητα τους

Δ. Ως προς την ανάπτυξη ηθικής συνείδησης (με άξονα το σχήμα «πορεία και ανάπτυξη»)

- Αντιλαμβάνονται τη σημασία της ζωής ως πορείας και αναζήτησης νοήματος
- Κατανοούν τη δυναμική και τη δημιουργικότητα των «συναντήσεων»
- Συναισθάνονται τη δύναμη της ευθύνης και της προσφοράς στον άλλον άνθρωπο
- Συνειδητοποιούν την προσωπική τους ευθύνη για τον κόσμο (οικολογική συνείδηση)

Ε. Ως προς την καλλιέργεια δημοκρατικής συνείδησης και πρακτικής

- Προσδιορίζουν και αξιολογούν τα στοιχεία οργάνωσης, αντιπροσώπευσης και λήψης αποφάσεων στη ζωή της χριστιανικής Εκκλησίας
- Αιτιολογούν τη διαχρονική σημασία της θεσμικής οργάνωσης της Εκκλησίας
- Κρίνουν τη σημασία του ρόλου της θρησκείας σε μια πλουραλιστική κοινωνία
- Μαθαίνουν να ακούν τους άλλους, να συντονίζουν συζητήσεις, να συμμετέχουν σε δραστηριότητες, να επικοινωνούν και να διαλέγονται με τους συμμαθητές τους (κοινωνικές δεξιότητες)
- Εκφράζουν προσωπικά ερωτήματα και προβληματισμούς γύρω από τα υπό εξέταση ζητήματα

ΣΤ. Ως προς τη συμμετοχή στη διδακτική διεργασία

- Εργάζονται με στόχους
- Εξετάζουν τα θρησκευτικά δεδομένα και γεγονότα μέσα στο εκάστοτε κοινωνικό και ιστορικό γίνεσθαι
- Επεξεργάζονται με ερμηνευτικά κριτήρια τα χριστιανικά θεολογικά κείμενα καθώς και κείμενα άλλων θρησκευτικών παραδόσεων
- Αναζητούν, βρίσκουν και ταξινομούν υλικό και πληροφορίες από ποικιλία πηγών
- Επινοούν τρόπους παρουσίασης των αποτελεσμάτων της εργασίας τους
- Συνδέουν τα όσα μαθαίνουν με γνώσεις τους από άλλα μαθήματα
- Εκφράζουν τις απόψεις τους με ποικίλους τρόπους (προφορικά, γραπτά, παιχνίδι ρόλων κ.ά.)
- Χρησιμοποιούν ποικιλία μεθόδων εργασίας ερευνητικής, διαλογικής, βιωματικής και συνεργατικής μορφής, καθώς επίσης ποικιλία μέσων και υλικών
- Αξιολογούν την πρόοδο και την εργασία τους με κριτήρια (δικά τους και του εκπαιδευτικού) και διορθώνουν τα λάθη τους (μεταγνωστικές ικανότητες)

B' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ:

Πορεία μέσα από συγκρούσεις (48 ώρες)

Βασικός άξονας των θεματικών ενότητων

Οι θεματικές ενότητες οργανώνονται γύρω από διλημματικά και συγκρουσιακά ζητήματα -προσωπικά και κοινωνικά- με βαθύτατα θεολογικό και ηθικό χαρακτήρα, τα οποία εκδιπλώνονται και προσεγγίζονται ως προς τις επιπτώσεις τους στον ελληνικό και τον ευρωπαϊκό πολιτισμό, πάνω στο ιστορικό διάνυσμα της διαδρομής της Χριστιανικής Εκκλησίας από την περίοδο της Εικονομαχίας μέχρι και τον 19^ο αιώνα.

Γενικοί στόχοι της τάξης

Οι μαθητές:

1. να γνωρίσουν αντιπροσωπευτικά γεγονότα-σταθμούς και πρόσωπα της ιστορίας της Χριστιανικής Εκκλησίας που επηρέασαν αποφασιστικά την εξελικτική πορεία της
2. να διαπιστώσουν τις θεολογικές προϋποθέσεις και τους παράγοντες των κρίσεων και των συγκρούσεων και να αξιολογήσουν τις λύσεις-συνθέσεις που επιτεύχθηκαν και τις αντιθέσεις ή τους προβληματισμούς που παραμένουν
3. να ερευνήσουν ερωτήματα και αμφισβητήσεις γύρω από το πρόσωπο του Ιησού και να κατανοήσουν τη χριστιανική προσέγγιση
4. να εξετάσουν διαφορετικά ανθρωπολογικά πρότυπα
5. να ερευνήσουν τις θέσεις άλλων θρησκειών πάνω στα αντίστοιχα ζητήματα (εικονισμός του Θεού, σεβασμός του «άλλου», εσωτερικές διασπάσεις)
6. να αντιληφθούν τη διάδραση ανάμεσα στις θρησκευτικές πεποιθήσεις-αξίες και τις κοινωνικές ιδέες-στάσεις-συμπεριφορές
7. να φωτίσουν όψεις του παρόντος μέσα από την αναγωγή στο παρελθόν και να κατανοήσουν συνθήκες του παρελθόντος μέσω των εμπειριών τους
8. να προσεγγίσουν πανανθρώπινες αξίες που αναδεικνύονται από τη μελέτη των θρησκειών (ανθρώπινα δικαιώματα, ισότητα φύλων και φυλών, δικαιοσύνη, ειρήνη, ελευθερία)
9. να αρχίσουν να χρησιμοποιούν θεολογικά κριτήρια στην επεξεργασία των ζητημάτων του ΜτΘ
10. να συνειδητοποιήσουν τον νευραλγικό και σύνθετο ρόλο της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη διαμόρφωση του νεοελληνικού πολιτισμού

1. Μπορούν οι άνθρωποι να εικονίζουν τον Θεό; (4 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • εξηγούν τους λόγους της εικονομαχικής έριδας και την κρισιμότητα του ζητήματος • αναγνωρίζουν και αξιολογούν τα σοβαρά ζητήματα και τις παρανοήσεις που υπάρχουν στη βάση της έριδας • περιγράφουν τη συνάφεια εντός της οποίας ανέκυψε το ζήτημα • αναπτύσσουν τα επιχειρήματα των δύο πλευρών • κρίνουν και αξιολογούν τη σύνθεση που διαμορφώθηκε • διαμορφώνουν και διατυπώνουν τη δική τους άποψη πάνω στο ζήτημα του εικονισμού του Θεού • παρουσιάζουν τα επιχειρήματα που διατυπώνουν οι άλλες θρησκείες για την απεικόνιση του Θεού • κρίνουν και ελέγχουν -με παραδείγματα- το ρόλο της εικόνας στη ζωή τους 	<p>i. Από τις εμπειρίες των εφήβων: Η εικόνα και η δύναμή της στη ζωή μας (τηλεόραση, είδωλα, εικονική πραγματικότητα)</p> <p>ii. Από την ιστορία της Χριστιανικής Εκκλησίας: Το ζήτημα της απεικόνισης του Θεού</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εικονομαχία: Εποχή, γεγονότα, πρόσωπα • Ο Ιωάννης Δαμασκηνός υπερασπίζεται τις εικόνες (Θεολογία της Εικόνας) • Κυριακή της Ορθοδοξίας. Αναστήλωση των εικόνων • <u>Από την ΠΔ:</u> Ο κίνδυνος των ειδώλων (ενδεικτικά: Εξ 32, 19-20, Γ' Βασ 18, 16-40, Ωσ 2, 11-19, Ησ 44, 9-13) <p>iii. Η ακμή της βυζαντινής εικόνας μετά την Εικονομαχία</p> <p>iv. Ζωγραφίζοντας χριστιανικές εικόνες σήμερα</p> <p>v. Η απεικόνιση του Θεού σε άλλες θρησκευτικές παραδόσεις</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ιουδαϊσμός • Ισλάμ • Ανατολικές θρησκείες <p>vi. Η απεικόνιση του Θεού στις σύγχρονες τέχνες (κινηματογράφος, κόμικς, ζωγραφική)</p> <p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ: Η προστασία των μνημείων στη χώρα μας ή στην περιοχή μας</p>	<ul style="list-style-type: none"> • TPS: Γύρω από τη σχέση των μαθητών με τον Η/Υ και το διαδικτυο, τον ρόλο της εικόνας στη ζωή και τις σχέσεις τους • TPS: Σύγχρονα είδωλα • Debate με τα επιχειρήματα εικονοφίλων – εικονομάχων • Κατασκευή σεναρίου/παιχνιδιού στον Η/Υ: Σώζοντας μια εικόνα στην εποχή της εικονομαχίας (εμπεριέχοντας όσο γίνεται περισσότερα στοιχεία από το μάθημα) • Το βαλιτσάκι του βυζαντινού ζωγράφου • Οργάνωση επίσκεψης στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο ή σε άλλο (είτε εικονική μέσω διαδικτύου) και συμμετοχή σε εκπ/κές δραστηριότητες • Ο εικονισμός του Θεού μέσα από τη μουσική και/ή τον χορό • Δουλεύοντας με τέχνη (Artful Thinking): Εικόνες από τον Καλό Ποιμένα στον Χριστό εν ετέρα μορφή • Δημιουργία ενός CD με εικόνες και μουσική • Συγκριτική μελέτη εικόνων από διαφορετικές θρησκευτικές παραδόσεις με θέμα «Εικονίζεται ο Θεός;» • Σχολιασμός επιχειρημάτων (στην αριστερή στήλη φύλλου εργασίας τα επιχειρήματα του Δαμασκηνού. Στη δεξιά στήλη οι μαθητές εκφράζουν κριτικά τα σχόλιά τους) • Αποφθέγματα και φράσεις σε νέο κείμενο (αφού τις ξεχωρίσουν, 4-6 τον αριθμό, τους ζητείται να τις εντάξουν οργανικά σε σύντομο κείμενο που θα γράψουν για το θέμα) • Κάρτα συνάρτησης: Ταξινόμηση στοιχείων του μαθήματος (πληροφορίες, γεγονότα, πρόσωπα) κατά λογική και χρονολογική σειρά • Κατασκευή χρονολογίου με τα γεγονότα της ενότητας και παράλληλα ιστορικά γεγονότα που έχουν επεξεργαστεί στο μάθημα της Ιστορίας 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Γ' Γ/σίου (1997), δ.ε. 31 • Γ' Γ/σίου (2006), δ.ε. 19, 20 <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΔΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Βιβλιοθήκη / Η ιστορία της Εκκλησίας, Εδραίωση και ακμή, και Πολιτιστικό Κέντρο / Πώς αγιογραφείται μια εικόνα, στο Θρησκευτικά Α', Β, Γ' Γυμνασίου (2007) • Εκκλησιαστική Ιστορία / Εικονομαχία: Ένα εκκλησιαστικό δράμα, Μορφές χριστιανικής τέχνης, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000) • Όψεις της Θρησκείας / Ιερά αντικείμενα, στο Όψεις της Θρησκείας • Ισλάμ, στο Επιλεγμένα θέματα Θρησκευτικών Β' Ενιαίου Λυκείου • Δημιουργώντας ένα όμορφο κόσμο, στο Θρησκευτικά Ε' και ΣΤ' Δημοτικού • Βυζαντινή τέχνη στην πόλη της Θεσσαλονίκης, Γνωριμία με το Ισλάμ στο Θρησκευτική Αγωγή • Ένα μουσείο για τη βυζαντινή τέχνη, στο Στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων

2. Ποιος είναι ο Θεός των Χριστιανών; «Τίνα με λέγουσιν οι άνθρωποι είναι;»

(4 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • περιγράψουν, σχολιάζουν και αξιολογούν τα χαρακτηριστικά της δράσης του Ιησού Χριστού στον κόσμο, που προκύπτουν από τις διηγήσεις της Καινής Διαθήκης • ερμηνεύουν εικόνες και σύμβολα των βιβλικών αφηγήσεων • αναλύουν και αξιολογούν τις βιβλικές απαντήσεις γύρω από τα θεμελιώδη υπαρξιακά, ηθικά και κοινωνικά ζητήματα της ζωής των ανθρώπων • εκφράζουν, συζητούν και ελέγχουν τις ιδέες τους γύρω από τα ζητήματα 	<p>i. Γνώμες των ανθρώπων για τον Ιησού Χριστό</p> <p>ii. Μίλησαν γι' αυτόν οι προφήτες του Ισραήλ (Ησ 11, 1-10): Η προσδοκία</p> <p>iii. Ο Ιησούς Χριστός στην Καινή Διαθήκη:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Φανερώνει τον Θεό ως Πατέρα που συγχωρεί τα παιδιά του (Λκ 15, 11-32): Παραβολή του Ασώτου • Στέκεται δίπλα σε όλους χωρίς καμιά διάκριση (Λκ 10, 25-37): Παραβολή του σπλαχνικού Σαμαρείτη • Αποδέχεται το ίδιο άντρες και γυναίκες (Ιω 4, 1-42. Λκ 10, 38-42. Ιω 20, 11-18) • Αποδέχεται «αμαρτωλούς» ανθρώπους που έχουν ανοικτή καρδιά (Μοιχαλίδα: Ιω 8, 3-11, Ζακχαίος: Λκ 19, 1-10) • Χορταίνει τη σωματική και ψυχική πείνα των ανθρώπων (Μκ 6, 32-44) • Ανοίγει τα μάτια των ανθρώπων (Λκ 18, 35-43, Μκ 10, 46-52, Λκ 24, 13-35): «Αυτών δε διοιμήθησαν οι οφθαλμοί • Ελευθερώνει τους ανθρώπους από την τυπική τήρηση του Νόμου, με την εντολή της αγάπης («Έκοβαν στάχια»: Μκ 2, 23-28, θεραπεία ανθρώπου με παράλυτο χέρι: Μκ 3, 1-6) • Αντιστρέφει τα κριτήρια της «ευτυχισμένης» ζωής (Μτ 5, 3-12): Μακαρισμοί • Συγχωρεί και αγαπά και τους σταυρωτές του (Λκ 23, 34) • Κρίνει αυστηρά την υποκρισία και τη σκληροκαρδία (Μτ 23, 13-33) • Αναθέτει αποστολές διακονίας, αγάπης κα μαρτυρίας (Μτ 10, 1-4, Ιω. 20, 21, Μτ 28, 19-20) • Πεθαίνει, σταυρώνεται και ανασταίνεται (Μκ 15, 21 - 16, 8) • Είναι «σημείον αντιλεγόμενον» (Λκ 2, 34, Μτ 16, 13) <p>iii. Ο Ιησούς Χριστός στο Κοράνι και στη λογοτεχνία του Ισλάμ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Έρευνα: Γνώμες (μαθητών του σχολείου) για τον Ιησού, καταγραφή στοιχείων, παρουσίαση στην τάξη • Φύλλο εργασίας για επεξεργασία βιβλικών κειμένων (βλ. στη διπλανή στήλη): Λέξεις-κλειδιά, ερωτήσεις αναστοχασμού • Εργασία σε ομάδες, με θέματα α) διδασκαλία του Ιησού, β) θαύματα, γ) αφηγήσεις για συμβάντα, δ) Σταυρός και Ανάσταση, ε) τίτλοι του Ιησού • Δουλεύοντας με επιλεγμένα χωρία που έχουν ετοιμαστεί από τον δάσκαλο: Εντοπίζουν γνώμες των συγχρόνων του Ιησού για το πρόσωπό του και τις κατηγοριοποιούν (ισχυροί, λαός, μαθητές και φίλοι). Αναστοχασμός και συζήτηση • «Εγώ ειμί η Οδός, η Αλήθεια και η Ζωή» (Ιω 14, 6): Προσπαθούν να επαληθεύσουν τους τρεις χαρακτηρισμούς στα κείμενα που επεξεργάστηκαν • Γνώμες συγχρόνων για τον Ιησού, ενός Εβραίου (π.χ. Μπούμπερ), ενός Ινδουίστη (π.χ. Γκάντι) και ενός αγνωστικιστή (π.χ. Μαρσέλ Μαρσώ). Επεξεργασία απόψεων • Δουλεύοντας με τέχνη (Artful Thinking): Βρίσκουν από το διαδίκτυο έργα τέχνης (κλασικά και σύγχρονα) με θέμα τα χαρακτηριστικά του Ιησού Χριστού (π.χ. χαρακτηριστικά Ρέμπραντ) • Επικαιροποίηση βιβλικών κειμένων: Μεταφορά τους και προσαρμογή τους σε σύγχρονες συνθήκες. Στοχασμός, συζήτηση, συμπεράσματα • Παιχνίδι ρόλου (από την καθημερινή ζωή τους) για την κατανόηση του «σημείου αντιλεγόμενου» • Ομαδική κατασκευή κολλάζ με έμπνευση από τα θέματα. Δίνουν δικό τους τίτλο. Το παρουσιάζουν τους συμμαθητές τους και απαντούν σε ερωτήσεις τους • Βρίσκουν εικόνες της Σταύρωσης από όλα τα μέρη του κόσμου • Σύνταξη πίνακα περιεχομένων: Διαρθρώνονται συστηματικά όσα επεξεργάστηκαν (βιβλικές διηγήσεις, παραπομπές, λέξεις-κλειδιά, βασικές ιδέες) • Κατασκευή κολλάζ με θέμα «Ποιος είναι ο Χριστός», χρησιμοποιώντας εικόνες των περιεχομένων του τμήματος ii της θεματικής ενότητας • Από το Σύμβολο της Πίστεως εντοπίζουν τα χαρακτηριστικά του Ιησού ως Θεού και ως ανθρώπου. Με ποιες ιστορίες από όσες γνωρίζουμε συνδέονται; 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Β' Γ/σίου (2006), δ.ε. 8, 11, 14, 15, 17, 18, 22, 31 • Β' Γ/σίου (1998), δ.ε. 8, 23 • Β' Λυκείου (1989), δ.ε. 9, 10 <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΑΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Βιβλιοθήκη / Καινή Διαθήκη / Η διδασκαλία του Χριστού, Τα θαύματα, στο Θρησκευτικά Α', Β', Γ' Γυμνασίου (2007) • Καινή Διαθήκη / Η Καινή Διαθήκη μιλά για τον Χριστό, Οι κοινωνικές ομάδες της εποχής του, Οι Παραβολές, Οι Μακαρισμοί, Τα Θαύματα, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000) • Όψεις της Θρησκείας / Χριστιανισμός / Πίστη, Άνθρωποι, στο Όψεις της Θρησκείας • Αλήθειες που δίδαξε ο Χριστός, στο Θρησκευτικά Ε' και ΣΤ' Δημοτικού

3. Ποιος είναι ο άνθρωπος; (4 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • διατυπώνουν - χρησιμοποιώντας παραδείγματα-προσωπικούς προβληματισμούς και απόψεις για τη σημερινή κατάσταση του ανθρώπου • εντοπίζουν και ερμηνεύουν τις ανθρωπομορφικές εικόνες και μεταφορές της βιβλικής πρωτολογίας • εξηγούν -με δικά τους λόγια- τη θεολογική σημασία της βιβλικής διήγησης για τη δημιουργία και εκφράζουν σκέψεις και συναισθήματα • εκφράζουν προσωπικές ιδέες και στοχασμούς πάνω στον τύπο του Χριστιανού «Αγίου» • παρουσιάζουν και αξιολογούν τη ζωή και τη δράση των συγκεκριμένων προσώπων 	<p>i. Από τον Οδυσσέα ως τους υπερήρωες των σύγχρονων κόμικ: Ο άνθρωπος ως «σημείον αντιλεγόμενον»</p> <p>ii. Η δύναμη και η αδυναμία του σύγχρονου ανθρώπου</p> <p>iii. Η βιβλική πρόταση / η θεολογική απάντηση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Από την ΠΔ: Η δημιουργία του ανθρώπου κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν του Θεού • Από την ΚΔ: Ο άνθρωπος υπάρχει μόνο όταν αγαπάει και αγαπιέται! (Γαλ 5, 13-15) • Ο άνθρωπος ως δημιουργός • Ο άνθρωπος στην κτίση: Βασιλιάς, οικονόμος ή ιερέας; <p>iv. Από την εικόνα στην ομοίωση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο Άγιος Σέργιος του Ραντονέζ • Ο Φραγκίσκος και η Κλάρα της Ασίζης <p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο διάλογος της θεολογίας με τη σύγχρονη βιολογία και τη θεωρία της εξέλιξης • Τα πορίσματα των διοργανώσεων του Διεθνούς Συμποσίου Θρησκείας, Επιστήμης και Περιβάλλοντος 	<ul style="list-style-type: none"> • «Ειδικοί ανάμεσά μας»: Βρίσκουν και παρουσιάζουν εικόνες για το i. Συζήτηση στην τάξη και ανάδειξη χαρακτηριστικών τίτλων για την κάθε μία • Ξαναγράφουμε τους διαλόγους ενός φανταστικού κόμικ: Στη θέση των εξωπραγματικών υπερηρώων του θέτουμε κανονικά και συνηθισμένα ανθρώπινα πρόσωπα. Αιτιολογούμε τη δουλειά μας • Εργασία σε ομάδες για τα επιτεύγματα του σύγχρονου ανθρώπου, π.χ. τεχνολογία, επικοινωνία, ιατρική κ.ά. Αφού παρουσιάσουν τη δουλειά τους, ακολουθεί αναστοχασμός και διάλογος: Υπάρχουν πράγματα που δεν είναι όπως φαίνονται; • Συζήτηση στην τάξη: Ο άνθρωπος δημιουργεί μόνο «χρήσιμα» πράγματα; • Η εικόνα του ανθρώπου στις εμπορικές διαφημίσεις και στα ΜΜΕ • Επεξεργασία βιβλικού κειμένου σε φύλλο εργασίας • «Όλοι οι άνθρωποι μπορούν να είναι δημιουργοί»: Προβολή video (π.χ. youtube.com / «Το ραγισμένο δοχείο»). Αναστοχασμός και συζήτηση • Δουλεύοντας με τέχνη (Artful Thinking): Η Δημιουργία στην Τέχνη • Συγκεντρώνουν φωτογραφίες με πορτραίτα ανθρώπων κάθε ηλικίας, φυλής και φύλου. Φτιάχνουν ένα κολλάζ και μπροστά του συζητούμε: Τι σημαίνει για μας ότι όλοι αυτοί οι άνθρωποι είναι εικόνα του Θεού; Γράφουν ιδέες / μηνύματα πάνω στο κολλάζ • Ομαδική ζωγραφική ή κολλάζ με θέμα «Ποιος είναι ο άνθρωπος;». • Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία για τα τρία πρόσωπα της ενότητας: Πώς εξέφρασαν με τη ζωή τους την ομοίωση του Θεού; • Η φύση στην τέχνη θρησκείων του κόσμου • Κείμενο μαθητών: «Ο πόνος της γης» • Κάρτα περιεχομένων της θεματικής ενότητας • Διαθεματικές εργασίες: α) «Τι είναι ο άνθρωπος»; Οι απαντήσεις επιστήμης και φιλοσοφίας, β) «Από τη γη στη σελήνη» ή «Από τον homo erectus στον homo sapiens» (με σταθμούς στην πορεία του ανθρώπου), γ) Project: Ο άνθρωπος ως δημιουργός στη γειτονιά μας, το χωριό μας, την πόλη μας 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>A' Γ/σίου (2006), δ.ε. 25, 26, 27</i> • <i>B' Λυκείου (1989), δ.ε. 12, 13 και 14</i> <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΔΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Όψεις της Θρησκείας / Χριστιανισμός / Κοινότητα και Σύγχρονα Θέματα / Χριστιανισμός / Θεός / Δημιουργία, στο Όψεις της Θρησκείας</i> • <i>Βιβλιοθήκη / Παλαιά Διαθήκη / Η Δημιουργία, στο Θρησκευτικά A', B', Γ' Γυμνασίου (2007)</i> • <i>Παλαιά Διαθήκη / Ο Θεός δημιουργεί από αγάπη τον κόσμο και τον άνθρωπο, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000)</i> • <i>Αγωνιστές και μάρτυρες, στο Θρησκευτικά E' και ΣΤ' Δημοτικού</i>

4. Εμείς και οι «άλλοι» (4 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • περιγράφουν την εποχή και τις συνθήκες του εκχριστιανισμού των Σλάβων επιλογών τους • παρουσιάζουν τη ζωή και τη δράση των Κυρίλλου και Μεθοδίου και εξετάζουν το θεολογικό υπόβαθρο των επιλογών τους • αξιολογούν τη σημασία του εκχριστιανισμού των Σλάβων για τον πολιτισμό τους • εκφράζουν τις προσωπικές τους ιδέες και πεποιθήσεις για το ζήτημα της ετερότητας και επισημαίνουν τυχόν στερεότυπα που διατηρούν • ανακαλύπτουν και αξιολογούν τη διαφορά μεταξύ αναγνώρισης δικαιωμάτων - προσφοράς αγάπης στους ανθρώπους • επισημαίνουν και αξιολογούν τη θετική στάση απέναντι στον «άλλο» και σε άλλες θρησκείες 	<p>i. Από τις εμπειρίες των εφήβων: Ποιος είναι για μας ο «άλλος»;</p> <p>ii. Το πρόβλημα της ετερότητας σήμερα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο ξένος: Από τον «μακρινό» στον «ανεπιθύμητο» • Τι συμβαίνει όταν θεωρούμε «ξένο» τον διαφορετικό από μας; (Μισαλλοδοξία, ρατσισμός, διακρίσεις, πόλεμοι, γενοκτονίες και «Ολοκαυτώματα», στίγματα του πολιτισμένου κόσμου) • Η νομική κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μια απάντηση του πολιτισμένου κόσμου <p>iii. Από την ιστορία της Χριστιανικής Εκκλησίας: Ο εκχριστιανισμός των Σλάβων - Κύριλλος και Μεθόδιος (εποχή, γεγονότα, πρόσωπα)</p> <p>iv. Η χριστιανική απάντηση για τον «άλλον»</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Από την ΚΔ:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Πώς θα κριθεί ο κόσμος (Μτ 25, 31-46) - Καλός Σαμαρείτης (Λκ 10, 25-37) - Χαναanaία (Μτ 15, 21-28) - Εκατόνταρχος (Μτ 8, 5-12) • «Δος μοι τούτον τον ξένον»: Ο ξένος στην ορθόδοξη παράδοση • Ο ξένος ως αδελφός, οι «άλλοι» ως δημιουργήματα του Θεού • Η χριστιανική αγάπη ως υπέρβαση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων <p>v. Ο σεβασμός του ανθρώπου σε διάφορες θρησκείες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Συγκέντρωση ειδήσεων και ανάγνωση ενός κειμένου γύρω από το ζήτημα της ετερότητας. Ιστορίες μεταναστών. Έκφραση συναισθημάτων και σκέψεων • Ομαδική εργασία με στόχο την αναγνώριση των προκαταλήψεών μας και των τρόπων με τους οποίους οδηγηθήκαμε σε αυτές: α) «Δεν είμαι ρατσιστής, αλλά...», β) Ποιους θεωρώ «ξένους», γ) τι αισθάνομαι για τους «ξένους», δ) με ποιον τρόπο έχω διαμορφώσει τις απόψεις μου; Αναστοχασμός και συζήτηση για τους κινδύνους που συνεπάγονται για μας και την κοινωνία μας • Dimensional Analysis: Μετανάστευση και προσφυγιά (με στόχο να κατανοηθεί ως αναπόσπαστη διάσταση της ανθρώπινης ιστορίας και να αναλυθούν οι λόγοι που μετατρέπεται σε εχθρότητα και ρατσισμό) • Κατασκευή ταμπλώ για τα ανθρώπινα δικαιώματα • Οργανισμοί που προωθούν τον σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου • Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία «Ο Χριστός και οι 'άλλοι'»: Σαμαρείτισσα, Χαναanaία, Ρωμαίος εκατόνταρχος, λεπροί, Ζακχαίος, Φαρισαίος, ληστής. Οι οικείοι του Χριστού (Μκ 3, 31-35· Μτ 25, 31-46) • Μελέτη περίπτωσης: Ακάκιος, επίσκοπος Αμίδης, που διέθεσε τα πολύτιμα ιερά σκεύη των χριστιανικών ναών για να συγκεντρώσει χρήματα και να διασώσει επτά χιλιάδες Πέρσες στρατιώτες που είχαν αιχμαλωτιστεί από τους Βυζαντινούς • Μετασχηματισμός βιβλικού κειμένου: Πάνω στον Καλό Σαμαρείτη: Κρυφές σκέψεις των προσώπων, διαμόρφωση συλλογικών προσώπων. Στοχασμοί, συζήτηση, ρόλοι, παραγωγή κειμένου ή ρόλου • Google Earth: Στα βήματα των Κυρίλλου και Μεθοδίου • Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία για τους Κύριλλο – Μεθόδιο (κειμένα, η 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ</u></p> <p>Γ' Γ/σίου (2006), δ.ε. 22</p> <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΔΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Βιβλιοθήκη / Η Ιστορία της Εκκλησίας / Περαιτέρω εξάπλωση στην Ευρώπη, και Βιβλιοθήκη / Καινή Διαθήκη / Η διδασκαλία του Χριστού, στο Θρησκευτικά Α', Β', Γ' Γυμνασίου (2007) • Σύγχρονα Θέματα / Προκατάληψη, στο Όψεις της Θρησκείας • Εκκλησιαστική Ιστορία / Ο Χριστιανισμός στην Ευρώπη, Η Ορθοδοξία στον κόσμο και ο αγώνας για χριστιανική ενότητα, και Καινή Διαθήκη / Η στάση του Χριστού απέναντι στις κοινωνικές και θρησκευτικές ομάδες της εποχής του, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000)

		<p>ζωή τους, οι πορείες τους, κυριλλικό αλφάβητο, εικόνες)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η παρουσία τους στις γειτονικές μας χώρες (ναοί, αγάλματα, ονόματα) • Διαθεματικό Project: Η μαρτυρία της λογοτεχνίας για το Ολοκαύτωμα (Πρίμο Λέβι, Έλληνες πεζογράφοι κ.ά.) • Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: Οι Έλληνες δίπλα στους Εβραίους συμπατριώτες τους • Μελέτη περίπτωσης: Μ. Σκόπτσοβα, Αρχιεπίσκοπος Σινά Δαμασκηνός για Εβραίους και Άραβες • Εβραίοι ειρηνιστές για τα δικαιώματα των Παλαιστινίων • Βρίσκουν και παρουσιάζουν στοιχεία για την ορχήστρα Εβραίων – Παλαιστινίων του Ντ. Μπάρενμποϊμ. Ακούμε στην τάξη μια συναυλία της ορχήστρας • Σχέδιο έρευνας ή δράσης: Παρέμβαση με θέμα «Αγωνιζόμαστε εναντίον μιας προκατάληψης» • Τα κείμενά μου – οι θησαυροί μου: Συλλογή κειμένων για το ζήτημα της ενότητας. Δημιουργία ενός ηλεκτρονικού αρχείου • Ο «άλλος» ως ο διαφορετικός: Προβολή video (λ.χ. youtube.com / «Όλοι διαφορετικοί όλοι ίσοι») • Κείμενο έκφρασης (με ένταξη θέσεων που δουλέψαμε στο μάθημα) • Προετοιμασία-πραγματοποίηση μιας συνέντευξης με εκπρόσωπο θεσμού που σχετίζεται με το θέμα. • Παιχνίδι για τα στερεότυπα ως προς τους άλλους • Με ποιον θα ήθελα να ταξιδέψω; Παιχνίδι ρόλων μεταξύ διάφορων «άλλων» για ανίχνευση των βιωμάτων τους • Επίλυση προβλήματος: Πώς η αλληλεγγύη μετατρέπεται σε δυσπιστία; • Προκαταβολικός οργανωτής με ένα κείμενο γύρω από τις προκαταλήψεις και από την ετερότητα • Κατασκευή χρονολογίου με τα ιστορικά γεγονότα της ενότητας και παράλληλα γεγονότα που έχουν επεξεργαστεί στο μάθημα της Ιστορίας 	
--	--	---	--

5. Διάσπαση και αντιπαλότητα στις θρησκείες (5 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • συστηματοποιούν -με τη βοήθεια και άλλων μαθημάτων- τις πληροφορίες τους, περιγράφουν τους όρους της εποχής και συσχετίζουν πρόσωπα με γεγονότα • εξηγούν τους λόγους που απομάκρυναν σταδιακά την Εκκλησία της Ανατολής από τη Δύση • αξιολογούν τις συνέπειες του Σχίσματος, των Σταυροφοριών και της Μεταρρύθμισης και αναλύουν τις διαστάσεις τους • αναγνωρίζουν και κρίνουν «δημοφιλείς» γνώμες γύρω από περιπτώσεις βίας που επέδειξαν οι Χριστιανοί εντός της ιστορίας • εξετάζουν και αξιολογούν τον ρόλο της διάσπασης και της αντιπαλότητας και σε άλλες θρησκείες • αναγνωρίζουν και διερευνούν τις προσωπικές τους ιδέες 	<p>i. Από τις εμπειρίες των εφήβων: Συγκρούσεις που τραυματίζουν (με φίλους, γονείς, σχολικό περιβάλλον)</p> <p>ii. Από την ιστορία της Χριστιανικής Εκκλησίας. Χριστιανοί που διώκουν Χριστιανούς:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Το Σχίσμα: Αιτίες, πρόσωπα, γεγονότα • Συνέπειες: Τα ιστορικά τραύματα του σώματος της Εκκλησίας • Η θρησκευτική νομιμοποίηση της βίας: Σταυροφορίες – Ιερά Εξέταση (πρόσωπα, γεγονότα) • Μεταρρύθμιση και Αντιμεταρρύθμιση: Από την κριτική στον φανατισμό <p>iii. Θρησκευτικοί πόλεμοι στην Ευρώπη: Εσωτερικός διχασμός και μισαλλοδοξία</p> <p>iv. Διάσπαση και αντιπαλότητα σε διάφορες θρησκείες</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ιερές Γραφές των θρησκειών: Βία και καταλλαγή: Κοράνιο, Βέδες, Βουδιστική Τριπιτάκα, η ινδική-τζαϊνιστική αρχή της αχίμζα, της μη βίας προς όλα τα ζωντανά όντα και του σεβασμού της ζωής • Μεγάλα παγκόσμια έπη: Αντιπαλότητα και διαμάχες: Γλγαμές, Ιλιάδα, Οδύσσεια, Μαχαμπάρατα, Ραμάνγανα κλπ. • Παραδείγματα ενδοθρησκευτικών και διαθρησκευτικών συγκρούσεων και ανταγωνισμών: Χριστιανισμός, Ισλάμ, Ινδοϊσμός, Βουδισμός. • Ρόλος των θρησκειών, του πολιτισμού, του διαθρησκευτικού και διαπολιτισμικού διαλόγου και της παιδείας στη διαφύλαξη της ειρήνης και την προάσπιση των πανανθρώπινων αξιών και του σεβασμού της ζωής 	<ul style="list-style-type: none"> • Παρουσίαση τριών σκηνών που παρουσιάζουν συγκρούσεις. Συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης (αιτίες, συμπεριφορές, ακρότητες, συναισθήματα κ.ά.) • Φύλλα εργασίας για την επεξεργασία του Σχίσματος • Αφήγηση γεγονότων από τη μεριά των Ορθοδόξων ή των Λατίνων • Project: Ανακαλύπτουμε σύγχρονες διαφορές και ομοιότητες στη λατρεία Ορθοδόξων – Καθολικών • Φύλλα εργασίας για την επεξεργασία των Σταυροφοριών και της Μεταρρύθμισης • Κάρτα συνάρτησης: Ταξινόμηση στοιχείων του μαθήματος (πληροφορίες, γεγονότα, πρόσωπα) κατά λογική και χρονολογική σειρά • Στατιστικά και άλλα στοιχεία για ανθρώπους που έχασαν τη ζωή τους ή άλλαξαν διαδρομή, περιοχές που καταστράφηκαν, έργα τέχνης που εξαφανίστηκαν. Ανιχνεύουμε το ζήτημα μέσω δικτυακής μουσειοεξερεύνησης • Οργάνωση «συνεδρίου τάξης» με σχετικό θέμα, π.χ. «θρησκευτική βία και νέοι» • Διαθεματικό project: «Οι Σταυροφορίες χθές και σήμερα» • Καταιγισμός ιδεών και εργασία σε ομάδες με θέμα «Θρησκευτικοί διχασμοί στη σύγχρονη Ευρώπη» • Εργασία σε ομάδες, παιχνίδι ρόλων με θέμα «Η δίκη της θρησκευτικής βίας» • Μελέτες περίπτωσης από τη θρησκευτική ιστορία (π.χ. Μαρτίνος Λούθηρος) • Κατασκευή χρονολογίου με τα ιστορικά γεγονότα της ενότητας και παράλληλα γεγονότα που έχουν επεξεργαστεί στο μάθημα της Ιστορίας • Σχεδιασμός κινηματογράφησης της Μεταρρύθμισης (οι μαθητές προτείνουν πρόσωπα, τόπους, ενέργειες, διαλόγους) • Διερεύνηση του ρόλου των πολιτικών και θρησκευτικών ηγετών στην προάσπιση των θρησκειών από μισαλλοδοξίες, διαμάχες και φανατισμούς και την κατίσχυση της ειρήνης • Project: Η θρησκεία εργαλείο πρόκλησης διχασμών ή συμφιλίωσης; Η εκμετάλλευση της θρησκείας από πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα • Έρευνα για παραδείγματα διαθρησκευτικών συγκρούσεων και διασπάσεων • Παρουσίαση μεγάλων ιστορικών και θρησκευτικών προσωπικοτήτων που συνέβαλαν στην ειρήνη του κόσμου 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ Γ' Γ/σίου (2006), δ.ε. 26, 27, 28, 29</u></p> <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΔΜΟ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Βιβλιοθήκη / Η Ιστορία της Εκκλησίας / Περαιτέρω εξάπλωση στην Ευρώπη, Νεότερα χρόνια, Ο χριστιανικός κόσμος σήμερα, στο Θρησκευτικά Α', Β', Γ' Γυμνασίου (2007) • Εκκλησιαστική Ιστορία / Διάσπαση του Χριστιανισμού στη Δύση, Ο Χριστιανισμός στη Δύση, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000) • Σύγχρονα Θέματα / Πόλεμος και ειρήνη, Έγκλημα και τιμωρία, στο Όψεις της Θρησκείας • Ισλάμ / Το Ισλάμ στις μέρες μας, στο Επιλεγμένα θέματα Θρησκευτικών Β' Ενιαίου Λυκείου • Γνωριμία με το Ισλάμ, στο Θρησκευτική Αγωγή

6. Ορθοδοξία, Διαφωτισμός, Νέος Ελληνισμός (3 δώρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • αναπαράγουν την εποχή και τις συνθήκες • σταθμίζουν τον ρόλο της Ορθόδοξης πίστης στη διατήρηση της μνήμης και της ταυτότητας των Ελλήνων • παρουσιάζουν και αξιολογούν τη ζωή και το έργο συγκεκριμένων προσώπων • ερμηνεύουν τον ρόλο των προσώπων με ποικίλα κριτήρια και υπό διαφορετικές οπτικές γωνίες • εξετάζουν την ορθότητα της ταύτισης της θρησκευτικής με την εθνική ταυτότητα και ελέγχουν τις δικές τους σχετικές αντιλήψεις 	<p>i. Από την Άλωση της Πόλης ως την ίδρυση του Νεοελληνικού Κράτους</p> <p>ii. Μνήμη και ταυτότητα: Ενορίες και κοινότητες</p> <p>iii. Χριστιανικός ηρωισμός: Νεομάρτυρες</p> <p>iv. Η δύναμη της καρτερίας: Κρυπτοχριστιανοί</p> <p>v. «Φωτισμός» και Διαφωτισμός:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κοσμάς Αιτωλός • Νικόδημος Αγιορείτης • Ευγένιος Βούλγαρης • Αδαμάντιος Κοραής <p>vi. Καταφύγιο και κιβωτός:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η δύναμη του λαϊκού πολιτισμού, • Λαϊκή τέχνη (αρχιτεκτονική, ζωγραφική, ξυλογλυπτική, υφαντική/κεντητική, κεραμική) <p>ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο Ζωγράφος Θεόφιλος • Εκκλησίες και αρχοντικά της λαϊκής τέχνης της περιοχής μας 	<ul style="list-style-type: none"> • Οργάνωση συνδιδασκαλίας με τον καθηγητή της Ιστορίας για το i • «Ειδικοί ανάμεσά μας»: Κατασκευή χάρτη (κοινότητες, πόλεις, πληθυσμοί) • Μελέτη περίπτωσης και δραματοποίηση: Διλήμματα και προβληματισμοί ενός γνωστού κληρικού-διαφωτιστή (Κοσμάς Αιτωλός, Ευγένιος Βούλγαρης, Μεθόδιος Ανθρακίτης, Ιώσηπος Μοισιόδωξ, Ιερόθεος Δενδρινός, Νικόδημος Αγιορείτης...) • Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία για τον Κοσμά τον Αιτωλό (ζωή, διδαχές, περιοχές, σχολεία, εικόνες) • Εργασία σε ομάδες: Εικόνες και βίοι νεομαρτύρων • Δικτυακή μουσειοεξερεύνηση: Από τις μεταβυζαντινές εικόνες στις απαρχές «δυτικών» αναζητήσεων • Στοιχεία του σύγχρονου λαϊκού πολιτισμού με ρίζες στην προεπαναστική εποχή (συλλογή υλικού, τεκμηρίωση, παρουσίαση) • Οι μαθητές ξεσηκώνουν και σχεδιάζουν μοτίβα λαϊκής τέχνης. Τα εκθέτουν στην τάξη • Οργάνωση έκθεσης φωτογραφίας • Debate με θέμα «Με τη λαχτάρα της αναγέννησης: Φωτισμός και Διαφωτισμός» • Σχέδιο εργασίας με θέμα «Πρόσωπα, συγκρούσεις και συνθέσεις της εποχής» • Καταιγισμός ιδεών και εργασία σε ομάδες με θέμα «Η Εκκλησία στην τουρκοκρατία» 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Γ' Γ/σίου (1997), δ.ε. 41 και 42 • Γ' Γ/σίου (2006), δ.ε. 30 <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΑΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Βιβλιοθήκη / Η Ιστορία της Εκκλησίας / Νεότερα χρόνια, Ο χριστιανικός κόσμος σήμερα, στο <i>Θρησκευτικά Α', Β', Γ' Γυμνασίου (2007)</i> • Εκκλησιαστική Ιστορία / Η Ορθοδοξία στην Τουρκοκρατία, Η αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδος, Το Οικουμενικό Πατριαρχείο και το Άγιο Όρος, στο <i>Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000)</i> • Όψεις της Θρησκείας / Χριστιανισμός / Κοινότητα, στο <i>Όψεις της Θρησκείας</i>

Προσδοκώμενες επάρκειες των μαθητών στο τέλος της τάξης

A. Ως προς τη γνώση και κατανόηση του κόσμου της θρησκείας

- Χειρίζονται σωστά θεολογικούς όρους και έννοιες
- Εκφράζουν προσωπικά ερωτήματα και προβληματισμούς γύρω από τον άνθρωπο και τα όρια του, τη σχέση του με τον Θεό και τον «άλλο»
- Αναγνωρίζουν τα θεμελιώδη υπαρξιακά, ηθικά, κοινωνικά ή και πολιτικά ερωτήματα και διλήμματα που εκπορεύονται από τη θρησκευτική δέσμευση και ανιχνεύουν απαντήσεις στην Αγία Γραφή και άλλα κείμενα, στα ιερά κείμενα των θρησκειών και στα γεγονότα της ιστορίας
- Επισημαίνουν και αξιολογούν τη βιβλική απάντηση για τη σχέση του Θεού με τον άνθρωπο
- Προσδιορίζουν και επεξεργάζονται κριτικά τις απαντήσεις που προσφέρουν οι θρησκείες σε ζητήματα σχετικά με την παρουσία και την αποστολή του ανθρώπου στον κόσμο και στην ιστορία
- Αναλύουν τα γεγονότα της εκκλησιαστικής ιστορίας, ανακαλύπτουν τις υπαρξιακές, κοινωνικές και θεολογικές διαστάσεις τους και αξιολογούν τις εκβάσεις τους
- Επισημαίνουν και διερευνούν αντιφάσεις και αντινομίες στην παρουσία του Χριστιανισμού στον κόσμο
- Κατανοούν το θρησκευτικό υπόβαθρο της σύγχρονης διάσπασης των Χριστιανών του κόσμου
- Αποτιμούν την υπαρξιακή και πνευματική αλήθεια που προσέδωσε η Ορθόδοξη παράδοση στην ελληνική κοινωνία

B. Ως προς την κατανόηση της πολιτιστικής εμβέλειας του θρησκευτικού φαινομένου

- Αναγνωρίζουν θρησκευτικές ιδέες σε πολιτισμικές πραγματώσεις και αντιλαμβάνονται το εύρος και την ποιότητα του διαλόγου μεταξύ θρησκείας και πολιτισμού
- Ανακαλύπτουν την παρουσία του «ιερού» και τον αιτιακό ρόλο του στην τέχνη και τον πολιτισμό
- Προσεγγίζουν έργα τέχνης (από τη λογοτεχνία, το θέατρο, τον κινηματογράφο, τη μουσική κλπ.) που συνδέονται με βιβλικές ή άλλες θρησκευτικές αφηγήσεις
- Διερευνούν τη σχέση της Ορθοδοξίας με ποικίλες εκφράσεις της ελληνικής παράδοσης

- Ανιχνεύουν τις επιδράσεις της Αγίας Γραφής στη διαμόρφωση του ελληνικού και του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Αντίστοιχα, την επίδραση των άλλων ιερών κειμένων στη σύσταση διαφορετικών πολιτισμών

Γ. Ως προς την προσωπική ανάπτυξη και καλλιέργεια αξιών και στάσεων

- Αναγνωρίζουν το θεολογικό υπόβαθρο των ηθικών διλημάτων-επιλογών
- Αιτιολογούν και αξιολογούν στάσεις και συμπεριφορές χρησιμοποιώντας θεολογικά κριτήρια
- Επισημαίνουν, ελέγχουν, αξιολογούν και διορθώνουν προσωπικά στερεότυπα και προκαταλήψεις τους που σχετίζονται με θρησκευτικές πεποιθήσεις
- Αναπτύσσουν κριτική στάση απέναντι στη δική τους θρησκευτική ιδιοπροσωπία
- Εμπεδώνουν τη σημασία της αποδοχής και του σεβασμού της ετερότητας για τη σύγχρονη κοινωνία και τοποθετούνται ανάλογα
- Συναισθάνονται και επεξηγούν τις συνέπειες του θρησκευτικού φανατισμού και των συγκρούσεων
- Αναπτύσσουν προσωπικά ενδιαφέροντα γύρω από τα θρησκευτικά ζητήματα
- Καλλιεργούν διερευνητική σκέψη και στοχαστικοκριτικές ικανότητες
- Εκφράζουν αισθητική ευαισθησία και καλλιεργούν τη φαντασία και την επινοητικότητα τους
- Σχεδιάζουν και οργανώνουν δραστηριότητες και παρεμβάσεις

Δ. Ως προς την ανάπτυξη ηθικής συνείδησης (με άξονα το σχήμα «συγκρούσεις και συνθέσεις»)

- Κατανοούν την αξία του ανθρώπινου προσώπου (πέρα από τη δύναμη και την αδυναμία)
- Βιώνουν την ηθική στάση ως ελεύθερη επιλογή (πέρα από τα «πρέπει» και την αχαλίνωτη ελευθερία)
- Αποδέχονται τον «άλλο» ως αδερφό (πέρα απ' τον «δικό μου» και τον «ξένο»)
- Ευαισθητοποιούνται γύρω από τα ζητήματα που επεξεργάζονται

Ε. Ως προς την καλλιέργεια δημοκρατικής συνείδησης και πρακτικής

- Αναλύουν τους τρόπους με τους οποίους η θρησκευτική δέσμευση ή θρησκευτική αδιαφορία του ανθρώπου σχετίζεται με τον αυτοπροσδιορισμό και τη στάση του απέναντι στην οργανωμένη κοινωνική ζωή
- Αξιολογούν τη σημασία του ρόλου της θρησκείας σε μια πλουραλιστική κοινωνία
- Κατανοούν την πορεία της ζωής μέσα από συγκρούσεις, διάλογο και αναγκαίες συνθέσεις

- Συντονίζουν συζητήσεις, επικοινωνούν και διαλέγονται με τους συμμαθητές τους, και συμμετέχουν σε δραστηριότητες και παρεμβάσεις και συνδιαμορφώνονται (κοινωνικές δεξιότητες)

ΣΤ. συμμετοχή στη διδακτική διεργασία

- Εργάζονται με στόχους
- Συγκρίνουν, επεξεργάζονται και αναστοχάζονται διάφορες απόψεις γύρω από ηθικά ζητήματα
- Εξετάζουν τα θρησκευτικά γεγονότα εντός των εκάστοτε κοινωνικών και ιστορικών συμφραζομένων
- Αναλύουν και ερμηνεύουν ιστορικά γεγονότα χρησιμοποιώντας θεολογικά κριτήρια
- Μαθαίνουν να ακούν τους άλλους, να συντονίζουν συζητήσεις, να συμμετέχουν σε δραστηριότητες, να επικοινωνούν και να διαλέγονται με τους συμμαθητές τους (κοινωνικές δεξιότητες)
- Αναζητούν, βρίσκουν και ταξινομούν υλικό και πληροφορίες από ποικιλία πηγών
- Επινόουν τρόπους παρουσίασης των αποτελεσμάτων της εργασίας τους
- Εκφράζουν τις απόψεις τους με ποικίλους τρόπους (προφορικά, γραπτά, παιχνίδι ρόλων κ.ά.)
- Συνδέουν τα όσα μαθαίνουν με γνώσεις τους από άλλα μαθήματα
- Χρησιμοποιούν ποικιλία μεθόδων εργασίας ερευνητικής, διαλογικής, βιωματικής και συνεργατικής μορφής, καθώς επίσης ποικιλία μέσων και υλικών
- Αξιολογούν την πρόοδο και την εργασία τους με κριτήρια (δικά τους και του εκπαιδευτικού) και διορθώνουν τα λάθη τους (μεταγνωστικές ικανότητες)

Γ΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ:

Από το τοπικό στο οικουμενικό (48 ώρες)

Βασικός άξονας θεματικών ενότητων

Οι θεματικές ενότητες οργανώνονται πάνω στο πολυδιάστατο και πολιτισμικά ανιχνεύσιμο γεγονός της παρουσίας της θρησκείας στον ευρωπαϊκό και παγκόσμιο χώρο. Οι μαθητές διερευνούν κριτικά τις τοποθετήσεις κυρίως του Χριστιανισμού αλλά και άλλων θρησκειών πάνω σε ζητήματα και όψεις της σύγχρονης ζωής, καθώς και τις προοπτικές και τις ελπίδες που αυτές επαγγέλλονται. Γνωρίζουν επίσης σπουδαία πρόσωπα της νεότερης παγκόσμιας ιστορίας που μετέγραψαν τη θρησκευτική τους δέσμευση σε εμπνευσμένη πράξη.

Γενικοί στόχοι

Οι μαθητές:

1. να μελετήσουν την πορεία των σύγχρονων σχέσεων των επιμέρους χριστιανικών Εκκλησιών
2. να κατανοήσουν τον ρόλο της θρησκείας στη σύγχρονη Ευρώπη και το θρησκευτικό υπόβαθρο πολλών σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων και διλημάτων
3. να συνειδητοποιήσουν τα μεγάλα ζητήματα που απασχολούν όλες τις θρησκείες σήμερα
4. να ερευνήσουν σε βάθος και να αξιολογήσουν τις βιβλικές και θεολογικές απαντήσεις σε θεμελιώδη υπαρξιακά, ηθικά και κοινωνικά ζητήματα (βία, πόνος, κακό, μεταμόρφωση του κόσμου)
5. να προσεγγίσουν σύγχρονα πρόσωπα που μαρτυρούν τη θρησκευτική τους πίστη
6. να συνειδητοποιήσουν την οικουμενική σημασία των σύγχρονων διαθρησκειακών και διομολογιακών διαλόγων
7. να αντιληφθούν τη σημασία της συλλογικής χριστιανικής ταυτότητας πέρα από εθνοπολιτισμικές και κοινωνικοπολιτικές διαφοροποιήσεις
8. να ανιχνεύσουν μηνύματα ελπίδας για τη μεταμόρφωση και την τελείωση του κόσμου στις θρησκευτικές διδασκαλίες και να τα κρίνουν με βάση επίκαιρες ανθρώπινες ανάγκες
9. να προσεγγίσουν πανανθρώπινες αξίες που αναδεικνύονται από τη μελέτη των θρησκειών (ανθρώπινα δικαιώματα, ισότητα φύλων και φυλών, δικαιοσύνη, ειρήνη, ελευθερία)

1. Η Χριστιανοσύνη στον σύγχρονο κόσμο (4 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • αναγνωρίζουν τη σύγχρονη παρουσία των χριστιανικών ομολογιών και συνοψίζουν τις διαφορές και ομοιότητές τους • διαμορφώνουν και διατυπώνουν προσωπική άποψη για το ζήτημα της ενότητας των χριστιανικών Εκκλησιών και της οικουμενικότητας • αξιολογούν τη σημασία της χριστιανικής ιεραποστολής • αναγνωρίζουν την εξέλιξη της χριστιανικής τέχνης 	<p>i. «Όπου είναι συναγμένοι δύο ή τρεις στο όνομά μου, εκεί είμαι κι εγώ ανάμεσά τους» (Μτ 18, 20). Η Χριστιανική Εκκλησία: Κοινή καταγωγή, διαφορετικές πορείες</p> <p>ii. Ορθόδοξες Εκκλησίες, Ορθόδοξη διασπορά, Ορθόδοξα κέντρα</p> <p>iii. Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία: Β΄ Βατικανή Σύνοδος</p> <p>iv. Προτεσταντικές Ομολογίες</p> <p>v. Αγγλικανική Εκκλησία</p> <p>vi. «Υπέρ της των πάντων ενώσεως». Το αίτημα της ενότητας:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Άρση αναθεμάτων (Καθολικών – Ορθοδόξων) • Κοινή Διακήρυξη Καθολικών – Ορθοδόξων (2006) • Το Ευρωπαϊκό και το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών • Οικουμενική κίνηση • Θεολογικοί Διάλογοι <p>vii. «Εν εκκλησίαις ευλογείτε τον Θεόν»: Η εξέλιξη της χριστιανικής τέχνης στην Ανατολή και τη Δύση (αρχιτεκτονική, ζωγραφική, γλυπτική, μουσική)</p> <p>viii. «Υμείς εστέ το άλας της γης» (Μτ 5, 13):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διακονία: Οι πολλές όψεις της σε όλον τον κόσμο • Μαρτυρία στα πέρατα του κόσμου. Από την Αλάσκα στην Αφρική και από τη Λατινική Αμερική στη μακρινή Ανατολή • Ιεραποστολή ως μαρτυρία και όχι ως 	<ul style="list-style-type: none"> • Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία για επεξεργασία κειμένων και παραγωγή θέσεων: «Οι χριστιανικές ομολογίες σήμερα» • Κατασκευή διαγράμματος με κοινά και διαφορές των Εκκλησιών • Μελέτη περίπτωσης: Ο σημερινός Οικουμενικός Πατριάρχης, Πάπας, Αρχιεπίσκοπος Καντέρμπουρι (στοιχεία για τα πρόσωπα και τη δράση τους) • Διαβούλευση για την κατάρτιση ημερήσιας διάταξης για την προετοιμασία μιας πανορθόδοξης διάσκεψης • «Όταν προσφέρεις το δώρο σου στον ναό... πήγαινε να συμφιλιωθείς πρώτα με τον αδερφό σου και ύστερα έλα να προσφέρεις το δώρο σου» (Μτ 5, 23-24): Το αίτημα της ενότητας • Project (τριμηνιαίας διάρκειας): Ομοιότητες και διαφορές με θέμα ναούς, σύμβολα, μουσική των χριστιανών στον κόσμο • Ιστοεξερεύνηση για τις μορφές της νεότερης χριστιανικής τέχνης • Δημιουργία-παρουσίαση ψηφιακής παρουσίασης με θέμα «Χώροι και τρόποι λατρείας στον Προτεσταντισμό» και «Ανθρωπογεωγραφία του Προτεσταντισμού» • Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: «Σύγχρονη χριστιανική ιεραποστολή» (στόχοι, δυσκολίες, μεταφράσεις κ.ά.) • Δραματοποίηση: Προετοιμασία ενός 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ Γ΄ Γ/σίου (2006), δ.ε. 28, 29, 32, 33, 34, 35</u></p> <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΑΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Βιβλιοθήκη / Η Ιστορία της Εκκλησίας / Ο χριστιανικός κόσμος σήμερα, στο Θρησκευτικά Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου (2007) • Εκκλησιαστική Ιστορία / Το Οικουμενικό Πατριαρχείο και το Άγιο Όρος, Ο δυτικός Χριστιανισμός, Η Ορθοδοξία στον κόσμο και ο αγώνας των χριστιανών για ενότητα, Μορφές της χριστιανικής τέχνης, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000) • Ζώντας μαζί με την αλήθεια, Ετερόδοξοι και αλλόθρησκοι, στο Θρησκευτικά Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού

	<p>προπαγάνδα</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ο Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας Αναστάσιος 	<p>ιεραποστολικού ταξιδιού με βάση το κριτήριο της διακονίας και της μαρτυρίας</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δραματοποίηση: Βιωματική προσέγγιση της Ιεραποστολής από την πλευρά των ανθρώπων που δεν είναι χριστιανοί • «Διακονία στον σημερινό κόσμο»: Συζητούν σε дуάδες ιδέες, συμπεράσματα • «Υπέρ και κατά της ιεραποστολής»: Οι μαθητές συντάσσουν επιχειρήματα, τα οποία συζητούνται στην ολομέλεια • Τοποθέτηση απέναντι σε κείμενο (π.χ. του Παπαθανασίου για την ιεραποστολή): οι μαθητές εκφράζονται, τι τους αγγίζει, τι τους κάνει να σκεφτούν, τι ενδεχομένως τροποποιούν, τι τους ενοχλεί κ.ά. Έχει νόημα να έχει προηγηθεί η εργασία «υπέρ και κατά» • Εργαστήριο θέσεων: «Ορίζοντας τη χριστιανική ταυτότητα» • Σύνταξη πίνακα περιεχομένων (συστηματικά και λογικά διαρθρωμένων στο τέλος της ΘΕ) • Άσκηση στη μετάφραση κειμένου της ΚΔ, από ελληνικά στα αγγλικά και το αντίθετο. Συγκρίσεις • Η ιεροσύνη στις διάφορες χριστιανικές παραδόσεις • Χριστιανισμός και εθνικισμός • Προβλήματα μετάφρασης εικόνων και παραδόσεων στην ιεραποστολή • Διαθεματικό project με θέμα «Θρησκεία και πόλη. Το θρησκευτικό φαινόμενο στις σύγχρονες κοινωνίες» 	
--	---	--	--

2. Το ζήτημα της θρησκείας στη σύγχρονη Ευρώπη (2 δώρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • διαπιστώνουν τις αντιφάσεις στον τρόπο που οι κοινωνίες αντιμετωπίζουν τη θρησκεία • αναγνωρίζουν και κρίνουν τις σύγχρονες μορφές θρησκευτικότητας • αναλύουν τους λόγους που οδηγούν τους σύγχρονους νέους να στρέφονται σε συγκεκριμένες σέκτες • κρίνουν και αξιολογούν τις προσπάθειες ειρηνικής συνύπαρξης των θρησκειών • διαμορφώνουν προσωπική άποψη γύρω από το ζήτημα της θρησκευτικής ειρήνης και του σεβασμού της θρησκευτικής ελευθερίας του κάθε προσώπου 	<p>i. Θρησκευτική ανθρωπογεωγραφία:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Στατιστικά • Γνώμες των νέων για τη θρησκεία • Θρησκείες, σέκτες, «νεανικές» θρησκείες <p>ii. Αναζητήσεις και συμπεριφορές:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αθεισμός και αντιχριστιανισμός • Αναβίωση της θρησκευτικότητας: Συγκρητισμός και εσωτερισμός • Φαινόμενα αρχαιολατρίας • Αντισημιτισμός • Ισλαμοφοβία • «Ο καθένας μπορεί να πιστεύει ό,τι θέλει»: Η θρησκευτική πίστη ως ιδιωτική υπόθεση. «Συνύπαρξη» χωρίς συνάντηση • Από την ΚΔ: Ο διάλογος με την Σαμαρείτισσα (Ιω 4, 1-42) <p>iii. Προσπάθειες για ουσιαστική θρησκευτική συνύπαρξη και ειρήνη:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παγκόσμιοι οργανισμοί για την ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης • Σύγχρονες διαθρησκειακές συναντήσεις • Οικουμενικό κείμενο <p>iv. Αξίες θρησκειών του κόσμου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ιουδαϊσμός • Ισλάμ • Ινδουϊσμός • Βουδισμός • Κομφουκιανισμός 	<ul style="list-style-type: none"> • Έρευνα: Περιοδικά με «θρησκευτικό» περιεχόμενο (τίτλοι και θέματα). Συζήτηση, συμπεράσματα • Σχέδια έρευνας με χρήση ερωτηματολογίου (προετοιμασία, διεξαγωγή, συμπεράσματα) και ενδεικτικά θέματα: «Νεανικές θρησκείες», «ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης» • Παρουσίαση με υλικό από διαδικτυο και τα λογισμικά: Ναοί, τζαμιά, συναγωγές κ. ά. στις ευρωπαϊκές χώρες. Στοχασμός και αξιολόγηση: Τι μαρτυρούν όλα αυτά για τον ευρωπαϊκό πολιτισμό; • Παρουσίαση των θεμάτων της ενότητας ii με βίντεο και συζήτηση στην τάξη • Διαθεματικά project: <ul style="list-style-type: none"> - Αναζητώντας τις χριστιανικές ρίζες της Ευρώπης - Η συνάντηση των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών στην Ευρώπη • Εργαστήρι ιδεών: Σε ομάδες συζητείται το θέμα «γιατί είναι σημαντικός ο διαθρησκειακός διάλογος;». Παρουσίαση θέσεων. Συζήτηση σε ολομέλεια • Σχολιασμός επιλεγμένου οικουμενικού κειμένου σε δίστηλο φύλλο. Αριστερά το κείμενο, δεξιά οι μαθητές εκφράζουν κριτικά τα σχόλιά τους • Project (τριμηνιαίας διάρκειας): Ο αντισημιτισμός στην Ευρώπη από τον Μεσαίωνα έως και σήμερα • Μελέτη περίπτωσης: Μία θρησκευτική υπόθεση του Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων • Μελέτες περίπτωσης με θέματα από την ενότητα ii • Καταρτίζοντας ένα κοινωνικό συμβόλαιο για την προαγωγή της συνεργασίας και της καταλλαγής • Κτίζοντας διαδικτυακές γέφυρες: Ποιος είναι ο κοντινός ή μακρινός συμμαθητής μου; 	<p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΑΔΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Εκκλησιαστική Ιστορία / Ο δυτικός Χριστιανισμός, Η Ορθοδοξία στον κόσμο και ο αγώνας των χριστιανών για ενότητα, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000)</i> • <i>Όψεις της Θρησκείας / Γενικά, Λατρεία, Πίστη, Γιορτές, Άνθρωποι, στο Όψεις της Θρησκείας</i> • <i>Ισλάμ / Η επίδραση του Ισλάμ στην τέχνη και τον πολιτισμό, στο Επιλεγμένα θέματα Θρησκευτικών Β' Ενιαίου Λυκείου</i>

3. Βία στο όνομα του Θεού και της αλήθειας (2 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • αναγνωρίζουν και αξιολογούν τις αντινομίες και τα λάθη που διαχρονικά εκδηλώθηκαν εντός του Χριστιανισμού • αξιολογούν με ανθρωπολογικά και κοινωνιολογικά κριτήρια τις αρνητικές συνέπειες των γεγονότων • διατυπώνουν με επιχειρήματα τις προσωπικές τους απόψεις για τη σύγχρονη βία στο όνομα του Θεού • τεκμηριώνουν με θεολογικά κριτήρια την ανάγκη καταπολέμησης της σύγχρονης βίας στο όνομα του Θεού • αναγνωρίζουν στοιχεία και όψεις φονταμενταλισμού και σε άλλες θρησκείες και επισημαίνουν τους συνεπαγόμενους κινδύνους 	<p>i. Η χριστιανική περίπτωση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η βία των Χριστιανών εναντίον των θρησκευτικά «άλλων». Το παράδειγμα της αποικιοκρατίας • Παραδείγματα σύγχρονου χριστιανικού φονταμενταλισμού <p>ii. Φονταμενταλισμός στις θρησκείες του κόσμου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ισλάμ • Ιουδαϊσμός • Ινδοϊσμός 	<ul style="list-style-type: none"> • Μελέτη Περίπτωσης: Όταν ο Χριστιανισμός έγινε επίσημη θρησκεία της Αυτοκρατορίας. Η περίπτωση της Υπατίας • Ο χάρτης της λήθης: Οργάνωση-παρουσίαση ιστορικού χάρτη με μελανούς σταθμούς που σχετίζονται με το θέμα • Βλέπουν ο καθένας την ταινία «American History X» και γράφουν ένα κείμενο με προσωπικές σκέψεις. Παρουσιάζουν τις θέσεις τους και συζητούν στην τάξη • Κείμενο πορισμάτων: Διατύπωση σε κείμενο των σπουδαιότερων συμπερασμάτων του μαθήματος • Ερευνητική εργασία με εκπαιδευτικό λογισμικό και φύλλα εργασίας με θέμα «Θρησκευτική βία» • Άσκηση αντιλογίας με θέμα το κάλυμμα του κεφαλιού • Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία με θέμα «Θρησκεία και βίαιες αντιπαραθέσεις» (κάθε ομάδα επεξεργάζεται ένα θέμα: αποικιοκρατία, σύγχρονος χριστιανικός φονταμενταλισμός, ισλαμικός φονταμενταλισμός, στατιστικά και εικόνες κ.ά.) • Παιχνίδι ρόλου από τις ιστορίες του Παπαλάγκι • Καταιγισμός ιδεών και εργασία σε ομάδες με θέμα «Θρησκεία και πόλεμος» 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ Β' Λυκείου (1989), δ.ε. 29, 31</u></p> <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΑΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Σύγχρονα Θέματα / Πόλεμος και ειρήνη, Έγκλημα και τιμωρία, και Όψεις της Θρησκείας / Κοινότητα, στο Όψεις της Θρησκείας • Εκκλησιαστική Ιστορία / Ο δυτικός Χριστιανισμός, Η Ορθοδοξία στον κόσμο και ο αγώνας των χριστιανών για ενότητα, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000) • Βιβλιοθήκη / Η Ιστορία της Εκκλησίας / Νεότερα χρόνια, Ο χριστιανικός κόσμος σήμερα, στο Θρησκευτικά Α', Β', Γ' Γυμνασίου (2007) • Ισλάμ / Το Ισλάμ στις μέρες μας, στο Επιλεγμένα Θέματα Θρησκευτικών Β' Ενιαίου Λυκείου

4. Μαρτυρία και προσφορά της πίστης στον σύγχρονο κόσμο (2 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • παρουσιάζουν και αξιολογούν τη δράση και την προσφορά των συγκεκριμένων προσώπων σε διάφορες διαστάσεις της ζωής • αναγνωρίζουν τα ιδιαίτερα χαρίσματα της κάθε προσωπικότητας και περιγράφουν στοιχεία που τους εμπνέουν • ερευνούν τον ρόλο της θρησκευτικής πίστης στη ζωή και τη δράση των προσώπων 	<ul style="list-style-type: none"> • Γέροντας Πορφύριος. Το χάρισμα της πνευματικής πατρότητας • Ν. Νησιώτης. Ο οραματιστής της ενότητας • Κάλλιστος Γουέαρ. Μια ορθόδοξη φωνή στη σύγχρονη Δύση • Μητέρα Τερέζα, η «αγία των φτωχών». Αγώνας για την ανακούφιση των αναξιοπαθούντων • Ντ. Μπονχέφερ. Ο μαρτυρικός αγώνας κατά του ναζισμού • Μ. Ντ. Τούτου. Ο υπερασπιστής της ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μέριμνα για τους πάσχοντες από AIDS • Μ. Γκάντι. Ο κήρυκας και μάρτυρας της ειρηνικής αντίστασης • Δαλάι Λάμα. Ένας θρησκευτικός ηγέτης χωρίς πατρίδα 	<ul style="list-style-type: none"> • Προσωπογραφίες: Οργανώνουμε έκθεση ομαδοσυνεργατικής διερεύνησης-παρουσίασης των προσώπων με πολυμεσικό υλικό • Ανασύνθεση κειμένου: Δανειζόμαστε ένα κείμενο τους και το ανασυνθέτουμε προσαρμόζοντάς το σε συγκεκριμένες επίκαιρες συνθήκες και ανάγκες • Βιωματική προσέγγιση: Προσομοίωση ή δραματοποίηση προσωπικής συνάντησης δύο ή περισσότερων από τα πρόσωπα της ενότητας • Δημιουργία παρουσίασης με θέμα μια προσωπικότητα της θεματικής ενότητας • Δημιουργία έκθεσης με το θέμα της ενότητας. Φωτογραφίες των προσώπων, τίτλοι (δικοί μας ή ρήσεις τους) • Διαθεματικό Project (ετήσιο): Η πίστη στη λογοτεχνία (Φιοντόρ Ντοστογιέφσκυ: Η μαρτυρία της πίστης στο σύγχρονο μυθιστόρημα. Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης: Η Ορθόδοξη παράδοση στο έργο του) 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ</u> <i>Β' Λυκείου (1989), δ.ε. 33</i></p> <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΔΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Εκκλησιαστική Ιστορία / Ο δυτικός Χριστιανισμός, Η Ορθοδοξία στον κόσμο και ο αγώνας των χριστιανών για ενότητα, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000)</i> • <i>Βιβλιοθήκη / Η Ιστορία της Εκκλησίας / Ο χριστιανικός κόσμος σήμερα, στο Θρησκευτικά Α', Β', Γ' Γυμνασίου (2007)</i>

5. «Πού είναι ο Θεός;»: Η οδύνη του σύγχρονου κόσμου και το αίτημα της σωτηρίας από το κακό (5 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • εκφράζουν προσωπικούς προβληματισμούς και ιδέες για το ζήτημα του κακού • ομαδοποιούν τις όψεις του σημερινού κακού και τις εξετάζουν με ανθρωπολογικά και κοινωνιολογικά κριτήρια • εντοπίζουν και ερμηνεύουν την έκφραση του κακού σε έργα τέχνης • ερμηνεύουν τις βιβλικές απαντήσεις και κρίνουν τη σημασία τους για τον σύγχρονο άνθρωπο • διαπιστώνουν και αξιολογούν τη θεώρηση του κακού και σε άλλες θρησκείες 	<p>i. Η εμπειρία του κακού στον σημερινό κόσμο:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πόνος, αρρώστια, θάνατος • Ανεργία, φτώχεια • Μοναξιά, διακρίσεις • Ψυχοτρόπες ουσίες, εξαρτήσεις • Πόλεμος και βία • Μόλυνση, οικολογική καταστροφή <p>ii. Η έκφραση της οδύνης του κόσμου στην τέχνη</p> <p>iii. Ποιος ευθύνεται για το κακό; Ποιος μπορεί να μας σώσει από το κακό;</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Από την ΠΔ και την ΚΔ:</u> <ul style="list-style-type: none"> - Ιώβ: Η διατύπωση ενός αινίγματος (Ιωβ 1, 1-22. 2, 11-13. 42, 7-17) - Το προπατορικό αμάρτημα ως απομάκρυνση από την πηγή και τον δοτήρα της ζωής (Γεν 3, 1-24) - Το Πρωτευαγγέλιο (Γεν 3, 15). «Καινός ουρανός και καινή γη» (Ησ 65, 16-25) - «Η αμαρτία συγχωρείται δεν τιμωρείται» (Μάξιμος Ομολογητής), η αμαρτία ως ασθένεια: Η θεραπεία του τυφλού της Καπερναούμ (Λκ 18, 35-43), η θεραπεία τυφλού Βαρτιμαίου (Μκ 10, 46-52), η Ανάσταση της κόρης του Ιαείρου (Μκ 5, 21-43) <p>iv. Απαντήσεις θρησκειών του κόσμου</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ισλάμ <ul style="list-style-type: none"> - Ο Θεός δημιουργός των πάντων (καλού-κακού) και ο άνθρωπος υπόλογος των έργων του - Το κακό τιμωρείται από τον Θεό - Μη αποδοχή του προπατορικού αμαρτήματος - Αμαρτία και μετάνοια - Ομολογία πίστης και 	<ul style="list-style-type: none"> • Κολλάζ με πληροφορίες διαδικτύου, αποκόμματα εφημερίδων, αστυνομικά ρεπορτάζ, χρονικά πυρηνικών ατυχημάτων και οικολογικών καταστροφών, κόμικς, ηλεκτρονικά παιχνίδια καταστροφής και βίας • Φωτογραφίες προσώπων που βιώνουν όψεις του κακού στον τοίχο: Καρέκλα αφήγησης / εξομολόγησης • Δουλεύοντας με τέχνη (Artful Thinking): Bacon, E. Munch, K. Kollwitz, Guernica: Μπαίνοντας στην εικόνα, ρωτώντας την εικόνα, μουσική και τίτλοι στην εικόνα κ.ά. • Επικαιροποίηση κειμένου με θέμα «ο Ιώβ». • Προετοιμασμένη μελέτη στο σπίτι. Ερωτήματα και ιδέες • Εργαστήριο ιδεών για τα θέματα β' και γ' • Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία για το προπατορικό (η αφήγηση, οι πρωταγωνιστές, οι εικόνες, σύγχρονοι στοχασμοί, ερωτήματα και απορίες). Στοχασμός και συζήτηση • Επεξεργασία κειμένου στην τάξη; Η προσευχή του Μαρμελάντωφ (Ντοστογιέφσκυ, Έγκλημα και Τιμωρία) • Σύνθεση κειμένου με ένταξη ιδεών από το μάθημα • Έρευνα: Όψεις του κακού στη γειτονιά μου. Οργάνωση παρεμβάσεων • Έρευνα: Ποιμαντική φροντίδα της Εκκλησίας σήμερα • Έρευνα: Το μεγάλο ζήτημα της θεοδικίας στο Ισλάμ (κισμέτ) • Έρευνα: Πώς νοείται η σωτηρία του ανθρώπινου προσώπου στον Χριστιανισμό και στις απω- 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Α' Γ/σίου (2006), δ.ε. 27 • Β' Λυκείου (1989), δ.ε. 15, 16 <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΑΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Σύγχρονα Θέματα / Πόλεμος και ειρήνη, Κατανομή του πλούτου, Θεός / Κακό και δυστυχία, στο Όψεις της Θρησκείας • Παλαιά Διαθήκη / Η αποστασιοποίηση του ανθρώπου από τον Θεό και οι συνέπειές της, Τα παθήματα του δικαίου, Ο Θεός μεθοδεύει τη σωτηρία του Ανθρώπου, Εκπλήρωση των υποσχέσεων, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000) • Βιβλιοθήκη / Καινή Διαθήκη / Η διδασκαλία του Χριστού, Τα θαύματα του Χριστού, στο Θρησκευτικά Α', Β', Γ' Γυμνασίου (2007)

	<p>σωτηρία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ινδοϊσμός <ul style="list-style-type: none"> - Ανακύκληση των υπάρξεων, ανταπόδοση των έργων, συνεπώς και του κακού - Ο κόσμος "παιχνίδι" (λίλα) του Θεού και η δημιουργία της κοσμικής πραγματικότητας - Ο αισθητός κόσμος της άγνοιας και της πλάνης - Άνθρωπος, άσκηση και περισυλλογή: Αποδέσμευση από τον κόσμο της πλάνης και οι δρόμοι για την σωτηρία (κάρμα-μάργα, γιόγκα) - Το έσχατο Τέλος (Μόξα): Ο άνθρωπος σταγόνα βροχής που πέφτει στον «ωκεανό της γνώσης» (το τέλος των θανάτων και των επαναγεννήσεων) • Βουδισμός <ul style="list-style-type: none"> - Η ζωή είναι πόνος - Ανακύκληση των υπάρξεων, ανταπόδοση των έργων και του κακού - Ιδεώδες: Η άρση του πόνου που εξασφαλίζεται με την άρση της επιθυμίας - Δρόμοι για την απολύτρωση: Τέσσερις ευγενείς αλήθειες και οκταπλή ατραπός - Το έσχατο Τέλος (Νιρβάνα): Το τέλος των θανάτων και των επαναγεννήσεων 	<p>ανατολικές παραδόσεις του Ινδοϊσμού και του Βουδισμού</p>	
--	---	--	--

6. Ελπίδα και αγώνας για τη μεταμόρφωση του κόσμου (5 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> • εκφράζουν προσωπικούς στοχασμούς και ιδέες για τη θεραπεία προβλημάτων του κόσμου • επεξεργάζονται με θεολογικά κριτήρια την έννοια της «σωτηρίας» από το κακό • αντιλαμβάνονται τη χριστιανική λατρεία ως διαρκή αναφορά της ζωής προς τον Θεό • ελέγχουν και κρίνουν τις απόψεις τους για τις προτεραιότητες στην ανθρώπινη ζωή 	<p>i. Από τις ανατροπές των Μακαρισμών στην προτροπή της Εκκλησίας για μια «Λειτουργία μετά τη Λειτουργία»:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η συνεχής προσπάθεια μεταμόρφωσης και σωτηρίας της ζωής και του κόσμου • Το τραπέζι της Ευχαριστίας: Το «ήδη και όχι ακόμη» της Βασιλείας του Θεού • «Από το μήνμα το κενό στους δρόμους του κόσμου»: Αναστάσιμο Ευαγγέλιο (Μκ 16, 1-8): στους μαθητές / Αναστάσιμη υμνολογία: στην οικουμένη • Το Πάσχα στο κέντρο της Ορθόδοξης λατρείας • Η γιορτή και η εικόνα των Αγίων Πάντων <p>ii. Η προσωπική αναμέτρηση με το κακό:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Από την αποξένωση στη φιλία • Από το άγχος και την ένταση στην «ησυχία» • Από τον σεξισμό στον έρωτα • Από το μυστήριο του γάμου: «Το μυστήριο τούτο μέγα εστίν» (Εφ 5, 28-33), «Τίμιον αυτοίς τον γάμον ανάδειξον» (Ευχή μετά την ανάγνωση του Ευαγγελίου) • Από τη μοναξιά στην αγάπη • Από τον ανταγωνισμό στη συντροφικότητα και τη συνεργασία • Από τον πόνο στην αλληλεγγύη • Από τη βία στην ειρήνη • <u>Από την ΚΔ:</u> <ul style="list-style-type: none"> - «Αγαπάτε τους εχθρούς σας» (Λκ 6,27-36) - «Μη κρίνετε τους συνανθρώπους σας» (Μτ 7,1-5) - Συγγνώμη για τον αδελφό (Μτ 18, 21-22) - «Μη μεριμνάτε» (Μτ 6, 25-34) <p>iii. Η μεταμόρφωση ως αίτημα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η κραυγή της κοινωνικής ουτοπίας • Η σιωπηλή επανάσταση της τέχνης <p>iv. Η ελπίδα στις θρησκείες</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία για τη χριστιανική πρόταση μεταμόρφωσης του κόσμου (δουλειά ομάδων: Μακαρισμοί, Ύμνος της Αγάπης, Κατηχητικός Λόγος Χρυσοστόμου, κείμενα Ευχαριστίας κ.ά.) • Εργασία σε ομάδες: Κείμενα και τραγούδια για την ελπίδα • Δραστηριότητα σε κύκλο: «Πες μου κάτι να νιώσω όμορφα». Μια κάρτα με το όνομα του μαθητή πηγαίνει στον διπλανό. Μουσική υπόκρουση. Όταν η μουσική σταματάει, το κάθε παιδί γράφει κάτι όμορφο για τον μαθητή στον οποίο ανήκει η κάρτα. Στο τέλος ο καθένας παίρνει το δικό του. Στόχος: Η ανάγκη μας για το καλό εδώ και τώρα • Μελέτες περίπτωσης: <ul style="list-style-type: none"> - Νεομάρτυς Ακυλίνα (+1764): Ελευθερία και πίστη - Αρχιεπίσκοπος Λουκάς (+1961): Επιστήμη και διακονία - Μάρτιν Λούθερ Κινγκ (+1968): Διακρίσεις και ισότητα - Όσκαρ Ρομέρο (+1980): Πλούτος και φτώχεια - Elisabeth Behr-Sigel (+2005): Άνδρες και γυναίκες • Να βρουν στοιχεία για τις όψεις της σύγχρονης Θεολογίας: <ul style="list-style-type: none"> - Θεολογία της Απελευθέρωσης - Φεμινιστική Θεολογία • Διαθεματικό project: Το φως (στη χριστιανική εικόνα, την τέχνη και τη ζωή) • Έρευνα με ερωτηματολόγιο στην τάξη: Ανιχνεύοντας προβλήματα, ανιχνεύοντας τα αίτια της μοναξιάς • Οργάνωση βιβλιοπαρουσιάσεων νεανικών βιβλίων που διάβασαν οι μαθητές σχετικά με τα θέματα της ενότητας • Αξιοποίηση κινηματογραφικών αποσπασμάτων με σχετικά θέματα • Άσκηση συνεργασίας: Δημιουργία ενός ανθολογίου-λευκώματος με θέμα την ελπίδα 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Γ' Γ/σίου (2006), δ.ε. 32 • Β' Λυκείου (1989), δ.ε. 7 <p><u>Από Εκπ. Λογισμικά ΥΠΔΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Σύγχρονα Θέματα / Τρόπος ζωής, Προκατάληψη, Θεός / Ο φυσικός κόσμος, και Όψεις της Θρησκείας / Λατρεία, Γιορτές, στο Όψεις της Θρησκείας • Βιβλιοθήκη / Καινή Διαθήκη / Το Πάθος και η Ανάσταση του Χριστού στο Θρησκευτικά Α', Β', Γ' Γυμνασίου (2007) • Καινή Διαθήκη / Πορεία προς το Πάθος, Τα Πάθη, Η Ανάσταση, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000) • Αγώνας για την αλλαγή του εαυτού μας, Ζώντας μαζί με την αλήθεια, Τα Πάθη και η Ανάσταση του Χριστού, στο Θρησκευτικά Ε' και ΣΤ' Δημοτικού <p><u>Βιβλικά κείμενα:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ανακαινισμένος άνθρωπος: <ul style="list-style-type: none"> - Κολ 3, 8-15 - Εφ 4, 25-32 • Αγάπη: <ul style="list-style-type: none"> - Ρωμ 13, 8-10 - Ιων 2, 1-8 (η προσευχή του Ιωνά) - Α Κορ 12, 17 (αν ο Χριστός δεν έχει αναστηθεί, η πίστη σας είναι χωρίς περιεχόμενο) <p><u>Ορθόδοξη εικόνα της Ανάστασης</u></p> <p><u>Κατηχητικός Λόγος Χρυσοστόμου</u></p>

7. Από την αρχή έως το τέλος του κόσμου (4 δίωρα)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Βασικά θέματα	Δραστηριότητες	Εκπαιδευτικό υλικό
<p>Οι μαθητές μπορούν να:</p> <ul style="list-style-type: none"> κατανοούν τη Βιβλική και Πατερική εσχολογία, διακρίνοντας την από σύγχρονες καταστροφολογικές εκφράσεις συνειδητοποιούν τη χριστιανική αντίληψη για την προσδοκία των εσχάτων ως καθημερινό αγώνα και όχι ως φυγή από την ιστορία αντιλαμβάνονται τη σημασία των όρων «Βασιλεία του Θεού» και «σωτηρία» και διορθώνουν τυχόν λαθεμένες σχετικές αντιλήψεις τους εντοπίζουν σε καλλιτεχνικές εκφράσεις την ελπίδα και την προσδοκία για τη σωτηρία του κόσμου και του ανθρώπου αιτιολογούν και συμπεραίνουν τις κεφαλαιώδεις επιπτώσεις (στις σχέσεις με τον άλλον, τον εαυτό τους και τον κόσμο όλο) της αποδοχής του κόσμου ως έργου του Θεού αναγνωρίζουν και συντάσσονται με κάθε προσπάθεια προστασίας και διαφύλαξης του περιβάλλοντος, ως έμπρακτη άρνηση του ανθρώπινου εγωισμού και ιδιοκτησιακής αντίληψης 	<p>i. Αν, πότε και πώς θα τελειώσει ο κόσμος;</p> <ul style="list-style-type: none"> Σύγχρονες καταστροφολογικές αντιλήψεις Αντιλήψεις θρησκειών για το τέλος του κόσμου <p>ii. Η Χριστιανική απάντηση:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ο κόσμος και η ιστορία οδεύει προς ένα τέλος (Έσχατα) Το τέλος του κόσμου όχι ως εκμηδένιση, αλλά ως επικράτηση της Βασιλείας του Θεού Μέσα στην ιστορία: Δράση και αγώνας ενάντια στο κακό· η Βασιλεία του Θεού όχι μόνο ως όραμα, αλλά και ως πρόγευση (Λκ 17, 20-21) Μετά το τέλος αυτού του κόσμου: Η ανατολή της τελικής και αιώνιας ζωής, η οριστική σωτηρία από το κακό Το βιβλίο της Αποκάλυψης του Ιωάννη: Όχι κινδυνολογία, αλλά ποιητικές εικόνες για τη Βασιλεία (Απ 19, 6-8. 21,2-27) <p>iii. Από τη Δημιουργία του κόσμου στη Νέα Δημιουργία (Γένεση και Αποκάλυψη)</p> <p>iv. Πορεία προς Εμμαούς (Λκ 24, 13-35): Πώς ανοίγουν τα μάτια των ανθρώπων; («ποιος είναι ο τρίτος που περπατεί πάντα στο πλάι σου;», Τ. Σ. Έλιοτ, <i>Η έρημη χώρα</i>)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Έρευνα: Καταστροφολογικές αντιλήψεις των νέων (ηλεκτρονικά παιχνίδια, ταινίες, περιοδικά) Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: «Η αρχή και το τέλος του κόσμου» (οι μαθητές δουλεύουν πάνω σε κείμενα της Πρωτολογίας και της Αποκάλυψης) Ανιχνεύοντας θρησκευτικές προσεγγίσεις των εσχάτων μέσα από την εικονογραφία και την τέχνη Διαθεματικό project: Φθορά και αειφορία Δραματοποίηση με έμπνευση από τον Άγ. Μακάριο «Πρόσωπον προς πρόσωπον» Ζωγραφίζοντας για την καινή γη και τον καινό ουρανό Συζήτηση σε blog ή wiki για το τέλος του κόσμου Το τέλος του κόσμου στον κινηματογράφο Επιλέγω μουσικά κομμάτια ή/και φωτογραφίες για να περιγράψω το τέλος του κόσμου πριν και μετά τη θεματική ενότητα 	<p><u>Από εγχειρίδια ΟΕΔΒ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Β' Γ/σίου (2006)</i>, δ.ε. 16 <i>Β' Λυκείου (1989)</i>, δ.ε. 32 <p><u>Από Εκπ. Λοιμισικά ΥΠΑΔΜΘ/ΠΙ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Βιβλιοθήκη / Παλαιά Διαθήκη / Η Δημιουργία, στο Θρησκευτικά Α', Β', Γ' Γυμνασίου (2007)</i> <i>Παλαιά Διαθήκη / Ο Θεός δημιουργεί από αγάπη τον κόσμο και τον άνθρωπο, Η αποστασιοποίηση του ανθρώπου από τον Θεό και οι συνέπειές της, στο Θρησκευτικά Γυμνασίου (2000)</i> <i>Σύγχρονα Θέματα / Θεός / Ο φυσικός κόσμος, Δημιουργία, στο Όψεις της Θρησκείας</i> <i>Ισλάμ, στο Επιλεγμένα θέματα Θρησκευτικών Β' Ενιαίου Λυκείου</i> <i>Αγώνες για έναν ανθρωπινότερο κόσμο, στο Θρησκευτικά Ε' και ΣΤ' Δημοτικού</i>

Προσδοκώμενες επάρκειες των μαθητών στο τέλος της τάξης

A. Ως προς τη γνώση και κατανόηση του κόσμου της θρησκείας

- Αναγνωρίζουν την ανθρωπιστική διάσταση της Ορθοδοξίας, του Χριστιανισμού και τις αντίστοιχες των άλλων θρησκειών
- Επεξεργάζονται κριτικά τις απαντήσεις που προσφέρουν οι θρησκείες σε ζητήματα σχετικά με την παρουσία και την αποστολή του ανθρώπου στον κόσμο και στην ιστορία
- Κατανοούν τους μηχανισμούς αντίστασης στην αλλαγή νοοτροπιών και στάσεων εντός των θρησκειών
- Προσεγγίζουν κριτικά τις αντιφάσεις ή αντινομίες της παρουσίας του Χριστιανισμού στον κόσμο
- Αποτιμούν την προσφορά σπουδαίων προσωπικοτήτων από όλες τις θρησκείες
- Εντοπίζουν κοινές αξίες σε όλες τις θρησκείες
- Ανιχνεύουν απαντήσεις στην Αγία Γραφή και τα ιερά κείμενα των θρησκειών γύρω από θεμελιώδη υπαρξιακά ερωτήματα και ηθικά ζητήματα, καθώς και το ζήτημα της προέλευσης και της τελείωσης του κόσμου

B. Ως προς την κατανόηση της πολιτιστικής εμβέλειας του θρησκευτικού φαινομένου

- Διαπιστώνουν την πολιτιστική εμβέλεια των θρησκειών
- Κατανοούν τον Χριστιανισμό ως κοινή πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης
- Προσδιορίζουν τις επιρροές της θρησκείας στην καθημερινή ζωή των πιστών
- Αναγνωρίζουν τις διαστάσεις του «ιερού» στα μνημεία, τις αντιλήψεις και τις δομές του ευρωπαϊκού πολιτισμού
- Εντοπίζουν και διερευνούν θεολογικές διαστάσεις σε συγκεκριμένα δείγματα καλλιτεχνικής δημιουργίας (από τη λογοτεχνία, το θέατρο, τον κινηματογράφο, τη μουσική κλπ.)
- Αποτιμούν την παρουσία και τις αλληλεπιδράσεις του Ιουδαϊσμού και του Ισλάμ στον ευρωπαϊκό πολιτισμό

Γ. Ως προς την προσωπική ανάπτυξη και καλλιέργεια αξιών και στάσεων

- Προσεγγίζουν κριτικά τη δική τους θρησκευτική ιδιοπροσωπία και επεξεργάζονται κριτικά άλλες θρησκευτικές στάσεις
- Αναλύουν τους τρόπους με τους οποίους η θρησκευτική δέσμευση ή θρησκευτική αδιαφορία του ανθρώπου σχετίζεται με τον αυτοπροσδιορισμό και τη στάση του απέναντι στη ζωή
- Αναπτύσσουν προσωπικά ενδιαφέροντα γύρω από τα θρησκευτικά ζητήματα
- Καλλιεργούν διερευνητική σκέψη και στοχαστικοκριτικές ικανότητες
- Εκφράζουν αισθητική ευαισθησία και καλλιεργούν τη φαντασία και την επινοητικότητα τους
- Σχεδιάζουν και οργανώνουν δραστηριότητες και παρεμβάσεις

Δ. Ως προς την ανάπτυξη ηθικής συνείδησης (με άξονα το σχήμα «από το τοπικό στο παγκόσμιο»)

- Ερμηνεύουν τη ζωή ως αγώνα κατά των δυνάμεων που καταστρέφουν τον άνθρωπο και τη φύση
- Συνειδητοποιούν τις προσωπικές και κοινωνικές διαστάσεις αυτού του αγώνα
- Συναισθάνονται την προσωπική ευθύνη για ό,τι συμβαίνει στον κόσμο
- Αντιλαμβάνονται την αναγκαιότητα του αγώνα για μεταμόρφωση του κόσμου
- Στοχεύουν στη διαμόρφωση οικουμενικής συνείδησης

Ε. Ως προς την καλλιέργεια δημοκρατικής συνείδησης και πρακτικής

- Εντοπίζουν τη συμμετοχή του Χριστιανισμού και άλλων θρησκειών στην πρόκληση, τη διόγκωση, την αντιμετώπιση ή την επίλυση σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων
- Ενδιαφέρονται για τις σύγχρονες εντάσεις και συγκρούσεις που συνδέονται με το θρησκευτικό φαινόμενο στον ελληνικό και στον παγκόσμιο ορίζοντα
- Ερευνούν τους λόγους που εξηγούν την αντιφατική στάση των σύγχρονων κοινωνιών απέναντι στις θρησκείες

- Ανακαλύπτουν την πνευματική και υπαρξιακή αλήθεια που κομίζουν οι θρησκείες με το αντίκρισμά τους στο κοινωνικό γίνεσθαι
- Αναγνωρίζουν την αλληλεπίδραση ανάμεσα στις θρησκευτικές πεποιθήσεις, αξίες, δεσμεύσεις και στις κοινωνικές ιδέες, συμπεριφορές, στάσεις
- Ελέγχουν και αξιολογούν σύγχρονα κοινωνικά στερεότυπα και προκαταλήψεις που σχετίζονται με θρησκευτικές πεποιθήσεις
- Αξιολογούν τη σημασία του ρόλου της θρησκείας σε μια πλουραλιστική κοινωνία
- Συντονίζουν συζητήσεις, επικοινωνούν και διαλέγονται με τους συμμαθητές τους, συνδιαμορφώνονται και συμμετέχουν σε δραστηριότητες και παρεμβάσεις (κοινωνικές δεξιότητες)

ΣΤ. Ως προς την εργασία με το υλικό του ΜτΘ

- Συγκρίνουν, επεξεργάζονται και αναστοχάζονται διάφορες απόψεις γύρω από ηθικά ζητήματα
- Επεξεργάζονται με ερμηνευτικά κριτήρια την Αγία Γραφή και άλλα κείμενα (θεολογικά, λειτουργικά, λογοτεχνικά) και εικαστικά έργα
- Διατυπώνουν υποθέσεις, διερευνούν πληροφορίες από ποικιλία πηγών, συνθέτουν και παρουσιάζουν τα συμπεράσματά τους
- Συνδέουν τα όσα μαθαίνουν με γνώσεις τους από άλλα μαθήματα
- Χρησιμοποιούν ποικιλία μεθόδων εργασίας ερευνητικής, διαλογικής, βιωματικής και συνεργατικής μορφής, καθώς επίσης ποικιλία μέσων και υλικών
- Συντονίζουν συζητήσεις, επικοινωνούν και διαλέγονται με τους συμμαθητές τους, συνδιαμορφώνονται και συμμετέχουν σε δραστηριότητες και παρεμβάσεις (κοινωνικές δεξιότητες)

Επιλεγμένη Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- ΑΥΔΗ Α., ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ Μ.,** *Η τέχνη του Δράματος στην εκπαίδευση*, Μεταίχμιο, Αθήνα 2007.
- ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ Χ.,** *Θρησκευτική Αγωγή και αυτονομία του παιδιού*, Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη-Αθήνα 1996.
- ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ Χ.,** *Ο μαθητής ως κριτήριο του Μαθήματος των Θρησκευτικών*, Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη²1993.
- ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ Χ.,** *Σχολική Θρησκευτική Αγωγή*, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2008.
- Θρησκευτική Παιδεία και σύγχρονη κοινωνία. Θέσεις και αντιθέσεις* (Πρακτικά διημερίδας Γερμανικής Σχολής Αθηνών [Αθήνα, 5-6 Μαΐου 2000]).
- ΒΡΕΤΤΟΣ Γ. - ΚΑΨΑΛΗΣ Α.,** *Αναλυτικό Πρόγραμμα, Σχεδιασμός-Αξιολόγηση-Αναμόρφωση*, Αθήνα 1999.
- ΔΕΛΗΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ Κ.,** *Η παιδεία ως πολιτισμός του προσώπου*, Έννοια, Αθήνα 2009.
- ΔΕΛΗΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ Κ.,** *Σχολική θρησκευτική αγωγή μεταξύ παιδαγωγικής θεολογίας*, Έννοια, Αθήνα 2009.
- ΚΟΥΚΟΥΝΑΡΑ –ΛΙΑΓΚΗ Μ.,** *Εκπαιδευτικοί εν δράσει*, Νέα πολυτροπική διδακτική, Γρηγόρη, Αθήνα 2011.
- ΚΟΓΚΟΥΛΗΣ Ι.,** *Η σχολική τάξη ως κοινωνική ομάδα και η συνεργατική διδασκαλία και μάθηση*, Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1994.
- ΚΟΠΤΣΗΣ Α.,** *Το Μάθημα των Θρησκευτικών στο σύγχρονο Δημοτικό Σχολείο*, Θεσσαλονίκη 2004.
- ΚΟΥΤΣΕΛΙΝΗ Μ.,** *Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές των Αναλυτικών Προγραμμάτων. Η εγκυρότητά τους για Εκπαίδευση που προσανατολίζεται στον 21^ο αιώνα*, *Νέα Παιδεία* 83(1997), σ. 35-49.
- ΜΑΤΣΑΓΟΥΡΑΣ Η.,** *Στρατηγικές Διδασκαλίας*, Gutenberg, Αθήνα⁵2000.
- ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ Β.,** *Νέες Τεχνολογίες και Θρησκευτική Αγωγή*, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2007.
- ΜΠΑΓΑΚΗΣ Γ. (επιμ.),** *Ο εκπαιδευτικός και το Αναλυτικό Πρόγραμμα*, έκδ. Μεταίχμιο, Αθήνα 2004.
- ΝΤΕΜΠΡΕ Ρ.,** *Η διδασκαλία της θρησκείας στο ουδετερόθρησκο σχολείο*, μτφρ. Γ. Καράμπελας, Εστία, Αθήνα 2004.
- ΠΕΡΣΕΛΗΣ Ε.,** *Σχολική Θρησκευτική Αγωγή*, Γρηγόρη, Αθήνα 1998.
- ΠΕΡΣΕΛΗΣ Ε.,** *Χριστιανική Αγωγή και Σύγχρονος κόσμος. Θέματα θεωρίας και πράξης της Χριστιανικής Αγωγής*, Αρμός, Αθήνα 1994.
- ΡΕΡΑΚΗΣ Η.,** *Ο «άλλος» στο ελληνικό σχολείο, Ορθόδοξη χριστιανοπαιδαγωγική θεώρηση*, Πουρνάρας, Θεσσαλονίκη 2006.

- ΡΕΡΑΚΗΣ Η.**, Σύγχρονη διδακτική των θρησκευτικών, Πουρνάρας, Θεσσαλονίκη 2007.
- ΣΩΤΗΡΕΛΗΣ Γ.**, *Θρησκεία και εκπαίδευση κατά το Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση. Από τον κατηχητισμό στην πολυφωνία*, Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1993.
- ΤΑΣΙΟΠΟΥΛΟΣ Γ.**, *Η διδασκαλία των θρησκευτικών στην ύστερη νεωτερικότητα. Παιδαγωγική, διαπολιτισμική και θεολογική προσέγγιση*, Γόρδιος, Αθήνα 2010.
- ΤΣΙΡΩΝΗΣ Χ.**, *Κοινωνικός αποκλεισμός και εκπαίδευση στην ύστερη νεωτερικότητα*, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2003.
- ΦΛΟΥΡΗΣ Γ.**, *Αναλυτικά Προγράμματα για μια νέα εποχή στην Εκπαίδευση*, έκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 1983.
- ΦΩΤΙΟΥ Σ.** (επιμ.), *Ανθρωποποιός Αγωγή*, Αρμός, Αθήνα 2009.
- ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ.**, *Γνώθι το Curriculum*, έκδ. Ατραπός, Αθήνα ²2004.
- ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ Γ.**, *Πρόταση για ένα Σύγχρονο Αναλυτικό Πρόγραμμα. Μια ολιστική – οικολογική προοπτική*, Ατραπός, Αθήνα 2003.
- ΧΛΕΠΑΣ Ν.-Κ. & ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ Π.**, *Ζητήματα Θρησκευτικής Ελευθερίας στο χώρο της Εκπαίδευσης*, Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1997.
- ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ**, *Γιατί «Θρησκευτικά» σήμερα;* (Πρακτικά διημερίδας, Βόλος 16-17 Απριλίου 1999).
- ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ**, *Τα θρησκευτικά ως μάθημα ταυτότητας και πολιτισμού*, Εισηγήσεις Σεμιναρίου της Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης της Ορθοδοξίας σε συνεργασία με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και την Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών της Ιεράς Μητροπόλεως Δημητριάδος, Βόλος 15-17 Μαΐου 2004, έκδ. Βουλή των Ελλήνων, Αθήνα 2005.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- ANDREE T., BAKKER C. & SCHREINER P.** (Eds.), *Crossing Boundaries. Contributions to Interreligious and Intercultural Education*, Comenius Institut/University of Utrecht, Münster 1997.
- BAKKER C. & HEIMBROCK H.-G.** (Eds.), *Researching RE Teachers. RE Teachers as Researchers*, Waxmann, Münster 2007.
- BASTIDE D.**, *Teaching Religious Education 4-11*, Routledge, London ²2007.
- BROADBENT L. & BROWN A.** (Eds.), *Issues in religious education*, Routledge/Falmer, London / New York 2002.
- CHARMAN L.**, *Διδακτική της τέχνης. Προσεγγίσεις στην καλλιτεχνική αγωγή*, Νεφέλη, Αθήνα 1993.
- DILLON J.T.**, "The Questions of Curriculum", *Journal of Curriculum Studies*, 41(3), 2009, 343- 359.
- FLINDERS D., THORNTON S.** (Eds.), *The Curriculum Studies Reader*, Routledge, New York ³2009.

- FRANCIS L.J., ASTLEY J. & ROBBINS M.** (Eds.), *The fourth R for the Third Millennium: Education in Religion and Values for the Global Future*, Lindisfarne, Dublin 2001.
- GRIMMITT M.** (Ed), *Pedagogies of Religious education*, McCrimmons, Great Wakering, England 2000.
- GRIMMITT M.**, *Religious Education and Human Development*, McCrimmons, Great Wakering, England 1987.
- GRUNDY S.**, *Αναλυτικό Πρόγραμμα: Προϊόν ή Πράξις;*, μτφρ. Ε. Γεωργιάδη, έκδ. Σαββάλας, Αθήνα 2003.
- HEIMBROCK H.-G., SCHEILKE C. & SCHREINER P.** (Eds.), *Towards Religious Competence: Diversity as a Challenge for Education in Europe*, Lit Verlag, Münster 2001.
- JACKSON R.**, *Religious Education: an Interpretative Approach*, Hodder & Stoughton, London 1997.
- JACKSON R., MIEDEMA S., WEISSE W. & WILLAIME J-P.** (Eds.), *Religion and Education in Europe, Developments, Contexts and Debates*, Waxmann, Münster 2007.
- KEAST JOHN** (επιμ.), *Θρησκευτική ετερότητα και διαπολιτισμική εκπαίδευση: ένα βοήθημα για τα σχολεία*, μτφρ. Ν. Χαραλαμπίδου-Α. Βαλλιανάτος, επιμ. ελληνικής έκδοσης Άγγελος Βαλλιανάτος, Συμβούλιο της Ευρώπης, 2007.
- KNAUTH T., JOZSA D.-P., BERTRAM-TROOST G. & IPGRAVE J.** (Eds.), *Encountering Religious Pluralism in School and Society. A Qualitative Study of Teenage Perspectives in Europe*, Waxmann, Münster 2008.
- KODELJA Z. & BASSLER T.**, *Religion and Schooling in Open Society: a Framework for Informed Dialogue*, Open Society Institute, Ljubljana 2004.
- KUYK E., JENSEN R., LANKSHEAR D., MANNA E. LOH & SCHREINER P.** (Eds), *Religious Education in Europe. Situation and current trends in schools*, IKO, Oslo 2007.
- LÄHNEMANN J. & SCHREINER P.** (Eds.), *Interreligious and Values Education in Europe*, PESC / Comenius Institut, Münster 2008.
- LARRSON R. & GUSTAVSSON C.** (Eds.), *Towards a European Perspective on Religious Education*, Artos & Norma, Skellefteå 2004
- Smart N.**, *Secular Education and the Logic of Religion*, Faber and Faber, London 1968.
- MAYO M.**, *Imagining Tomorrow. Adult Education for Transformation*, NIACE, Leicester 1997.
- MCNEIL J. D.**, *Contemporary Curriculum in Thought and Action*, John Wiley & Sons, USA, ⁷2009.
- ORNSTEIN A., PAJAK E. & ORNSTEIN S.**, *Contemporary Issues in Curricula*, Pearson, ⁴2003.
- PERSELIS E.**, *A Study of Religious Education in contemporary Greece and the attitudes towards Christian Orthodox Religion of Greek pupils aged 12-15 years*, Lancaster 1987.
- SCHREINER P., POLLARD G. & SAGBERG S.** (Eds.), *Religious Education and Christian Theologies. Some European Perspectives*, Waxmann, Münster 2006.

- SCHREINER P.**, *Religious Education in Europe: A Collection of Basic Information about Religious Education in European Countries*, Comenius Institut/Intereuropean Commission on Church and School, Münster 2000.
- SCHREINER P., BANEV E. & OXLEY S.** (Eds.), *Holistic Education Resource Book. Learning and Teaching in an Ecumenical Context*, Waxmann, Münster 2005.
- SCHREINER P., KRAFT F. & WRIGHT A.** (Eds.), *Good Practice in Religious Education in Europe. Examples and Perspectives of Primary Schools*, Lit Verlag, Berlin 2007.
- SCHREINER P., POLLARD G. & SAGBERG S.** (Eds.), *Religious Education and Christian Theologies. Some European Perspectives*, Waxmann, Münster 2006.
- SLATTERY P.**, *Curriculum Development in the Postmodern Era*, Routledge, 2006.
- SMART N.**, *The phenomenon of Religion*, Macmillan Ltd, London 1973.
- STENHOUSE L.**, *Εισαγωγή στην έρευνα και την ανάπτυξη του Αναλυτικού Προγράμματος* (1975), μτφρ. Α. Τσάπελης, έκδ. Σαββάλας, Αθήνα 2003.
- VALK P., BERTRAM-TROOST G., FRIEDERICI M. & BÉRAUD C.** (Eds.), *Teenagers' Perspectives on the Role of Religion in their Lives, Schools and Societies. A European Quantitative Study*, Waxmann, Münster 2009.
- WILLAIME J.-P.**, (Ed.) & Mathieu S., *Des maîtres et des dieux. Ecoles et religions en Europe*, Paris, Berlin 2005.
- WOOLLAND B.**, *Η διδασκαλία του Δράματος στο δημοτικό σχολείο*, μτφρ. Ε. Κανηρά, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.
- WRIGHT A.**, *Religious Education in Secondary School: Prospects for Religious Literacy*, David Fulton, London 1993.
- ZIEBERTZ H.-G.**, *Religious Education in a Plural Western Society: Problems and Challenges*, Lit Verlag, London 2003.

ΑΡΘΡΑ

- CUSH D.**, "Should religious studies be part of the compulsory state school curriculum?", *British Journal of Religious Education*, 29(3), 2007, 217-227.
- ERRICKER C.**, "From silence to narration: a report on the research method(s) of the Children and Worldviews Project", *British Journal of Religious Education*, 23(3), 2001, 156-64.
- GRIMMITT M.**, "Religious Education and the Ideology of pluralism", *British Journal of Religious Education*, 16(3), 133-147.
- HULL J.**, "Practical Theology and religious education in a pluralist Europe", *British Journal of Religious Education*, 26(1), 2004, 7-20..
- JACKSON R.**, "Intercultural education and recent European pedagogies of religious education", *Intercultural Education*, 15(1), 2004, 3-14.
- SKEIE G.**, "Diversity and the political function of religious education", *British Journal of Religious Education*, 28(1), 2006, 19-32.

THOMPSON P., “Whose confession? Which tradition?”, *British Journal of Religious Education*, 26(1), 2004, 61-72.

SCHWEITZER F., “Let the captives speak for themselves! More dialogue between religious education in England and Germany”, *British Journal of Religious Education*, 28(2), 2006, 141-151.

ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Council of Europe, *The new intercultural challenge to education: religious diversity and dialogue in Europe*, Strasbourg 2002.

The Declaration of the European Ministers of Education of the Council of Europe, *Intercultural education in the new European context*, Standing Conference of European Ministers of Education: “Intercultural education: managing diversity, strengthening democracy”, Athens 2003.

Council of Europe, *The Religious Dimension of Intercultural Education* (Oslo 2004), Council of Europe Publishing, Strasbourg 2004.

Council of Europe / Parliamentary Assembly, *Education and religion – Recommendation 1720* (2005).

Council of Europe, *Education and Religion – Report* (2005).

Council of Europe/ Parliamentary Assembly, *Education and religion – Reply from the Committee of Ministers* (2006).

Council of Europe, *Religious Education and Intercultural Education: A reference book for schools* (2006).

Council of Europe, *State, religion, secularity and human rights – Recommendation 1804* (2007).

CoGREE, *Committed to Europe’s Future. Contributions from Education and Religious Education – A Reader*, Münster 2002.

Open Society Institute, *Religion and Schooling in Open Society. A Framework for Informed Dialogue*, Ljubljana 2004.

Standing Conference of European Ministers of Education, *Building a more humane and inclusive Europe: role of education policies*, Istanbul 2007.

Toledo Guiding Principles on Teaching about Religions and Beliefs in Public Schools, OSCE/ODIHR, Warsaw 2007.

REDCo: *Religion in Education. A Contribution to Dialogue or a factor of Conflict in transforming societies of European countries*, (2006-2009).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΕΣΠΑ 2007-13\Ε.Π. Ε&ΔΒΜ\Α.Π. 1-2-3

«ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21^{ου} αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, Οριζόντια Πράξη» MIS: 295450

Με την συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε. Κ. Τ.)
